

Benedicte Post Kjenstadbakk

”You have one innate problem – du er innvandrere!”

En sosiolingvistisk studie av kvinnelige migranters investering i
norsk språk

Masteravhandling i nordisk språkvitenskap, høsten 2016

Det humanistiske fakultet

Institutt for språk og litteratur

NTNU

Forord

Kan jeg være så frimodig, og kalle masterprosessen for en dannelsesreise? Jeg er takknemlig for å ha fått muligheten til å skrive denne masteravhandlingen, fordi jeg har fått en bedre forståelse for det sosiolingvistiske fagfeltet, men også fordi jeg har lært mye om meg selv. Spesielt takknemlig er jeg fordi jeg har kunnet arbeide med en kombinasjon av flere hjertesaker – menneskeverd, inkludering, og språk i sosiale kontekster.

Først og fremst vil jeg takke mine veiledere, Brit Mæhlum og Olaf Husby for fremragende veiledning. En stor takk for de grundige, innsiktsfulle og engasjerende tilbakemeldingene dere har gitt meg. I tillegg til at dere har bidratt med deres faglige tyngde, setter jeg like stor pris på deres støttende og muntre personligheter. Sammen er dere et vinnerteam! Jeg vil også takke informantene mine for å ha vist interesse og tatt seg tid til å stille på intervju. Dere er alle fantastiske, og jeg ønsker dere det beste for fremtiden. En takk går også til Women Conversation Club, som tok meg imot med åpne armer når jeg ville delta og observere.

Takk til mamma og pappa. Siden 1992 har dere bidratt til å forme den jeg er, og uten deres støtte og livsvisdommer hadde det ikke blitt noen masteroppgave. Takk for at dere alltid er der for meg, har ambisjoner for meg, og heier på meg. Jeg vil også takke Jens, for å ha stått ved min side gjennom opp- og nedturer. Du har tørket mine tårer med en hjertevarmende forståelse, men også entusiastisk delt mine gleder. Jeg hadde ikke klart meg gjennom denne krevende tiden uten deg! Takk til Malin, Hedda, Gjertrud og Line, for å ha beriket masterinnspurten med hygge og sosialt samvær på Dragvoll. Uten dere ville det siste semesteret blitt ensomt. Avslutningsvis vil jeg takke mine venninner for tiltro, støtte og motivasjon. En spesiell takk til Hanne for lange motivasjonstaler når tvilen bredde seg.

Trondheim, 21.11.16
Benedicte Post Kjenstadbakk

Innholdsfortegnelse

1	Innledning.....	1
1.1	Kort presentasjon av prosjektet	1
1.2	Bakgrunn for valg av tema	1
1.3	Problemstillinger	5
1.4	Oppgavens oppbygging	7
2	Teoretisk grunnlag.....	8
2.1	Et kritisk syn på tidligere forskning	8
2.1.1	<i>Poststrukturalisme og feminisme</i>	10
2.2	Identitet, makt og språkinnlæring	11
2.2.1	<i>Identitet, kjønn og språkinnlæring</i>	14
2.3	Motivasjon blir til investering	16
2.3.1	<i>Affektive variabler</i>	17
2.4	Praksisfellesskap og feminisme.....	19
3	Metode.....	22
3.1	Valg av metode.....	22
3.1.1	<i>Kvalitativ metode</i>	22
3.1.2	<i>Mine valg av metodiske strategier</i>	25
3.2	Datainnsamling	27
3.2.1	<i>Dyptgående intervju</i>	28
3.2.2	<i>Deltakende observasjon</i>	29
3.2.3	<i>Metodologiske utfordringer og erfaringer ved datainnsamlingen</i>	30
3.2.3.1	<i>Dataens validitet og reliabilitet</i>	32
3.2.4	<i>Forskerens rolle</i>	33
3.2.5	<i>Etikk</i>	35
3.3	Behandling og tolkning av data.....	37
3.3.1	<i>Transkripsjonssymboler</i>	39
4	Analyse I: Identitet, makt og investering i norsk.....	41
4.1	Informantportretter	41
4.1.1	<i>Sabine</i>	42
4.1.2	<i>Dolores</i>	44
4.1.3	<i>Ebele</i>	46
4.1.4	<i>Yanna</i>	49
4.1.5	<i>Sekundærinformanter</i>	51

4.2	Analysedel: Grunner for å komme til Norge.....	54
4.3	Identitet, makt og investering i sammenheng med arbeidsmarkedet	56
4.3.1	<i>Marginalisering på arbeidsmarkedet</i>	57
4.3.2	<i>Identitetsforhandlinger og investering i norsk</i>	63
4.4	Tilgang til sosiale nettverk	69
4.4.1	<i>Retten og muligheten til å tale</i>	70
4.4.2	<i>Identitetsforhandlinger</i>	73
4.4.3	<i>Bokmål versus trøndersk</i>	77
4.5	Oppsummering	84
5	Analyse II: Women Conversation Club.....	86
5.1	Beskrivelse av kasuset Women Conversation Club.....	87
5.2	Women Conversation Club som et feministisk praksisfellesskap.....	89
5.2.1	<i>Maktforhandlinger</i>	95
5.2.2	<i>Identitetsforhandlinger</i>	98
5.2.3	<i>Investering i norsk språk</i>	101
5.3	Oppsummering	104
6	Avrunding.....	107
6.1	Besvarelse av problemstilling 1.....	107
6.2	Besvarelse av problemstilling 2.....	108
6.3	Sammenhenger i materialet	109
	Litteraturliste	I
	Vedlegg 1: Intervjuguide.....	IX
	Vedlegg 2: Observasjonsspørsmål	XI
	Vedlegg 3: Samtykkeskjema.....	XIII
	Vedlegg 4: Utdrag fra Women Conversation Club.....	XV
	Sammendrag.....	XXIII

Det er magt, der skaber den viden, vi har, og vores identiteter og de relationer, vi har til hinanden som grupper eller individer. Og viden, identiteter og sociale relationer er alle kontingente: Alle disse er på et givet tidspunkt på én bestemt måde, men de kunne have været – og kan blive – anderledes. Derfor er magten produktiv, idet den producerer det sociale på bestemte måder. Magt er ikke noget, der kan tænkes væk: Vi er afhængige af at leve i en social orden, og den er altid konstitueret i magt.

(Jørgensen og Phillips 1999: 49).

1 Innledning

I dette kapitlet vil jeg presentere mastergradsprosjektet mitt. Det vil bli foretatt en kort presentasjon av prosjektets hva, hvem, hvor og hvordan, samt en utdypning av hva prosjektet setter i fokus. Prosjektet vil bli satt i en samfunnsrelevant kontekst for å forklare valg av tema. Problemstillingene mine vil bli introdusert og forklart, og formålet med oppgaven vil bli redegjort for. Avslutningsvis vil jeg gi en oversikt over oppgavens oppbygning.

1.1 Kort presentasjon av prosjektet

Mitt mastergradsprosjekt vil i all hovedsak omhandle kvinner som har immigrert til Norge, og som går gjennom prosessen som omhandler å lære seg norsk, forstå det norske samfunnet, og å bli en del av det i ulike grader. Jeg vil undersøke hvordan utvalgte samfunnsrelaterte og personlige faktorer påvirker investeringen disse kvinnene legger i å lære det norske språket. Analysene vil derfor ta for seg temaer som identitet, investering og maktrelasjoner i samfunnet. Integreringsaspektet ved disse temaene vil ikke alltid bli tatt opp eksplisitt, men må forstås som en underliggende faktor som blir påvirket av både makt, identitet og språkinnlæring. Prosjektet dreier seg om å gjennomføre en sosiolingvistisk orientert, kvalitativ studie fordelt på to ulike analyser. Gjennom analyse I, som hovedsakelig er basert på intervjuundersøkelser, vil jeg blant annet prøve å forstå hvorfor noen av de utenlandske kvinnene investerer mer i norsk språk enn andre, og hvorfor kvinner som har investert mye, likevel ikke føler seg integrerte. Analyse II vil omhandle en spesifikk klubb som kalles Women Conversation Club¹, som er et møtested for kvinner med en internasjonal bakgrunn. Her vil jeg fokusere på hvordan kvinnene bruker denne uformelle plattformen til å investere i og lære norsk språk, utvikle identiteten sin, og ta et oppgjør med maktrelasjoner som eksisterer i samfunnet. Innsamlingen av data til analyse II er gjort ved bruk av observasjon, men intervjudataene og observasjonsdataene vil her komplementere hverandre.

1.2 Bakgrunn for valg av tema

Globalisering er et begrep som har vært aktuelt de siste tiårene innenfor samfunnsfokuserede forskningsfelt, men også i de mer åpne samfunnsdebattene. Selv om begrepet har fått stor oppmerksomhet, er det nokså ullent og innehar ingen entydig definisjon. Globalisering kan i det minste brukes til å forklare prosessen hvor økonomi, politikk, varer og ikke minst

¹ ”Women Conversation Club” er det faktiske navnet på klubben, og er dermed ikke feilskrivning (jf. den korrekte formen Women’s Conversation Club).

mennesker har fått større mobilitet over landegrensene de siste årene, blant annet som følge av teknologisk framgang (Mæhlum 2007: 17-20). Internasjonale politiske avtaler, som for eksempel EØS-avtalen, medfører at det blir enklere for mennesker å bevege seg fritt inn til Norge. I denne konteksten fungerer globaliseringsbegrepet til å forklare den økte innvandringen til Norge, som har skutt fart de siste ti årene². Et naturlig resultat av globalisering og innvandring er den økte språklige og kulturelle diversiteten som har oppstått i Norge. I 2013 hadde 14 prosent av Norges befolkning innvandrerbakgrunn, hvorav innvandrerandelen av Trondheims befolkning besto av 12,4 prosent³ (Statistisk sentralbyrå 2014). Trondheim hadde på dette tidspunktet innvandrere fra 170 forskjellige land (ibid.), noe som absolutt illustrerer at Trondheim, i likhet med mange andre byer og steder i verden, har blitt en internasjonal møteplass.

Denne situasjonen danner ulike utfordringer som må lokaliseres og håndteres på riktig måte. En av disse utfordringene er hvordan innvandrerne på best mulig måte skal integreres inn i det norske samfunnet. En allmenn oppfattelse av integrering⁴ er at språk er en av de viktigste redskapene for å oppnå dette, noe blant annet Arbeiderpartiet uttrykker eksplisitt (Arbeiderpartiet 2014: 09.09). Regjeringens *Lov om introduksjonsordning og norskopplæring for nyankomne innvandrere* (2003) viser også at språk vektlegges kraftig for å øke integreringen blant innvandrere, sammen med innsikt i norsk samfunnsliv (Introduksjonsloven 2003). Hensikten med introduksjonsloven er å ”[...] styrke nyankomne innvandreres mulighet for deltakelse i yrkes- og samfunnslivet, og deres økonomiske selvstendighet” (ibid.). Introduksjonsloven gir rett (og eventuelt plikt⁵) til å gjennomføre norskopplæring, opplæring i samfunnskunnskap, og forberedelser til deltakelse i yrkeslivet (ibid.), men denne retten og plikten gjelder kun for flyktninger, asylsøkere og familiegjenforente med disse⁶. Dette setter eksempelvis arbeidsinnvandrere, og eventuelle ektefeller til disse, i en posisjon hvor de må ta

² 1. januar 2016 var det 698 564 innvandrere i Norge, noe som er en stor økning fra ti år siden, hvor tallet for den samme variabelen var 318 514 (Statistisk sentralbyrå 2016).

³ Innvandrerbakgrunn blir brukt av SSB som en fellesnevner for personer som har innvandret selv til Norge, og personer som er født i Norge av innvandrerforeldre.

⁴ Integrering vil ikke defineres eksplisitt i denne avhandlingen, fordi informantenes egne definisjoner av integrering vil være i fokus.

⁵ Begrepet plikt betyr i denne sammenhengen at man må gjennomføre kurset for å få permanent oppholdstillatelse og/eller statsborgerskap (Husby 2014: 17).

⁶ Introduksjonsloven gir også rett til norsk kurs for familiegjenforente med norske statsborgere, for EU/EØS-borgere som på grunn av familiegjenforening har opphold i Norge, og de som er familiegjenforent med arbeidsinnvandrere som har fast bosettingstillatelse (introduksjonsloven 2003).

norskinnlæringen, og videre integreringsprosessen i egne hender. Norsk institutt for by- og regionforskning (NIBR) har for eksempel funnet at arbeidsinnvandrere føler de er mer overlatt til seg selv, og videre at de uttrykker en større frustrasjon rundt norsk regelverk og byråkrati (Søholt, Aasland, Onsanger og Vestby 2012: 14-15).

For å få norsk statsborgerskap eller permanent oppholdstillatelse, må innvandrere oppfylle visse språkkrav. Man kan få dokumentasjon på at kravene er oppfylt ved å gjennomføre norskkurs hos godkjente tilbydere⁷ (VOX 2016: 21.06). Sett bort fra introduksjonsprogrammet, finnes det flere muligheter for å lære seg norsk i Trondheim av godkjente tilbydere. Enhet for voksenopplæring (EVO) er tilknyttet Trondheim kommune, og tilbyr mange kurs for minoritetsspråklige, deriblant norskkurs. Brilla Institutt i Trondheim tilbyr også ulike typer norskkurs, hvor det vanligste er et 48-timers norskkurs som foregår i små grupper. Folkeuniversitetet i Trondheim tilbyr ulike norskkurs delt inn i tre nivå, og har til og med egne norskkurs for mennesker som for eksempel kommer fra Polen og Russland. Hvis man er utenlandsk student ved NTNU, kan man få gratis norskkurs ved universitetet i varierende omfang, alt etter hvor lenge du skal studere her. Utfordringen med flere av disse tilbudene er at de er forholdsvis kostbare, og tidkrevende. Selv om både Brilla, EVO og Folkeuniversitetet tilbyr både dag- og kveldskurs, er det ikke alltid enkelt å få tid til å delta hvis en skal kombinere dette med eventuelle barn, ektefelle og arbeid.

NIBR nevner i sin rapport om innvandrere og bosetting følgende: ”En godt fungerende norskopplæring er nøkkel til at innvandrere skal fungere godt i lokalsamfunnet. Lokalt initierte og forankrede innovative prosjekter for å integrere kommunens innvandrere, har gitt positive effekter lokalt” (Søholt et al. 2012: 15). I Trondheim finnes det flere lokale og mer uformelle møtesteder for migranter, hvor de kan øve på sine norskkunnskaper. Selv om det kan være vanskelig å skaffe seg en oversikt over alle disse, nevnes de mest aktuelle her. Trondheim kommune arrangerer såkalte språkkafeer på bibliotekavdelingene rundt om i Trondheim, hvor de lærer migranter norsk språk og norske normer på en uformell, samtalebasert måte over en kopp kaffe. Løkkan frivillighetssentral arrangerer en lignende språkkafé på Ila brannstasjon. I tillegg finnes Women Conversation Club, som arrangeres uavhengig av, men underlagt Flerkulturelt informasjons- og dialogsenter i Trondheim (FIDS). Dialogsenteret er igjen tilknyttet Kvalifiseringscenteret for innvandrere som tilhører Trondheim kommune. Women

⁷ Godkjente tilbydere inkluderer kommunale tilbydere, universiteter, folkehøgskoler, høgskoler, nettskoler, studieforbund, og private tilbydere som har fått godkjenning hos VOX (VOX 2016: 21.06).

Conversation Club blander inn praktisering av norsk med flere mål, som vi skal komme tilbake til senere. Berg og Lauritsen (2008: 170) påpeker at det i flere kommuner eksisterer møtesteder for innvandrere hvor de kan diskutere problemer, utveksle erfaringer, og møtes for å være sosiale. Disse møtestedene oppleves imidlertid som mennenes arena, fordi innvandrere ofte kommer fra en kultur hvor det er vanligst at menn går på kafé med andre menn. Dette gjør at kvinnene føler at de mangler et sted hvor de kan få utveksle sine erfaringer (ibid.). Women Conversation Club blir derfor interessant fordi dette er en møteplass forbeholdt internasjonale kvinner.

Berg og Lauritsen (2008), som har skrevet om flyktninger i eksil i to midt-norske kommuner, peker på at det eksisterer både stereotyper, rasisme og diskriminering i det norske samfunnet, rettet mot utlendinger (for definisjoner, se Berg og Lauritsen 2008: 190-206). Selv om kulturer ikke kan sees på som isolerte, rene størrelser, fungerer likevel kultur som et begrep som hjelper en å skille mellom "oss" og "dem" – det eksisterer en forskjellighet mellom gruppene (Berg og Lauritsen 2008: 191). Hvis man har én negativ erfaring med en utlending, er det lett å overføre denne erfaringen til alle utlendinger – likeså er det en tendens til at negative omtaler av utlendinger i media kan skape en fremmedfrykt som får nordmenn til å skjære alle over en kam, noe Berg og Lauritsens informanter har opplevd (ibid.: 194). Innvandrere blir tilskrevet negative karakteristikk, som for eksempel at de er late og snylter på staten hvis de ikke jobber, og de tar jobbene fra oss hvis de har fått arbeid (ibid.: 191). Gjennom sin analyse har Berg og Lauritsen (2008) funnet at det er vanskelig for innvandrere å trenge gjennom skillet mellom de som er etnisk norske, og de som ikke er det (ibid.: 192). De har data hvor informantene forteller om å få stempelet "utlending" uansett hvor norsk en føler seg, og at de ikke får leie bolig eller får jobb på grunn av sin utenlandske opprinnelse (ibid.: 192-193). Informantene forteller ofte om en følelse av segregering i stedet for integrering, fordi de opplever at nordmenn ikke vil ha kontakt med dem; Informantene får en følelse av å bli avvist til tross for at de selv oppfatter seg som norske (ibid.: 204). Berg og Lauritsen konkluderer med at Norge har en lang vei å gå for å utvikle et samfunn hvor alle innbyggere har lik tilgang til sosiale goder, arbeid, og en opplevelse av tilhørighet (ibid.: 206).

Stereotyper om utenlandske *kvinner* eksisterer også i det norske samfunn (Berg og Lauritsen 2008: 192). Berg og Lauritsen påpeker at en tradisjonell beskrivelse av innvandrerkvinner er at de er underdanige, undertrykte og må gå med slør, i motsetning til frie, vestlige kvinner (ibid.: 184, 192, 14). Roxana Ng (1981, 1987) har pekt på at man burde reflektere over den kjønnspåvirkede naturen til erfaringene menn og kvinner har i sammenheng

med immigrasjon – migrantkvinner har en særskilt ”plass” i samfunnet sammenliknet med menn i samme situasjon (Norton 2000: 12-13). Maktrelasjoner i samfunnet, mer spesifikt patriarkalske strukturer, fører til at migrantkvinner kan oppleve en begrenset tilgang, eller kjønnet tilgang til samfunnet, som fører til at de ikke får praktisert målspråket med innfødte brukere av målspråket – de får ikke retten til å tale, og blir dermed gjort stumme (*silenced*) (ibid.). På arbeidsmarkedet blir for eksempel kjønnsforskjeller mellom innvandrere merkbare. Søholt et al. (2012) nevner at immigrerte kvinners kompetanse blir dårligere kartlagt enn menns kompetanse, og at de sjeldent blir tatt i bruk.

For å oppsummere, er bakgrunnen for valg av tema at Trondheim de siste tiårene har blitt en internasjonal møteplass, som igjen skaper spørsmål om hvordan innvandrere på best mulig måte skal bli integrerte, og hvordan de skal lære seg norsk, noe som blir ansett som essensielt for integreringsprosessen. Selv om det finnes flere formelle tilbud å velge mellom, er disse tids- og kostnadskrevende. Uformelle, kostnadsfrie tilbud eksisterer også i Trondheim, men i noen migrantkulturer er disse forbeholdt menn. På flere måter viser det seg, likevel ikke entydig, at innvandrere, og muligens innvandrerkvinner, har en svakere posisjon i samfunnet, blant annet på grunn av ulike sosiale maktrelasjoner. Jeg mener derfor det er nødvendig å undersøke hvordan integrerings- språkinnlærings-situasjonen påvirker innvandrerne, og kvinnene spesielt. Denne avhandlingen vil på den ene siden ta sikte på å undersøke investeringene innvandrerkvinnene gjør i sammenheng med norsk, og hvordan det påvirker identiteten deres, samt hvordan maktrelasjoner i samfunnet kan være med på å påvirke kvinnenenes språkinnlæring. På den andre siden vil jeg undersøke hvordan et møtested forbeholdt kvinner kan bidra til de samme prosessene. Min masteravhandling kan riktig nok ikke gi noe entydig og klart svar på hva som hemmer og fremmer integrering og språkinnlæring, men vil forhåpentligvis bidra til å kunne forstå integrerings- og språkinnlæringsprosessen til utenlandske kvinner bedre. I tillegg er jeg opptatt av å gi disse kvinnene en stemme, en større sjanse for å bli hørt og forstått – som innvandrer generelt, og kvinne spesielt – og på denne måten bidra til en u-fremmedgjøring av ”våre nye landsmenn”. Jeg ønsker at denne avhandlingen skal være en del av diskursen som arbeider mot en lik tilgang til det norske samfunnet for innvandrere og nordmenn (jf. for eksempel Berg og Lauritsen 2008).

1.3 Problemstillinger

Arbeidet med problemstillingene i denne avhandlingen har vært en fleksibel og sirkulær prosess. Foreløpige problemstillinger har blitt nedtegnet, for så å blitt endret etter at nye funn

har kommet frem i datainnsamlingen. Sekundærlitteraturen har også vært med på å forme problemformuleringene, like mye som problemformuleringene har vært med på å avgrense sekundærlitteraturen. Ikke minst har bakgrunnen for valg av tema, omtalt i 1.2, bidratt til de endelige formuleringene. Som tidligere nevnt, vil avhandlingens analysedel være todelt. Problemstilling 1 vil hovedsakelig bli besvart i analyse I, mens problemstilling 2 blir besvart i analyse II. Likevel vil begge analysene forhåpentligvis komplementere hverandre. Problemstillingene er som følger:

1. Hvordan påvirker identitet og maktrelasjoner i samfunnet kvinnelige migranternes investering i norsk språk, og den videre integreringsprosessen?
2. På hvilke måter kan Women Conversation Club som et feministisk praksisfellesskap fungere som en plattform for identitetsforhandling, maktforhandling og investering i norsk språk?

Problemformulering 1 tar for seg prosessen ved å lære seg et nytt språk i nye omgivelser. Denne problemstillingen vil undersøke hvordan tanker om språk, erfaringer rundt språk og holdninger til språk påvirker innlæringsprosessen av norsk. Mer presist vil vekselforholdet mellom identitet og språk undersøkes for å se hvordan dette påvirker kvinnenens investering og innlæring av norsk. Samtidig vil jeg prøve å undersøke hvordan maktrelasjoner på ulike samfunnsnivå kan påvirke investeringen i norsk, og dermed språkinnlæringen. Intervjudata vil hovedsakelig bli brukt for å besvare problemstilling 1, og det er viktig å påpeke at det er informantenes *egne* erfaringer og oppfatninger om språk som vil bli analysert, ved hjelp av supplerende sekundærteori. Jeg vil med andre ord ikke ta sikte på å måle språkferdighetsnivået til informantene, så det vil ikke forekomme en analyse av deres *språkbruk* direkte. Det vil heller bli satt lys på hvordan en investering i norsk, kombinert med identitetsoppfatning og identitetsendring påvirker språkinnlæringen og integreringsprosessen. Innenfor identitetsbegrepet ligger hvordan de selv oppfatter sine norskferdigheter. Hagen (2006) spør kritisk som følger: Hvilken grad av språklig norsklikhet skal vi kreve at innvandrere tilegner seg for at vi skal bli fornøyde? Jeg spør heller etter hva informantene selv føler er god nok norsk.

Selv om den samme tematikken som omhandler språkinnlæring, investering, identitet og maktrelasjoner går igjen i problemstilling 2, vil denne delen av analysen ta for seg et annet analyseobjekt enn individer direkte. Her vil jeg se på hvordan Women Conversation Club blir et feministisk praksisfellesskap hvor deltakerne øver på norsk språk, og videre hvordan klubben kan bidra til å organisere og reorganisere deltakernes identitetsoppfatning. Hvordan kjønn blir

framstilt og forhandlet vil også være en viktig faktor her, jamfør den feministiske siden ved problemformuleringen. Språkinnlæringen og investeringen som skjer på Women Conversation Club vil bli sett i lys av hvordan kvinnene forhandler om identitets- og kjønnsforståelse, og gjennom dette tar et oppgjør med regjerende ideologier og maktrelasjoner i samfunnet. Det som er viktig å merke seg ved de ovennevnte problemstillingene, er at de definerer kjønn, identitet, maktforhandlinger, språkinnlæring og investering som sosialt konstruerte faktorer. Dette skal vi se nærmere på i kapittel 2.

1.4 Oppgavens oppbygging

Oppgaven fortsetter herfra med kapittel 2 som gjør rede for det teoretiske grunnlaget for denne masteravhandlingen. Kapittel 2 tar også for seg utvalgt tidligere forskning innenfor det relevante forskningsfeltet som omhandler de respektive temaene. Dette kapitlet skal gi et overblikk over oppgavens teoretiske innfallsvinkel, og samtidig fungere som en presentasjon av sekundærlitteratur for de kommende analysene. Forhåpentligvis vil kapittel 2 tilstrekkelig nok også sette avhandlingen inn i en forskningstradisjon. Videre følger kapittel 3, hvor jeg redegjør for valg av metodiske strategier og gjennomførelsen av datainnsamling. Metodologiske utfordringer blir her gjennomgått, hvor etikk, forskerens rolle, og dataenes pålitelighet og gyldighet vil bli vektlagt. Følgelig blir informantene presentert i kapittel 4, med en etterfølgende analyse av intervjudataene. Kapittel 5 inneholder analysen av Women Conversation Club. Avhandlingen avsluttes med kapittel 6 hvor jeg oppsummerer funnene fra analysene.

2 Teoretisk grunnlag

Når en skal gjøre rede for tidligere forskning som er aktuell for sin egen, åpner det for spørsmål og vurderinger om hvor omfattende en skal bevege seg i bredden og dybden. Skal en brodere ut hele faghistorien til den aktuelle disiplinen? Skal en ramse opp og forklare alle lignende forskningsprosjekter som har blitt publisert? Eller skal man prøve å lete etter tidligere forskning som er identisk med sin egen? Selv om det er viktig å vise en forståelse av hvordan sitt eget prosjekt forholder seg til teoretiske tradisjoner og forskningsresultater innenfor faget, mener jeg dette kan gjøres på en litt annerledes måte. I denne avhandlingen vil det teoretiske grunnlaget for analysene jeg skal foreta gå hånd i hånd med tidligere forskning. Jeg vil derfor sette noen få tidligere studier i fokus som har likhetstrekk med min egen, og som jeg også har brukt som teoretisk base for mine analyser. Dette kapitlet vil derfor ta for seg teorien som legger grunnlaget for analysen i denne avhandlingen, og tidligere forskning på samme tid. Supplerende teori vil bli presentert i teksten hvor det tematisk passer seg. Jeg kommer imidlertid ikke til å gå dypt inn i teorien i denne omgang, men heller prøve å skissere opp en oversikt over de relevante teoriene sammen med omtalen av den tidligere forskningen. Dette begrunner jeg med at teorien skal brukes i analysen, og det er dermed ikke fordelaktig eller nødvendig å gjenta alt.

2.1 Et kritisk syn på tidligere forskning

Som forrige kapittel har avslørt, vil de teoretisk relevante temaene for denne avhandlingen være identitet, språkinnlæring, språklig investering og maktrelasjoner i samfunnet. For å presentere disse temaene brukes for det meste tidligere forskning, derav Norton (1994, 2000) og Pavlenko, Blackledge og Piller (2001). For å tilrettelegge for en forståelse av den relevante teorien for mine analyser, vil Norton (2000) og Pavlenko et al. (2001) først presenteres med vekt på kritikk av tidligere forskning, for å vise at tematikken jeg skal ta for meg må sees med poststrukturalistiske og feministiske briller.

Bonny Nortons (2000) verk *Identity and Language Learning* er en teoretisk kompleks studie av fem migrantkvinnens språkinnlæringsprosess i Canada. Dette er et godt eksempel på tidligere forskning som omhandler språkinnlæring, identitet og makt. Ved å kombinere ulike teoretiske perspektiver analyserer hun hvordan kvinnenens muligheter til å praktisere engelsk i samfunnet, og dermed forbedre engelskkunnskapene sine, er regulert av urettmessige maktstrukturer i samfunnet, kombinert med deres egen investering i språket og deres endrede identiteter (ibid.: 2). I tillegg stiller hun spørsmål ved hvordan en økt forståelse av migranternes

identitet og naturlige språkinnlæring kan bidra til å styrke ASL⁸-teori, og praksiser i klasserommet (Norton 2000: 22). Ved hjelp av spørreskjemaer, intervju, dagbokføring og møter med informantene samlet hun inn store mengder data⁹ om informantenes liv, og deres tanker og forhold i møte med det engelske språket og det canadiske samfunnet. Hele studien er forankret i Spolskys (1989) påstand om at jo mer man er eksponert for et språk og får praktisere det, med forbehold om at det er i rette mengder og av rett type input, jo mer dyktig vil man bli¹⁰ (Norton 2000: 2).

Norton (2000: 3) avviser tidligere andrespråkforskning som ikke tar hensyn til den større sosiale verden og maktrelasjonene som eksisterer innenfor denne: Hun argumenterer for at dette ikke har blitt gjort grundig nok fordi det har blitt satt kunstige skiller mellom S2¹¹-innlæreren og innlæringskonteksten, i form av vilkårlig vektlegging av enten sosiale *eller* individuelle faktorer, og at dynamikken mellom disse ikke har blitt undersøkt grundig nok (Norton 2000: 3-4):

In sum, in the field of SLA, theorists have not adequately addressed why it is that learners like Saliha may sometimes be motivated, extroverted and confident, and sometimes unmotivated, introverted and anxious; why in one place there may be social distance between learners and the target language community, while in another place the social distance may be minimal; why learners can sometimes speak and at other times remain silent (Norton 2000: 4).

I tillegg understreker hun at ASL-teoretikere så langt heller ikke har maktet å danne en god nok forestilling om forholdet mellom språkinnlæreren og den sosiale verdenen rundt fordi de ikke har utviklet en teori om identitet som er omfattende nok til å ta for seg både språkinnlæreren og språklæringskonteksten (ibid.). Norton (2000: 109-132) kritiserer blant annet direkte Schumanns (1978, 1986) akkultureringsmodell, Krashens (1981, 1982) affektive filter og Spolskys (1989) teori om naturlig språkinnlæring, sett i lys av hennes egne forskningsresultater.

Pavlenko et al. (2001) er en artikkelsamling som tar for seg ulike forskningsbidrag med tematisk tilknytning til flerspråklighet, andrespråklæring, identitet og maktrelasjoner, hvor alle disse faktorene blir sett med et kjønnets perspektiv. Spesielt interessant i denne omgang er

⁸ ASL = Andrespråklæring.

⁹ Norton (2000) jobbet med dette prosjektet i to år, og samlet inn data over 12 måneder (ibid.: 33).

¹⁰ Selv om Norton (2000) baserer forskningen sin på denne hypotesen, er hun langt fra enig med Spolsky (1989) om andre teoretiske spørsmål.

¹¹ S2: andrespråk (språk 2), i motsetning til S1, som henviser til førstespråk.

artikkelbidragene til Pavlenko og Piller (2001a, 2001b). Pavlenko og Piller (2001a) peker på at hele volumet har som hensikt å problematisere og dekonstruere vanlige antakelser om menn, kvinner, tospråklighet og andrespråktilegnelse (ibid.: 1), og videre spre en bevissthet om de komplekse samhandlingene mellom språkideologier, kjønn og makt i flerspråklige kontekster (ibid.: 9). Pavlenko og Piller (2001b: 17-20) kritiserer forskning på kjønn, andrespråklæring og flerspråklighet som ble utført mellom 1975 til midten av 90-tallet, for uten om noen få unntak¹², fordi den forenklet virkeligheten, ikke var kontekst-sensitiv nok, fikk resultater som var motstridende og ikke kunne støttes videre, og/eller under-teoretiserte kjønn og/eller språk. Forskning som omhandler kjønn og språk, som har vært av forskningsinteresse en god stund, får av Pavlenko og Piller (2001a: 1-2) ros for å problematisere oppfattelsen av og meningen ulike samfunn har om kjønn, og videre ros fordi forskningen tar hensyn til kontekst og sosiale forhold som eksempelvis maktrelasjoner. Problemet her er at denne forskningen ikke har lagt stor nok vekt på flerspråklighet. Videre har forskning på to- eller flerspråklighet og andrespråktilegnelse lidd av en såkalt ”kjønnsblindhet” (ibid.: 3), blant annet på grunn av en metodebruk som ikke har tatt hensyn til kjønn på en tilstrekkelig og kompleks nok måte. Oppfattelsen av språkinnlæreren som et sosialt vesen ble i 1996 omtalt som ”[...] a relatively recent¹³ trend in second-language acquisition (SLA) research” (McKay og Wong 1996: 577-578, som sitert i Pavlenko og Piller 2001a: 3). Pavlenko og Piller (2001a: 2) utfordrer tidligere generelle, og motstridende antakelser om kvinner og andrespråklæring, og skisserer ut det teoretiske rammeverket for det de kaller ”a new interdisciplinary field – multilingualism, SLL¹⁴ and gender” (Pavlenko og Piller 2001a: 2).

2.1.1 Poststrukturalisme og feminisme

Pavlenko og Piller (2001a, 2001b) tar et oppgjør med forskning som har sett på kjønn som biologisk og essensialistisk, og som reduserer kjønn til en dikotomisk variabel (menn versus kvinner). Pavlenko og Piller (2001a, b) mener et feministisk og poststrukturalistisk teoretisk rammeverk hevder seg som nyttig for fremtidig forskning i dette ”nye feltet” som er omtalt ovenfor. Feministiske og poststrukturalistiske teoretiske tilnærminger er allerede brukt i forskning som tar for seg språk, kjønn og andrespråklæring (Pavlenko og Piller 2001a: 4), og nevner

¹² Se for eksempel Gal (1978), Schlieben-Lange (1977), Solé (1978) og Burton, Dyson og Ardener (1994).

¹³ Min utheving.

¹⁴ SLL: Second language learning.

Cameron (1996, 1998) og Norton (1994, 2000) som noen av disse. Pavlenko og Piller definerer feministisk poststrukturalisme som følger:

[Feminist poststructuralism] [...] is an approach which strives to theorize and to investigate the role of language in the production of gender relations, and the role of gender dynamics in language learning and use. Of particular importance to us is the poststructuralist focus on *language* as the locus of social organization, power, and individual consciousness, and as a form of symbolic capital (Bourdieu 1991). *Learning*, in turn, is seen here as socialization, or a situated process of participation in particular communities of practice, which may entail the negotiation of ways of being a person in that context (Pavlenko og Piller 2001b: 22, deres uthevelse).

Både Norton (1994, 2000) og Pavlenko et al. (2001) bruker poststrukturalistiske og feministiske teorier for å omskrive synet på, og forholdet mellom språk, identitet, maktrelasjoner og kjønn. Norton (2000) bruker blant annet teori fra Weedon (1997), Foucault (1980), West (1992), Bourdieu (1977) og Cummins (1996) for å forklare at språk, identitet og kjønn blir sosialt konstruerte, forhandlet og reforhandlet gjennom språket, og som regel er påvirket av urettmessige maktrelasjoner i samfunnet.

Min avhandling vil bygge på et feministisk og poststrukturalistisk syn på identitet, makt, kjønn, språk, og videre språkinnlæring. I de følgende delkapitlene vil det komme frem hvordan disse faktorene blir definert med et rotfeste i feministisk og poststrukturalistisk teori.

2.2 Identitet, makt og språkinnlæring

Norton (2000) prøver, og etter min mening mestrer, å vise hvordan affektive faktorer som påvirker innlæringen av et andrespråk er sosialt konstruerte og påvirket av maktrelasjoner, samtidig som de endres gjennom tid og sted. Hun argumenterer også for at slike affektive faktorer eksisterer i ett enkeltindivid på motstridende måter (ibid.: 5). For å problematisere det dikotomiske skillet mellom S2-innlæreren og språklæringskonteksten, re-konseptualiserer Norton ideen om affektive variabler og personlighetstrekk, og danner et sosialt identitetsbegrep:

I use the term identity to reference how a person understands his or hers relationship to the world, how that relationship is constructed across time and space, and how the person understands possibilities for the future. I argue that SLA theory needs to develop a conception of identity that is understood with reference to larger, and frequently inequitable, social structures which are reproduced in day-to-day social interaction. In taking this position, I foreground the role of language as constitutive of, and constituted by a language learner's identity (Norton 2000: 5).

Norton støtter videre opp denne definisjonen gjennom Heller (1987) som har vist at en person forhandler en oppfatning av seg selv gjennom *språket*, innenfor og gjennom ulike steder til ulike tider, og at det er gjennom språket man får tilgang til, eller blir nektet tilgang til ”powerful social networks that give learners the opportunity to speak” (Norton 2000: 5). Språket blir sett i henhold til dets sosiale mening – og identitet blir sosial (ibid.). Det er likevel gjennom Chris Weedons (1997) arbeid at Norton (2000) mer spesifikt omskriver forholdet mellom språkinnlæreren og det sosiale i språkinnlæringskonteksten.

Weedon (1997) arbeider innenfor et feministisk og poststrukturalistisk paradigme, og forklarer hvordan man kan bruke poststrukturalistisk teori til å forstå og kritisere sosiale og kulturelle praksiser som utgjør, bestrider og reproducerer kjønnede maktrelasjoner¹⁵. Feministisk poststrukturalisme utforsker, ifølge Norton (2000: 124) ”[...] how prevailing power relations between individuals, groups and communities impact the life chances of individuals at a given time and place”, med sin hovedvekt på kvinnelige erfaringer. Feministisk poststrukturalisme kobler også sammen, på en omfattende måte, individuell erfaring og sosial makt til å utgjøre en teori om subjektivitet (ibid.). Weedon (1997: 8) noterer seg ”[...] the importance of the *subjective* in constituting the meaning of women’s lived reality” (Weedons egen kursivering). Det er nettopp teorien om subjektivitet Norton (2000: 125) finner brukbar til å analysere sine kvinnelige informanters historier om andrespråkinnlæring, og hun bruker dette som grunnlag for å re-konseptualisere identitets-begrepet i andrespråkforskning. Hun støtter seg til Weedons (1997) definisjon på subjektivitet, som jeg anser som viktig å sitere også her:

’Subjectivity’ is used to refer to the conscious and unconscious thoughts and emotions of the individual, her sense of herself and the ways of understanding her relations to the world (Weedon 1997: 32).

Norton legger vekt på tre definerende karakteristikk ved subjektivitet. Det første som karakteriserer subjektivitet, er at subjektet ikke er ensartet, men mangfoldig i natur. Hun ser bort fra den oppfatningen av subjektet som dominerer i vestlig filosofi, om at hvert individ har en fast, essensiell kjerne, og støtter heller det poststrukturalistiske synet på individet som allsidig, fragmentert og dynamisk over tid og sted (Norton 2000: 125). I likhet med Norton bruker jeg både termen subjektivitet, og identitet, til å referere til identitetsbegrepet. Man kan altså ha flere ulike del-identiteter, som kan være motsigende, og som blir konstruert i ulike

¹⁵ Sidetall er ikke oppgitt her, fordi dette kommer frem gjennom hele boken. Weedon (1997) nevner likevel dette eksplisitt i bokens forord.

sosiale relasjoner og situasjoner til forskjellig tid, og på forskjellige steder. Det andre som karakteriserer subjektivitetene, er at de er ”a site of struggle” (ibid.: 127), som jeg her velger å oversette til en *kamparena*. Subjektet er med på å produsere dannelsen av mening på ulike sosiale steder, som for eksempel i hjemmet eller på arbeidsplassen. Disse stedene er påvirket av maktrelasjoner som er med på å bestemme hvilke subjektposisjoner et individ kan inneha. Subjektet er ikke passivt, for i tillegg til å bli satt i en posisjon av andre, kan man også sette seg selv i ulike subjektposisjoner – individet kan for eksempel kjempe mot de stridende maktrelasjonene ved å forhandle seg ut av, eller nekte å innta en eventuelt marginalisert subjektposisjon, eksempelvis som immigrant (ibid.). Subjektposisjonen blir dermed definert av både subjektet selv og det bestemte stedet forhandlingen foregår i (ibid.). Det tredje kjennetegnet ved identitet, er at den eller de endrer seg over tid (ibid.: 128). Identiteten man føler man tar på seg, og blir gitt i en kontekst, kan endre seg til en ny oppfatning av subjektivitet i en annen kontekst. Dette betyr at man kan ha et helt annet bilde av seg selv i starten av en språkinnlæringsprosess, enn når den er ferdig (jf. tidsperspektivet).

Weedon ser på subjektivitet/identitet og språk som faktorer som påvirker hverandre (Norton 2000: 8). Språket er ”stedet” hvor subjektiviteten vår blir konstruert, samtidig som identiteten er med på å forme språket til individet:

Language is the place where actual and possible forms of social organization and their likely social and political consequences are defined and contested. Yet it is also the place where our sense of ourselves, our subjectivity, is constructed (Weedon 1997: 21, som sitert i Norton 2000: 8-9).

En persons identitet blir med andre ord daglig produsert og reproduert gjennom sosial interaksjon – identiteten blir sosial (Norton 1994: 4). Den sosiale identiteten til en språkinnlærer må sees i sammenheng med større strukturer i samfunnet, mer spesifikt urettmessige maktrelasjoner. Disse maktrelasjonene blir også reproduert på daglig basis gjennom sosial samhandling mellom individer, institusjoner og samfunn (ibid.: 3); Det er gjennom språket man får tilgang til, eller blir nektet tilgang til sosiale relasjoner som gir språkinnlæreren muligheten til å snakke (Norton 2000: 5). Goldstein (2001) har for eksempel undersøkt hvordan portugisiske kvinner som jobber på en fabrikk i Canada blir hemmet i sin innlæring av engelsk som følge av sosiale forhold og sosiale identiteter, som leder til et annet språkvalg. På grunn av at portugisisk er språket som symboliserer solidaritet og tilhørighet på arbeidsplassen, finner de

kvinnelige arbeiderne det ikke nødvendig å lære engelsk – engelsk gir ikke tilgang til det aktuelle sosiale nettverket.

Symbolske og materielle ressurser blir i samfunnet produsert, distribuert og validert, og verdien på disse ressursene blir stadig reforhandlet (Norton 2000: 7). Utvekslingene av makt, som ikke er noe man fysisk kan inneha, skjer gjennom de symbolske og materielle ressursene. Både symbolsk og materiell makt påvirker språkinnlæringen og identiteten til et individ på ulike måter¹⁶ (ibid.: 7-9, se for eksempel West 1992, Bourdieu 1977 eller Cummins 1996). Norton (2000) bruker Bourdieus teorier om blant annet retten til å tale¹⁷ og legitim diskurs¹⁸ ekstensivt for å forklare dynamikken til markedsplassen for språkinnlæring. Som nevnt i det foregående, er det gjennom språket en kan forhandle frem en oppfatning av seg selv, og dette forutsetter at en får retten til å tale (jf. Bourdieu 1977). Samtidig vil retten til å tale bli påvirket av sosiale maktrelasjoner i samfunnet (Norton 1994: 5). Endelig er det essensielt, ifølge Norton (2000) for en språkinnlærer at han eller hun får retten til å tale, og et innpass i samfunnet, fordi han eller hun trenger å praktisere språket for å tilegne seg kommunikativ kompetanse. Maktrelasjoner i samfunnet påvirker med andre ord språkinnlæringen, og omvendt: Hvorvidt man får muligheten til å tale, kommer an på maktrelasjonene i den gitte konteksten. Selv er man med på å produsere og forhandle maktrelasjonene gjennom språkbruk. Synet på identitet og maktrelasjoner som sosialt konstruerte er relevant for mine problemstillinger, og jeg vil ta med meg videre identitet- og maktbegrepene til Norton (2000), selv om hennes og min egen analyse vil vise seg som nokså ulike.

2.2.1 Identitet, kjønn og språkinnlæring

I likhet med identitetsbegrepet ovenfor, er ifølge Pavlenko et al. (2001) kjønn også en faktor som blir sosialt konstruert gjennom språket: Kjønn er noe man gjør, ikke noe man er. Oppfatningen av kjønn blir forhandlet og formet av kontekst, sosial situasjon og forskjellige maktrelasjoner (Pavlenko og Piller 2001a: 1-2). Kjønn kan ikke sees adskilt fra andre aspekter ved ens sosiale identitet, som for eksempel alder og etnisitet (ibid.). Kjønnsideitet må sees på som "[...] a system of social relations and discursive practices¹⁹ whose meaning varies across

¹⁶ Dette vil komme klarere frem i analysen, så jeg anser det derfor ikke som nødvendig å greie ut om dette komplekse temaet her.

¹⁷ The right to speech. For en utfyllende forklaring, les Bourdieu (1977: 648).

¹⁸ Legitimate discourse. Mer utfyllende forklart i Bourdieu (1977: 650).

¹⁹ Diskursive praksiser betyr i dette tilfellet språket. Språket blir sett på som en samling av heterogene diskurser (Pavlenko og Piller 2001b: 23).

speech communities” (Pavlenko og Piller 2001a: 3), og som derfor blir produsert og reproduert mellom menn og kvinner, eller for så vidt mellom personer av samme kjønn (Pavlenko 2001b: 22). Slik blir kjønn ikke bare sosialt konstruert, men også historisk og kulturelt konstruert (ibid.).

Det som gjør denne teoretiske vinklingen interessant, er at man kan bevege seg bort fra å undersøke individuelle lingvistiske strategier, til å heller se på ideologier som påvirker kjønn og språk, ”which embody speakers’ normative conceptions of gender identities, gender relations, and gender-appropriate uses of language, and are produced, reproduced, challenged and negotiated in talk and other forms of discourse” (Pavlenko og Piller 2001b: 23). Med denne innfallsvinkelen kan man blant annet studere hvordan kjønn blir konstruert og forhandlet frem i ulike språklige praksisfellesskap (ibid.), noe som er relevant for analysen av Women Conversation Club som et feministisk praksisfellesskap.

Som nevnt tidligere knytter Pavlenko et al. (2001: 22) kjønnsidentitet til forskningen på flerspråklighet og andrespråklæring. Erlich (2001: 103-129) har for eksempel undersøkt hvordan sosiale kategorier, deriblant kjønn, spiller en stor rolle i forsøket på å lære et andrespråk. Hun har sett på hvordan seksuell trakassering av kvinner i målspråksamfunnet hemmer språkinnlæringen til kvinnene, fordi slike negative opplevelser kan resultere i mindre input og praktisering av målspråket. Dette kan eksempelvis skje ved at kvinnene ikke lenger vil gå ut like mye. De får deretter en enda verre opplevelse når språkkursene ikke tar opp seksuell trakassering som et emne, og lærer dem hvordan de språklig kan håndtere slikt. Om kurset gjør det, vil de likevel ikke få uttelling for denne kunnskapen på språkprøver, fordi denne kunnskapen ikke blir testet. Erlich (2001) fant at menn i mindre grad føler seg seksuelt trakasserte, og oftere liker oppmerksomheten de får av det motsatte kjønn. Pavlenko (2001: 133-174) har undersøkt hvordan man opptrer som et kjønn individ i andrespråksosialisering. Hun fant at kjønns- og språkideologier, samt mer personlige forhold påvirker ens kjønnsidentitet, og dermed identiteten til informantene sine; Hvorvidt man ønsker å assimilere mot en ny kjønn subjektivitet, eller gjøre motstand, kommer an på hvilke muligheter man har i den allerede inntatte kjønnsidentiteten. Disse forskningsbidragene viser hvordan man kan kombinere et feministisk og poststrukturalistisk syn på kjønn, identitet og maktrelasjoner, og bruke dette til å undersøke andrespråklæring, slik denne avhandlingen vil dreie seg om.

2.3 Motivasjon blir til investering

I tillegg til å skissere opp forholdet mellom identitet og maktrelasjoner i samfunnet, bruker Norton (2000 10-11) et annet interessant begrep hun kaller *investering* (investment). Norton argumenterer for at begrepet motivasjon, som tidligere ASL-forskere²⁰ har definert og utviklet på ulike måter, ikke klarer å fange det komplekse forholdet mellom identitet, makt og språkinnlæring. Motivasjon går også inn under begrepet investering, men investeringstermen skiller seg fra motivasjon, fordi den også tar for seg forholdet mellom S2-innlærerne og målspråket som sosialt og historisk konstruert (Norton 2000: 10). Begrepet investering forutsetter ideen som er omtalt ovenfor, om at når individer kommuniserer, så forhandler og reorganiserer de en oppfattelse av hvem de er, og hvordan de kan og vil relatere seg selv til den større sosiale verdenen (ibid.: 11). Dette vil si at "[...] an investment in the target language is also an investment in a learner's own identity, an identity which is constantly changing across time and space" (Norton 2000: 11). En investering i målspråket blir en investering i sin egen identitet, men hvis det oppstår en situasjon hvor man risikerer å påvirke identiteten sin negativt, kan det oppstå konflikter.

Investeringen en S2-innlærer legger i et språk, består av mangfoldige, og ofte ambivalente ønsker om å lære målspråket, og praktisere det (Norton 2000: 10). Videre påvirkes retten og mulighetene man har til å praktisere målspråket (*the right to speech*) av sosiale maktrelasjoner (Norton 1994: 5, etter Bourdieu 1977). Selv om en språkinnlærer er høyst motivert til å investere i målspråket, kan andre faktorer de ønsker å investere i skape en konflikt mellom disse. Investeringer som ikke er språklige, er som regel symbolske eller materielle investeringer, som har blitt nevnt ovenfor i sammenheng med identitetsbegrepet. Når det oppstår tilfeller hvor språkinnlærerens ønsker om å bruke målspråket kommer i konflikt med symbolske eller materielle investeringer, kan det påvirke identiteten deres på en måte de selv ikke ønsker. Dette hindrer dem i å bruke målspråket i slike situasjoner, selv om de er motiverte til det ellers (Norton 1994: 7). Et eksempel kan være at språkinnlæreren ikke vil bruke målspråket til å kommunisere med personer de anser har en høy maktposisjon, fordi de ikke vil tape den symbolske eller materielle investeringen²¹ de har gjort i sammenheng med denne personen (ibid.). Et hyppig brukt eksempel på dette er forholdet mellom ansatt og overordnet.

²⁰ Gardner og Lambert (1972) var først ute med dette begrepet, og skilte mellom integrativ og instrumentell motivasjon (Norton 2000: 10).

²¹ Symbolsk investering kan for eksempel være høyere utdanning, mens materiell investering kan være en jobb (Norton 1994: 7).

Hvis en person har fått en jobb, som er en materiell investering, vil de ikke risikere sin investering som gir dem høyere materiell makt (lønn), ved å snakke et språk som gjør at de kan oppfattes på en mindre positiv måte enn de oppfatter seg selv. Hvis individet i tillegg har en utdanning innenfor dette yrket, kan bruk av målspråket risikere å forhandle frem en identitet som de selv ikke er komfortable med. Individet har lagt en symbolsk investering i utdanningen sin, og ved å bruke målspråket kan de risikere å bli posisjonert som eksempelvis ”immigrant” i stedet for ”utdannet lærer” (Norton 1994: 7).

Å investere i et andrespråk innebærer altså flere faktorer. Investeringen i målspråket blir en investering i sin egen identitet, jamfør sitatet ovenfor (Norton 2000: 5) hvor det blir påpekt at identitet innebærer hvordan en person forstår sitt forhold til verden, hvordan dette forholdet blir konstruert gjennom tid og sted, og personens forståelse av sine muligheter for fremtiden. En persons investering må sees i sammenheng med hans eller hennes identitet, samt grunnene til at individet har kommet til et nytt samfunn, og individets planer for fremtiden (Norton 2000: 61). Dette innebærer, slik jeg har forstått det implisitt gjennom Norton (2000) og (1994), at investering innebærer en rekke affektive (følelsesmessige) faktorer, men må bli sett i lys av at de er sosialt konstruerte (Norton 2000: 5, 119-124). Investeringsbegrepet er interessant for å undersøke hvordan mine informanter forholder seg til språkinnlæringsprosessen, og videre hvordan identitet og maktrelasjoner i samfunnet påvirker kvinnenens investering i norsk (jf. analyse I).

2.3.1 Affektive variabler

Affektive faktorer har vært kjent innenfor språkforskning iallfall siden 1870-årene (Ni 2012: 1508), og siden da har det blitt gjort en rekke forskningsbidrag innenfor dette feltet (se for eksempel Gallagher 1964, Ripple 1965, Ni 2012, Henter 2014). Ifølge Ni (2012: 1508) har imidlertid Krashen (1982) ”perfeksjonert” teorien om affektive variabler, i sin hypotese om det affektive filter i forbindelse med andrespråkinnlæring. Variablene motivasjon, angst og selvtillit blir presentert i Krashens (1981, 1982) monitormodell. Kort forklart er den satt opp av fem hypoteser, hvorav en av dem er hypotesen om det affektive filter (Berggren og Tenfjord 1999: 61). Denne hypotesen går ut på at nivået eller styrken til de affektive variablene vil påvirke hvordan en mottar forståelig input, som igjen påvirker andrespråktilegnelsen (Krashen 1982: 30-32). Det affektive filteret består av innlærerens motivasjon, selvtillit og eventuelle angst-tilstand, og blir av blant andre Krashen tilskrevet individet. Høy motivasjon og selvtillit fremmer andrespråktilegnelse, og gir et lavt affektivt filter (Krashen 1982: 31). Det samme

gjelder lav angst-tilstand (ibid.). Norton (2000: 120-124) argumenterer for at disse affektive variablene blir påvirket av sosiale faktorer, som maktrelasjoner i samfunnet, men de er likevel relevante for å undersøke en persons forhold til målspråket og innlæringsprosessen.

Selv om Schumanns (1986) akkultureringsmodell blir satt opp som en kontrast til Nortons arbeid (1995) om investering, identitet og språktilegnelse av Ellis (1997), og har blitt kritisert av Norton (2000) direkte, mener jeg noen av variablene i modellen hans kan tas med som en del av investeringsbegrepet. Akkultureringsmodellen går ut på at et individs psykologiske faktorer, sammen med innlæringsgruppens sosiale faktorer, påvirker graden av akkulturering en språkinnlærer har til målspråkgruppen. Graden en person akkulturerer med målspråkgruppen, påvirker igjen graden av andrespråktilegnelse (Schumann 1986). Schumanns affektive, og dermed individuelle faktorer deler noen likhetstrekk med Krashens (1982). Schumann (1986) bruker termene språksjokk og kultursjokk, som kan sammenliknes med angst-begrepet. Språksjokk går ut på at bruken av et andrespråk ofte kan få deg til å føle deg latterlig og barnslig, fordi det blir en stor belastning å skulle praktisere og forstå et nytt språk i et nytt miljø (1986: 382). Kultursjokk innebærer en desorientering i møtet med en ny kultur, i form av at man må bruke mye energi på problemløsning, man føler seg avhengig, og de store omveltningene kan føre til stress, frykt og angst. Dette kan lede til at man går så langt som å avvise enten sin egen kultur, eller kulturen i det nye samfunnet (1986: 383).

Schumann (1986) bruker også begrepet motivasjon, og deler det inn i instrumentell og integrativ motivasjon (1986: 383), i likhet med Gardner og Lambert (1972). Instrumentell motivasjon går ut på at man vil lære seg målspråket for å utføre praktiske oppgaver, som jobb, handling av matvarer og lignende. Integrativ motivasjon vil si at innlæreren ønsker å nærme seg verdiene og levemåtene til målspråkbrukerne (ibid.). Den siste faktoren, som Krashen (1982) nevner ofte, men som likevel ikke får en plass innenfor det affektive filteret direkte, er holdning. Schumann (1986: 382) markerer holdning som en sosial gruppevariabel heller enn en individuell, men nyere forskning har ikke opprettholdt dette skillet mellom gruppevariabler og individuelle variabler. Hvis andrespråkgruppen eller andrespråkinnlæreren har negative holdninger til målspråkgruppen, eller motsatt, vil dette kunne påvirke språkinnlæringsprosessen. Krashens (1982) og Schumanns (1986) begreper holdning, motivasjon, selvtillit og angst vil brukes som supplement til investeringsbegrepet til Norton (2000) i analysene i denne avhandlingen.

2.4 Praksisfellesskap og feminisme

Lave og Wenger (1991) var de som først brukte begrepet praksisfellesskap (*community of practice*), og både Lave (1993, 1996) og Wenger (1998, 2002) har bygget videre på dette begrepet. I dag er det et begrep som er velkjent innenfor sosial-relaterte forskningsfelt, men også som et praktisk redskap innenfor bedrifter og organisasjoner (Wenger-Trayner og Wenger-Trayner 2015). Eckert og McConell-Ginet (1992a) var blant annet noen av de første som demonstrerte hvordan dette begrepet kunne brukes innenfor forskning (Pavlenko og Piller 2001b: 23). Praksisfellesskap ble av disse definert som grupper som har et felles engasjement i en aktivitet, en lidenskap eller andre bestrebelser, og er intensiv nok til å skape et repertoar av delte praksiser (ibid.). Denne definisjonen skiller seg fra begrepet språksamfunn (*speech community*) som av Gumperz (1972) blir definert som en gruppe talere som deler de samme reglene og normene for språkbruk (Pavlenko og Piller 2001b: 23). Størrelsen på praksisfellesskap kan variere veldig – det kan være et kjærestepar, en lokal organisasjon, eller et globalt foretak. De kan være formelle med økonomisk støtte, eller de kan være uformelle, til og med usynlige. En person kan være et kjernemedlem i praksisfellesskapet, eller bare en fjern medlem som deltar av og til. Poenget er at praksisfellesskap kan variere veldig i sin utforming (Wenger-Trayner og Wenger-Trayner 2015).

Et praksisfellesskap kjennetegnes av en rekke faktorer. Tre karakteristikk må være til stede for at et fellesskap kan bli definert som et *praksisfellesskap*: Et felles interesseområde (*domain*), et fellesskap (*community*) og en praksis (*practice*) (Wenger-Trayner og Wenger-Trayner 2015). *Interesseområdet* for praksisfellesskapet innebærer et gjensidig engasjement for de spesifikke interessene og målene medlemmene har, og også ofte et mål eller en kompetanse som skiller medlemmene fra andre mennesker (ibid.). *Fellesskapet* oppstår når individene deler informasjon, hjelper hverandre, deltar i felles diskusjoner og aktiviteter, og følger sitt samlede interesseområde (ibid.). Medlemmene av fellesskapet bryr seg som regel om hvordan de oppfatter hverandre, og de bygger forhold som som gjør at de kan lære fra hverandre (ibid.). Kolleger trenger for eksempel ikke å utgjøre et praksisfellesskap, med mindre de samhandler og lærer sammen (ibid.). *Praksisen* som utføres kan ikke bare utgjøre felles interesser. Deltakerne i et praksisfellesskap utvikler "[...] a shared repertoire of resources: experiences, stories, tools, ways of addressing recurring problems—in short a shared practice" (Wenger-Trayner og Wenger-Trayner 2015). Et praksisfellesskap trenger ikke være intensjonelt – individer kan være, og er som regel medlemmer av et praksisfellesskap uten å tenke over at de

eksplisitt er det, og samtidig kan læring være noe som kan være et tilfeldig utbytte av at man har vært en deltaker, uavhengig om man er klar over deltakelsen eller ikke (ibid.).

McMahill (2001) har utført en kasusstudie på en engelsk fremmedspråkklasser i Japan som bruker engelsk språk og ulike feministiske ideologier for å dekonstruere gjeldende kjønnsideologier som eksisterer i Japan (McMahill 2001: 307-308). Denne engelsk-klassen, som heter ”Colors of English” utfyller kravene som er satt ovenfor i henhold til å være et praksisfellesskap. I tillegg er denne klassen forbeholdt for kvinner, drevet privat og uten fortjeneste, men er lenket opp til to organisasjoner som ikke tilhører staten. Klassen kombinerer feministiske mål med lingvistiske mål. De japanske kvinnene koordinerer selv klassene, og ansetter ofte en utenlandsk engelskspråklig medhjelper, eller inviterer gjestetalere (McMahill 2001: 308-309).

Det som gjør dette praksisfellesskapet feministisk, er blant annet som allerede nevnt at de vil dekonstruere gjeldende japanske kjønnsideologier, som er kvinneundertrykkende og patriarkalske. De bruker engelsk språk, som de ser på som sterkt og feministisk i sin natur sammenlignet med japansk, i tillegg til at engelsk hjelper kvinnene til å konkurrere på arbeidsmarkedet (ibid.: 307). Videre bruker engelsk-klassen å velge ut temaer de skal diskutere for hver gang, ofte i sammenheng med en artikkel, en bok eller lignende. McMahon (2001: 18) finner at personlige fortellinger dominerer i diskusjonen i denne engelsk-klassen, noe som er vanlig i feministisk diskurs (ibid.: 124). Følelser og selv-avsløringer blir akseptert som en kilde til kunnskap, fordi disse følelsene og erfaringene blir brukt til å legge inn relevante argumenter om det respektive emnet (ibid.: 319-324). Slike personlige historier er ansiktsreddende hvis det oppstår uenigheter, i tillegg til at det skaper forståelse og kan frembringe kvinnelig solidaritet. Solidariteten blir også forsterket gjennom det logiske faktum at personlige historier legitimerer uenigheter (ibid.). Videre hevder personlige fortellinger autentisiteten til ens egen livserfaring, sett opp mot det patriarkalske samfunnets undertrykkende syn på kvinners erfaringer.

Analysen til McMahon (2001: 332) viser at kvinnene som er medlem av dette praksisfellesskapet bruker engelsk språk for å hevde seg selv, som en slags selv-autorisering. Å lære å uttrykke seg i et andrespråk kan bidra til å rekonstruere ens identitet, og videre ens kjønnsidentitet: Alle kvinnene føler at de har en mer direkte og åpen identitet som engelsk-talende (ibid.: 333), og de bruker denne identiteten til å posisjonere seg selv som overleverer, i motsetning til å ta en identitet som offer for de japanske undertrykkende ideologiene (ibid.: 328-331). Den kritiske diskusjonen de førte i engelsk-klassen, som McMahon analyserte, ledet til en anerkjennelse av kjønn som sosialt konstruert i stedet for biologisk, og de kunne gjennom

diskusjonen omskrive moralen i japanske sosiale verdier (ibid.: 332). Ved å legge vekt på personlige fortellinger, og felles erfaringer og meninger oppstod det en solidaritet mellom kvinnene, som førte til at kvinnene utviklet et vennskap til hverandre, noe de vektla som viktig. Denne oppbyggingen av et fellesskap ble sett på av deltakerne som symbiotisk relatert til prosessen av å konstruere en identitet (ibid.: 312).

Termen praksisfellesskap, og videre studien til McMahill (2001) som omhandler et feministisk praksisfellesskap, vil være relevant for analysen av Women Conversation Club. McMahill (2001) er et godt bidrag til tidligere forskning innenfor dette området, og studien vil brukes som inspirasjon for min egen analyse. Begrepene identitet, investering, kjønn og makt, som ble definert ved hjelp av feministisk og poststrukturalistisk teori, vil bli brukt både i analysen av intervjuene som skal analyseres, samt analysen av Women Conversation Club. Pavlenko et al. (2001) skisserer opp en rekke forskningsspørsmål som burde besvares for å bedre kartlegge forskningsfeltet som tar for seg andrespråklæring, flerspråklighet og kjønn, og jeg håper min forskning kan fungere som et bidrag til dette feltet.

3 Metode

3.1 Valg av metode

Innenfor språkvitenskapene, og kanskje spesielt innenfor de sosiale språkvitenskapene, er det naturlig å gjøre feltarbeid for å skaffe den empirien man behøver for å undersøke problemstillinger. Sosiale inter- og intramenneskelige fenomener er som regel ikke tilgjengelig gjennom sekundærdata eller egen induksjon. Når man skal velge metode, er det viktig at forskningsdesignet faktisk bidrar til å besvare de gitte problemformuleringene som er satt (Jacobsen 2005: 166). I dette kapitlet vil jeg redegjøre for valg og gjennomførelse av metode, og diskutere utfordringer datainnsamling har å by på, som blant annet inkluderer dataenes reliabilitet og validitet, forskerens rolle og etikk. Avslutningsvis vil jeg gå kjapt gjennom prosessen av fortolkning og behandling av data, og presentere transkripsjonssymboler som gjelder for denne avhandlingen.

3.1.1 Kvalitativ metode

Når man skal velge hvilken metode en skal benytte seg av innenfor et prosjekt, er det viktig å være klar over at valg av metode handler om å ta stilling til hva man ønsker å prioritere. Man får ulike typer data ved forskjellige metoder, noe som betyr at man må velge hvilke data man anser som viktig, og hvilke data man kan avse. Dessuten vil ulike metoder egne seg til forskjellige problemstillinger.

Man kan dele metodiske tilnærminger inn i to hovedgrupper; kvalitative og kvantitative tilnærminger til datainnsamling. Med mindre man skal triangulere²² metodene, er valget mellom disse to avgjørende for hvilke data du får. Kvantitative metoder gir numeriske data, som gjør det anvendelig å klassifisere, rangere og gi verdi til forutbestemte variabler (Jacobsen 2005: 127). Kvantitative tilnærminger vil dermed som regel befatte variabler som er mer uavhengige av den samfunnsmessige konteksten (Thagaard 2009: 17). Denne metoden egner seg derfor ofte hvis en skal samle inn store mengder data som man kan strukturere på forhånd. I stedet for å velge ut spesifikke, målbare variabler på forhånd egner kvalitative metoder seg bedre hvis man skal utforske mer abstrakte størrelser, som for eksempel menneskers fortolkning av verden, begreper, eller en gitt situasjon. Kvalitative metoder gir altså muligheten til å grave

²² Å bruke flere datainnsamlingsmetoder samtidig, gjerne også mange ulike kilder og teorier (Postholm 2010: 132). I denne oppgaven refereres det til bruk av kvalitative og kvantitative metoder under samme studie.

mer i dybden på et spesifikt tema (Jacobsen 2005: 131), og er mer kontekst-sensitive (Neuman 2000: 16). Repstad (2007: 16) peker på at ordet kvalitativ refererer til kvalitetene, altså karakteristikken, ved de sosiale fenomenene man studerer (Thagaard 2009: 17). Denne overordnede og idealiserte komplementære fremstillingen av kvalitative og kvantitative metoder reflekterer ikke den mer komplekse virkeligheten, men jeg finner det nyttig for å illustrere at en vil få svar på ulike aspekter ved bruk av de respektive paradigmen selv om en studerer sammen fenomen (Tjora 2012: 22).

I forbindelse med denne avhandlingen har jeg valgt en kvalitativ tilnærming til datainnsamlingen, henholdsvis individuelle intervju og deltakende observasjon. Ifølge Tjora (2012: 18-19) vektlegger kvalitative metoder informantens opplevelser og meningsdanning. Kvalitative metoder søker å forstå, heller enn å forklare. Hvis jeg skulle brukt en metodologi som heller mot den kvantitative siden av kontinuumet kvantitativ-kvalitativ, ville den innsamlede dataen blitt for overfladisk. For å best forklare hvorfor en kvalitativ metodologi er til fordel for denne avhandlingen, mener jeg det er mest fruktbart å se på noen flere kjennetegn ved kvalitative metoder, og senere intervju og observasjon sett i lys av mine problemstillinger. Først skal jeg imidlertid kjapt skissere opp det filosofiske grunnsynet forskningen i denne avhandlingen bygger på, fordi dette støtter opp argumentet for å bruke en kvalitativ metode.

Hvilken informasjon en forsker søker etter, og videre hvilken forståelse forskeren får for dataene han eller hun har samlet inn, påvirkes av forskerens vitenskapsteoretiske forankring (Thagaard 2009: 35). Ulike filosofiske retninger argumenterer for henholdsvis kvalitative og kvantitative metoder. Positivismens filosofiske tradisjon bygger for eksempel opp under en kvantitativ forskningsstrategi. Høy validitet og reliabilitet, nøytralitet og objektivitet er idealer for positivistisk forskning, som for så vidt har hatt en sterk plass i både naturvitenskapelig og samfunnsvitenskapelig forskning i det 19. og 20. århundre (Kvale og Brinkmann 2015: 79-82). Filosofiske retninger som derimot støtter opp under kvalitativ forskning, er pragmatisk filosofi, hermeneutisk filosofi, fenomenologi og ikke minst postmoderne tenkning (ibid.: 38). I stedet for at forskerens subjektivitet skal minimeres eller elimineres (ibid.: 80), tillater de ovennevnte tankesettene et vitenskapssyn hvor viten er en sosial og språklig konstruksjon; Menneskers opplevelser av deres livsverden skaper grunnlaget for vitenskap gjennom fortolkninger og forhandlinger av den sosiale verdens betydninger (ibid.: 75). Dette betyr at kunnskap blir perspektivistisk i den forstand at kunnskapen avhenger av den som lærer og blir lært. I et kvalitativt intervju, for eksempel, vil kunnskapen avhenge av forskerens synspunkt og verdier (ibid.). Gjennom et slikt intervju produseres kunnskap i fellesskap gjennom fortellinger, samt

språket som blir brukt, og relasjonen man får til hverandre (ibid.). På denne måten valideres kunnskap gjennom praksis, og man åpner for kvalitativ forskjellighet (ibid.). Hvordan forskeren, sammen med intervjupersonen, påvirker forskningsprosessen, blir omtalt mer grundig i delkapittel 3.2.4 *Forskerens rolle*.

Sett i lys av dette, vil en kvalitativ forskningsstrategi åpne for en bedre forståelse av hvordan enkeltmennesker forstår og tolker verden, begreper og situasjoner, og man får ofte mer nyanserte og komplekse data enn ved en kvantitativ tilnærming (Jacobsen 2005: 124). Man kan fange disse størrelsene fordi kvalitative metoder har større åpenhet i form av at man kan velge å ikke legge så mange føringer på informantene. Man kan også kategorisere og strukturere dataene *etter* at datainnsamlingen er gjennomført, noe som kan gi dataene større relevans (Jacobsen 2005: 127). Kvalitative metoder er med andre ord mindre rigide enn kvantitative tilnærminger i den betydning at man ikke trenger å bestemme på forhånd akkurat hva man skal lete etter (Jacobsen 2005: 129). Fordi denne fleksibiliteten legger færre begrensninger på informantene, kan det føre til en høyere begrepsgyldighet enn ved kvantitative metoder (ibid.). Ulempen med denne åpenheten kan fort bli at man sitter igjen med enorme mengder komplekse data, som vil være tidkrevende å strukturere.

Kvalitativ forskning forholder seg til et fortolkende paradigme, og kjennetegnes ved å være eksplorerende og empiridrevet i sin natur (Tjora 2012: 18). Denne type forskning er med andre ord heller induktiv enn deduktiv²³. Kvalitative metoder vil derfor ofte brukes når man arbeider med en problemstilling som krever et analytisk svar, ofte i sammenheng med sosiale fenomener (Thagaard 2009: 17-18). En annen faktor som kjennetegner kvalitativ forskning, er nærheten man har til sine kilder, hvis kildene er personer. Man oppnår en slik nærhet i første omgang fordi man som regel utfører datainnsamlingen i fysisk nærhet til informantene. Videre kreves det en viss innlevelse fra forskerens side – man må sette seg inn i situasjonene og tankesettene til informantene for å kunne forstå dem bedre (Tjora 2012: 15). Denne nærheten kan føre til at man knytter bånd til informantene sine på en eksempelvis vennskapelig eller empatisk måte. Man må passe på å finne en balanse mellom nærhet og avstand, men likevel er nærhet noe en burde se positivt på; nærhet betyr at man har mestret å komme til et dypere nivå med informanten sin, som igjen fører til mer komplekse data.

²³ Deduktiv: teoridrevet, hypotesedrevet (Tjora 2012: 18).

3.1.2 Mine valg av metodiske strategier

For å velge metodiske strategier for denne avhandlingen, tok jeg utgangspunkt i mine oppsatte problemformuleringer. Innsikten jeg har fått i løpet av dette prosjektet har likevel vært med på å utkrystallisere viktige aspekter ved temaene som jeg selv først ikke tenkte på. Dermed har de metodiske avgjørelsene jeg har tatt stått i et symbiotisk forhold med problemstillingene jeg har arbeidet med.

Den første avgjørelsen, valget av en kvalitativ tilnærming, ble tatt på bakgrunn av problemstillingenes natur. Samtlige av problemstillingene angår sosiale faktorer: språk, integrering, makt og identitet. Som nevnt i det foregående, passer kvalitative metoder til å få en forståelse for sosiale fenomener (Thagaard 2009: 11-12). Videre måtte jeg prioritere hvilke kvalitative metoder jeg skulle bruke. La oss gå tilbake til problemstilling 1, som direkte berører analyse I:

(1) Hvordan påvirker identitet og maktrelasjoner i samfunnet kvinnelige migranters investering i norsk språk, og den videre integreringsprosessen?

Denne problemstillingen angår en avgrenset gruppe mennesker; voksne, kvinnelige innvandrere. Problemformuleringen er også geografisk avgrenset til Trondheim, som gjør datainnsamling lett tilgjengelig. For å få svar på hva kvinnelige innvandrere mener, tenker og føler om norsk språk, og hvordan det fungerer for *dem*, måtte jeg etablere direkte kontakt, og muligens ta opp emner de kunne oppleve som sensitive. Thagaard (2009: 87) nevner at kvalitative intervju egner seg når man vil ha innsikt i personers erfaringer, tanker og følelser. Videre er formålet med et intervju å innhente grundig informasjon om synspunkter, perspektiv på ulike tema, og hvordan informantene opplever sin livssituasjon (ibid.). Samtidig vil som regel spørsmål som starter med spørreordet *hvordan* egne seg for kvalitative intervju (Kvale og Brinkmann 2015: 135). Definisjonen på kvalitative forskningsintervju denne oppgaven vil støtte er et intervju som "[...] søker å forstå verden sett fra intervjupersonens side" og "[...] har som mål å produsere kunnskap" (Kvale og Brinkmann 2015: 20, 21). Men hvilken intervjuform skulle jeg da velge? Kvale og Brinkmann (2015: 33) peker på at det finnes ulike typer kvalitative intervju, definert etter hva man er opptatt av å utforske. Siden problemformulering 1 dreier seg om hvordan informantene opplever fenomener i sin livsverden, ble jeg inspirert av fenomenologiske intervju. Dette går i all hovedsak ut på å forstå sosiale fenomener ut fra hvordan informantene beskriver og opplever dem, fordi deres oppfattelse i teorien skal

gjenspeile virkeligheten (Kvale og Brinkmann 2015: 45). Slike livsverdensintervju er ofte semistrukturerte (ibid.: 46), noe jeg valgte å følge opp. Jeg ville at informantene skulle snakke så mye som mulig uten føringer fra meg, for å få mest mulig ut av deres egne perspektiver.

Problemstilling 2 er hovedsakelig tilknyttet analyse II. Denne problemstillingen krevde en litt annen tilnærming enn den første, og avgjørelsen falt på å bruke observasjon som metode for å besvare dette spørsmålet.

(2) På hvilke måter kan Women Conversation Club som et feministisk praksisfellesskap fungere som en plattform for identitetsforhandling, maktforhandling, og investering i norsk språk?

Jeg valgte å bruke observasjon som metode her fordi observasjon egner seg når man vil ha tilgang til sosiale situasjoner som de involverte selv ikke har tolket enda²⁴ (Tjora 2012: 46). I motsetning til ved intervjuer, hvor man fokuserer på hva som blir sagt, vil man ved observasjon i tillegg kunne vektlegge hva som blir gjort. For å få et innblikk i hvorvidt Women Conversation Club fungerer som en språkkinnlæringsarena, og på hvilke måter den i så fall gjør det, var dermed observasjon en godt valg. Jeg kunne få innblikk i strukturene på møtene, tema, dialogveksling, språkbruk og lignede på en helt annen måte enn når man blir gjenfortalt hva som skjer. I tillegg gikk jeg ut fra at deltakerne ikke hadde reflektert over Women Conversation Club som språklæringsarena i samme grad som jeg ønsket, som for eksempel betydningen av fortellingene de deler, som vi skal komme tilbake til i analysen.

Hvilken rolle man innehar som observatør, avgjøres av hvilke tema man skal undersøke, hvor mye informasjon man har om emnet fra før, og om det egner seg best å delta eller være passiv, jamfør påvirkning fra forskerens side (Thagaard 2009: 74). Man kan skille mellom flere former for observasjon, men det vanligste er å skille mellom åpen, deltakende og skjult observasjon (ibid.). Selv visste jeg ikke så mye om feltet fra før, så jeg valgte en åpen, deltakende fremgangsmåte. Først og fremst falt avgjørelsen på en åpen observasjon på grunn av de etiske mistenkelighetene ved skjult observasjon. Jeg mente heller ikke at skjult observasjon var nødvendig, fordi jeg allerede hadde intervjuet noen av deltakerne ved WCC, slik at de visste hvem jeg var. I tillegg er de en gruppe som ofte får tilskudd av nye mennesker, alle er kvinner i likhet med undertegnede, og de har allerede etnisk norske frivillige ”hjelpedeltakere” i gruppen. Ut fra disse vurderingene mente jeg at den påvirkningen jeg kom

²⁴ Hvis de har tolket situasjonen selv, kan man like gjerne bruke intervju (Tjora 2012: 46).

til å ha på de observerte, ikke kom til å spille en signifikant rolle. Det kan også nevnes at en passiv observasjonsrolle kunne blitt oppfattet som merkelig i en sosial og åpen møtesituasjon.

Analyse II vil bære preg av å være en *kasusstudie*. Kasusundersøkelser kan både sees på som studiet av et kasus (tilfeller, enheter, situasjoner) ved hjelp av metoder, eller som en metode i seg selv (Postholm: 2010: 50). I sistnevnte tilfelle vil man altså studere et kasus ved å bruke kasusstudien som metode (ibid.). I denne avhandlingen vil jeg utføre en kasusstudie i form av begge definisjonene ovenfor, men i hovedsak som metodisk tilnærming. Kasusstudier blir av Postholm (2010: 50-51) definert som en studie som er bundet av tid og sted, og som utforsker handlinger i det daglige liv. Slike studier egner seg til å studere eksempelvis en aktivitet, en hendelse, en sosial enhet eller en institusjon (ibid.), slik som Women Conversation Club. Det som kjennetegner kasusstudier, er at man som regel får et beskrivende forskningsresultat, og at man studerer mange variabler samtidig i forhold til en større kontekst. Konteksten er viktig her – man må sette kasusen i en kontekst, for eksempel en sosial kontekst, for å kunne beskrive samhandlingen mellom faktorene som kjennetegner kasuset (ibid.). Det er likevel rom for å både tolke og vurdere i kasusstudier. Mine analyser vil ta sikte på å være både beskrivende og fortolkende. I slike tilfeller må både deltakernes perspektiv og forskerens vitenskapelige blikk være fremtredende (Postholm 2012: 51). Selv om metodene intervju og observasjon har blitt lenket forskjellige problemstillinger, vil fortsatt dataene jeg samlet inn under intervjuene, bli brukt som tilleggs kunnskap under analysen av Women Conversation Club.

3.2 Datainnsamling

Før jeg kunne begynne med datainnsamlingen, måtte jeg orientere meg i felten. Første prioritering var å finne ut hvilke kriterier jeg skulle sette for informantene, og hvordan jeg skulle velge dem ut. Samtidig var det like viktig å få et overblikk over felten, og få tilgang til potensielle informanter. De første kriteriene til informantene mine var ikke mange: De måtte være voksne kvinner, med utenlandsk opprinnelse. De måtte også ha påbegynt eller fullført en form for norskkurs, og de måtte være bosatt i Trondheim kommune.

Først når jeg entret felten, visste jeg hvordan jeg hadde mulighet til å utføre en seleksjon av informanter. Selv om utvalget var delvis strategisk, fordi jeg hadde forhåndsbestemt visse karaktertrekk, ble det likevel først og fremst et tilgjengelighetsutvalg. Jeg fikk en vei inn i felten ved å delta på en språkkafé²⁵ på hovedbiblioteket i Trondheim, hvor jeg fikk muligheten til å

²⁵ Det eksisterer flere ulike typer språkkafeer rundt omkring i Trondheim. Dette er et møtested hvor individer som lærer seg norsk som andrespråk, kan komme og øve på norsken

møte mennesker som oppfylte kriteriene jeg hadde satt. Ved første oppmøte presenterte jeg meg selv, og fortalte at jeg var interessert i hvordan kaféen ble brukt til å lære norsk. Etter flere oppmøter, hvor jeg deltok aktivt som en slags hjelpelærer, begynte jeg å henvende meg til mulige kandidater. Jeg fikk også sagt noen ord i plenum, slik at de som ønsket kunne komme til meg. Denne forespørselen fikk overraskende positiv respons – både menn og kvinner, norsktalende og ikke-norsktalende henvendte seg til meg og ville delta i prosjektet. Det var på dette tidspunktet jeg ble tipset om Women Conversation Club, som ble et dreiningspunkt for hele avhandlingen.

Flere av brukerne av norskkafeen, benyttet seg også av tilbudet Women Conversation Club. Jeg begynte derfor i tillegg å møte opp på Women Conversation Club for å få et overblikk over saksfeltet. Etter å ha deltatt på én økt, visste jeg at jeg ville samle inn data om dette fellesskapet. Samtidig fikk jeg i denne perioden ideen om å vektlegge et kvinnelig perspektiv under datainnsamlingen. Jeg snakket med klubbens ”ordførere”, som ønsket meg hjertelig velkommen til å delta. Videre brukte jeg samme fremgangsmåte på Women Conversation Club som på språkkafeen. Jeg henvendte meg til enkeltpersoner, samtidig som interesserte personer kom til meg. Da jeg hadde fått godkjent søknaden min angående datainnsamling av personvernombudet, NSD²⁶, begynte jeg med individuelle intervju, samt deltakende observasjon ved Women Conversation Club. Hele perioden, fra orientering til datainnsamlingen var utført, tok 3 måneder, og foregikk i første halvdel av 2016.

3.2.1 Dyptgående intervju

Jeg valgte som tidligere nevnt å utføre intervjuundersøkelser fordi de egner seg når man er interessert i hvordan informanten forstår seg selv og sine omgivelser, og hvordan de forstår ulike begreper og fenomen (Jacobsen 2005: 142-143). I en intervjusituasjon har man mulighet til å gå dypt inn i relevante tema, noe som gjør metoden velegnet til kvalitativt bruk. Man har også muligheten til å spørre informanten hvis noe er uklart, eller be dem om å utdype noe som er interessant.

Før intervjuene begynte, utformet jeg en intervjuguide (se vedlegg 1). Målet med intervjuene var å la informanten få snakke så mye som mulig uten for mange føringer. Jeg valgte likevel å pre-strukturere intervjuene forholdsvis sterkt, og lage en nokså detaljert

sin sammen med norske frivillige. Deltakerne fordeler seg ofte ut over flere bord, med en frivillig ved hvert bord, og snakker om ulike tema på norsk (egne observasjoner).

²⁶ Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste.

intervjuguide. Dette ble gjort som en støtte hvis samtalen skulle gå i stå, eller informanten selv ikke ville utdype temaene. I de fleste tilfellene snakket informantene mest selv, slik at det ble som en åpen samtale, selv om jeg selvfølgelig geleidet dem inn på riktige tema, og stilte noen spørsmål for å få refleksjonen i gang. Ved noen få intervju var det derimot nødvendig med den detaljerte intervjuguiden, for å få samtalen i gang. Likevel ble aldri rekkefølgen på intervjuguiden fulgt – vi tok temaene når de kom opp.

Jacobsen (2005: 144) påpeker at noen mener pre-strukturering fører til en lukking av datainnsamlingen og den kvalitative metodens ideal, men han argumenterer for at forskeren ubevisst vil pre-strukturere i hodet fordi man alltid har tanker og refleksjoner rundt hva man ser etter, og hva man tror utfallet vil være. I tillegg vil det være meget ressurskrevende å analysere datamaterialet hvis man ikke pre-strukturerer, fordi omfanget kan bli for stort. Jeg støtter Jacobson (2005) og mener pre-strukturering av intervju fungerer som et sikkerhetsnett, og gir forskeren god oversikt over viktige tema og forventninger. I et intervju kan det komme opp uforutsette, interessante tema og tanker selv om intervjuguiden er pre-strukturert.

I sammenheng med denne avhandlingen ble det gjennomført 12 individuelle intervju, hvorav 10 av intervjuene ble gjennomført med voksne, utenlandske kvinner i alderen 25-42 år, som kommer fra 7 forskjellige land. Fire av disse intervjuene vil fungere som primærinformanter, mens resten vil bidra som tilleggsinformasjon. De to resterende intervjuene ble tatt med norske, frivillige kvinner ved Women Conversation Club. Hvert intervju tok som regel 90-120 minutter, med unntak av de to norske frivillige kvinnene som måtte gjennom færre tema. Alle intervjuene ble tatt opp med båndopptaker, med samtykke fra informanten, og utgjorde til sammen cirka 15 timer med data. I tillegg skrev jeg grundige notater underveis, så det skulle bli enklere å finne fram informasjon i ettertid. Intervjuene ble i all hovedsak gjennomført på norsk, med unntak av noen få som ble gjennomført på engelsk. En rød tråd i alle intervjuene var likevel at det ble en del blanding mellom de respektive språkene, for å bedre kunne forstå hverandre. Intervjuene ble gjennomført hjemme hos informantene, på kafé, på et grupperom på Dragvoll, eller på hovedbiblioteket i Trondheim.

3.2.2 Deltakende observasjon

Min deltakende observasjon foregikk mens Women Conversation Club hadde sine møter. Hvert møte fant sted på fredager fra klokken 11:00 til klokken 13:00. Selv om jeg deltok på flere av disse møtene, foregikk den deltakende observasjonen offisielt ved fire av disse møtene, som utgjør tilsammen 8 timer data. For å få tillatelse til å observere, samt ta opp møtene med

båndopptaker, fant jeg ut at det var kvinnene som fungerte som møteledere, som hadde ansvaret for å ta denne avgjørelsen. Women Conversation Club utføres på Dialogsenteret i Trondheim, men er for uten om dette en uavhengig gruppe. Når jeg hadde fått tillatelse av ”ordførerne”, spurte jeg i tillegg før hvert møte i plenum om det var ok at jeg brukte båndopptakeren. Jeg informerte i tillegg muntlig om prosjektet og deres sikrede anonymitet før hvert møte begynte. Gjennom hele innsamlingsperioden var det ingen som kom til meg og var skeptiske eller viste motstand, selv om de hadde fått tilbudet om å gjøre dette hvis noe plaget dem.

Når det kommer til planlegging og gjennomføring av denne delen av feltarbeidet, brukte jeg mindre tid på dette enn ved intervjuene. På forhånd bestemte jeg meg for å observere minimum 3 møter, og jeg satte opp noen overordnede punkter over hva jeg skulle se etter. Noen av disse punktene lød: ”Hvordan struktureres møtet?”, ”Kan jeg observere noen identitetsforhandlinger?”, og ”Hvordan lærer deltakerne norsk her?”²⁷. Målet mitt var å skissere opp strukturen, hendelsene og norsklæringen ved Women Conversation Club, og finne ut hva klubbens funksjoner er.

Gjennomføringen av observasjonen gikk ganske smertefritt. Jeg ble tatt imot med åpne armer og ønsket velkommen på en hyggelig måte. Flere av deltakerne var nysgjerrige på meg, og prøvde å få meg til å delta i samtalene. De spurte meg om hjelp til norske ord, og de spurte om informasjon hva angikk for eksempel det norske skolesystemet. Gjennom alle møtene satt vi ved et langbord, med lederne på en bestemt ende av bordet. Som regel var det cirka 20 personer på møtet²⁸, og vi representerte som regel rundt 10 ulike nasjoner. Jeg fant meg en stol, skrudde på båndopptakeren, la den midt på bordet, og møtene begynte. Gjennom hvert møte tok jeg grundige feltnotater for å huske deltakere, tema, og svar rundt spørsmålene jeg hadde satt opp.

3.2.3 Metodologiske utfordringer og erfaringer ved datainnsamlingen

I dette delkapitlet vil jeg påpeke utfordringer og erfaringer jeg selv har møtt på, og unngå problematiseringer av små hinder. Bruk av båndopptaker er eksempelvis noe jeg ikke hadde særlige utfordringer med. Det er likevel viktig å reflektere over utfordringer som har fremhevet seg. Problemer rundt validering av data vil gjennomgå i delkapittel 3.2.3.1, mens utfordringer rundt ulike forskningseffekter og kommunikasjon vil bli omtalt her.

²⁷ Se vedlegg 2 for alle veiledende spørsmål.

²⁸ Mer om dette under analysen.

Begrepet ”forskningseffekt”, blir brukt av Tjora (2012: 86) for å påpeke at informanter vil opptre annerledes enn de ville gjort uten forskerens nærvær. Dette begrepet er på linje med det Labov (1972) omtaler som observatørens paradoks. Dette paradokset går konsist forklart ut på at en forsker ikke kan innhente upåvirkede data gjennom menneskelig interaksjon, fordi forskerens tilstedeværelse kan resultere i spesielle resultater. Jacobsen (2005: 167) har valgt å kalle dette intervjuereffekten og observatøreffekten²⁹. Uavhengig av hva man kaller dette fenomenet, mener jeg det er viktig å ta stilling til det, noe jeg allerede har gjort. Intervjuereffekt ble delvis avskrevet i delkapittel 3.1.1 *Kvalitativ metode*, i form av at jeg tok et postmoderne standpunkt til intervju som en sosial praksis hvor kunnskap produseres i samhandlingen mellom forsker og informant, og videre at kunnskap valideres gjennom praksis. Jeg har også begrunnet i delkapittel 3.1.2 *Mine valg av metodiske strategier*, hvorfor min tilstedeværelse under observasjonen ikke burde regnes som en stor utfordring. Jeg refererer til Thagaard (2009: 199.201) som understreker at så lenge man tar hensyn til forskerens rolle i analysen, trenger ikke dette være et signifikant problem. Det samme prinsippet gjelder for konteksteffekten³⁰.

Den største utfordringen jeg støtte på, var kommunikasjonen. Det er mange kulturelle faktorer i et inter-kulturelt intervju som kan føre til misforståelser (Kvale og Brinkmann 2015: 173). Det mest åpenbare er språkbarrieren. Andre faktorer som kan utgjøre dårlig kommunikasjon, er bruken av faglige begreper og kulturelle normer, i form av eksempelvis høflighet og stemmebruk. Allerede før jeg skulle begynne intervjuene, oppstod det kommunikasjonsproblemer. Når jeg skulle informere informantene om prosjektet, hva det innebærer å delta og så videre, var det noen få som ikke skjønnte hva jeg snakket om. Det var stor variasjon i hvor gode informantene var i å snakke og forstå norsk, og flere av intervjuene ble som sagt delvis tatt på engelsk. Da måtte jeg gå gjennom informasjonen på nytt, og velge andre ord, samt et annet tempo. At de som et tillegg fikk informasjon skriftlig, hjalp veldig, da noen syntes det var lettere å forstå norsk når de fikk lese det. Ved ett tilfelle ga informanten verbal bekreftelse på at informasjonen var skjønt, men jeg følte tydelig at hun var usikker på hva som hadde blitt sagt. Derfor tok jeg det for sikkerhets skyld en gang til, i en mer hverdagslig innbakt ”småprat-form”, og først da følte jeg at hun var klar til å skrive under på samtykket.

²⁹ Logisk nok omhandler intervjuereffekten forskerens påvirkning under et intervju, følgelig at informanten kan si ting de ikke mener etter påvirkning av intervjueren. Observatøreffekten går da ut på at informanten kan endre atferd i forskerens nærvær (Jacobsen 2005: 167).

³⁰ Konteksteffekten tilsvarer at stedet datainnsamlingen foregår på, kan skape spesielle resultater (Jacobsen 2005: 167).

Under intervjuene oppstod det også en del misforståelser. Jeg lærte meg å se an hver informant i henhold til tempo, dialektbruk og semi-vitenskapelige termer som ”identitet”. Jeg måtte ofte omformulere meg, enten på grunn ord som ikke ble forstått, som for eksempel ”beherske”. Andre utfordringer kom på grunn av det faktum at jeg snakker nordnorsk, så da ble jeg jevnlig nødt til å legge om til standard sørøstnorsk, eller engelsk for de som kunne det. Samtidig stilte jeg av og til et spørsmålstegn ved hvorvidt de fikk fram det de egentlig ønsket å si. Tidvis oppstod det situasjoner hvor informanten slet med å uttrykke seg, og finne rette ord. Noen løste dette problemet ved å snakke engelsk, andre sendte tilleggsinformasjon på e-post i ettertid, og noen ganger snakket vi sammen om temaet til det rette ordet kom opp. Gjennom observasjonsstudiene oppstod det også språklige misforståelser, men disse ble som regel rettet opp av andre i gruppen, og samtidig angikk aldri misforståelsene meg direkte.

3.2.3.1 Dataens validitet og reliabilitet

Å sikre dataenes validitet og reliabilitet, er i vitenskapen et ideal, om ikke også et mål. Ifølge Nunan (1992)³¹ er reliabilitet en term man bruker for å referere til forskningsresultatenes troverdighet. Han deler reliabilitet, eller pålitelighet, inn i ekstern og intern reliabilitet. Hvorvidt det er mulig å gjenta undersøkelsen og få de samme resultatene kaller Nunan (1992) ekstern reliabilitet, og hvor konsistent datainnsamlingen, analysen og tolkningen er defineres som intern reliabilitet (ibid.). Hvorvidt dataene har høy validitet, eller gyldighet, kommer an på om man får svar på det man i utgangspunktet skulle undersøke. Intern validitet går ut på hvor tolkbare dataene er sett i lys av hvordan en har samlet inn informasjonen, mens ekstern validitet omhandler muligheten til å generalisere funnene (Nunan 1992).

Validitet og reliabilitet er begreper som er hentet fra en positivistisk forskningstradisjon, og kan dermed være vanskelig å oppnå for kvalitativ forskning. Thagaard (2009) refererer til Seale (1999: 140) og påpeker at han konkluderer med at ekstern reliabilitet er vanskelig å oppnå ved kvalitative studier. I et konstruktivistisk paradigme er ikke reliabilitet i form av gjenskaping av data relevant, fordi dataene skapes sammen av forskeren og informanter (Thagaard 2009: 198). En forsker kan ikke alltid opptre identisk i relasjon til ulike informanter, eller samme informant flere ganger, selv om forskeren vil ta tak i det samme temaet. Dette problematiserer muligheten til å være konsistent (ibid.: 199). Det kan tvert imot være en fordel at intervjuene varierer, for å få mer varierte data (Postholm 2010: 168). Innenfor kvalitativ forskning passer det bedre å

³¹ All informasjon fra Nunan (1992) kommer fra kapittel 1. Sidetall er ikke oppgitt fordi kapitlet ble utgitt som PDF uten sidetall på en forelesning.

bruke ordene *pålitelighet* (eng. *dependability*) eller *autentisitet* framfor for reliabilitet, ifølge Postholm (2010: 169-170). Her blir målet å utføre en konsekvent undersøkelse, forholde seg til metodevalg, og forsvare fortolkningene sine godt, noe som betyr at den interne reliabiliteten blir viktigere enn den eksterne. I stedet for å strebe etter objektivitet, kan man heller hige etter bekræftbarhet, og få frem en autentisk forståelse av informantenes utsagn (ibid.). For å øke påliteligheten bør man også ta konteksten og forskerens rolle med i betraktning når man skal analysere dataene (Thagaard 2009: 200).

Intern validitet – å fange det du faktisk skal undersøke – kan sikres ved å gjøre forskningsprosessen så gjennomslutlig som mulig. Dette vil si at forskeren gir detaljerte beskrivelser av forskningsstrategi, analysemetoder og teoretisk bakgrunn. Man må skille klart mellom primærdata og forskerens kommentarer, og sørge for grundig, reflektert og kritisk metatekst (Thagaard 2009: 199-201). Ekstern validitet, derimot, vil som regel bli et problem ved kvalitativ forskning. Ofte undersøkes relativt få enheter, noe som skaper et generaliseringsproblem (Jacobsen 2005: 130). Teoretisk generalisering behøver ikke være et krav. Det er forskeren selv som velger om han eller hun vil argumentere for om resultatene er overførbare eller ikke (Thagaard 2009: 206). Kvale og Brinkmann (2015) skriver som følger:

”Hvorfor generalisere?” Konsekvente krav om at samfunnsvitenskapene skal produsere kunnskap som kan generaliseres, kan innebære en antakelse om at vitenskapelig kunnskap nødvendigvis må være universell og gyldig til alle steder og på alle tidspunkter, for alle mennesker og fra evighet til evighet. Pragmatiske, konstruksjonistiske og diskursive tilnærminger oppfatter derimot sosial kunnskap som sosialt og historisk kontekstualiserte måter å forstå og handle i verden på (2015: 289).

Vi beveger oss dermed fra generalisering til kontekstualisering, og i kvalitativ forskning har følgelig hvert enkelt tilfelle tillatelse til å være unike (ibid.). Hvorvidt en undersøkelse fører til sann kunnskap eller er vitenskapelig nok, blir byttet ut med spørsmålet om en undersøkelse har nytteverdi (Kvale og Brinkmann 2015: 78).

3.2.4 Forskerens rolle

Som jeg så vidt kom inn på i delkapittel 3.1.1, har forskeren en viktig rolle når det gjelder produksjon av informasjon og kunnskap (Kvale og Brinkmann 2015: 75). Et konstituerende trekk ved det kvalitative forskningsintervju er nettopp at forskeren er en medskaper av de dataene som produseres og samles inn ved intervjuprosessen (ibid.). Dette vil så klart også gjelde for deltakende observasjon, hvor forskeren deltar aktivt i aktiviteter og samtaler som observeres. Både forståelsen man har av samfunnet, og relasjonen man bygger opp til

informantene, vil påvirke dataene man samler inn, og hvilke data man ser etter (Thagaard 2009: 48-49). Forskeren må være klar over dette, og reflektere eksplisitt over denne effekten når analysen skal gjennomføres, og funnene rapporteres. Ved å være klar over dette vil den vitenskapelige kvaliteten på studien økes fordi man tar hensyn til dette i valideringsprosessen (Kvale og Brinkmann 2015: 108).

I en kvalitativ forskningssituasjon, er det viktig å finne balansen mellom profesjonell distanse og personlig vennskap (Kvale og Brinkmann 2015: 108). Når man skal gå dypt inn i temaer med en ofte fremmed person, spesielt hvis det er snakk om følsomme tema, må man trå varsomt frem med en passelig mengde empati. Forskere som personer er ulike, og noen har kanskje lett for å empatisere i overkant. Dette kan imidlertid være en risiko, fordi man kan stille oppfølgingsspørsmål som er ledende, i den forstand at man setter informanten i et urettmessig positivt lys (Kvale og Brinkmann 2015: 109). I tillegg kan en høy grad av empati rettet mot informanten føre til at man raskere krysser dens intime sfære, ved at man stiller spørsmål en i utgangspunktet ikke burde, eller får informanten til å dele tanker han eller hun egentlig ikke ville dele (ibid.). I litteraturen har det blitt diskutert både for og imot grader av empati ved kvalitative intervju (ibid.). Kvale og Brinkmann (2015: 108) påpeker imidlertid at en av de viktigste faktorene ved forskerens rolle, er forskerens integritet. Så lenge forskerens rettferdighet, ærlighet, kunnskap og erfaring brukes til å ta avgjørelser i forskningsperioden, selvfølgelig i samarbeid med etiske retningslinjer, er man på god vei til å handle riktig, til tross for empatiske evner (ibid.).

Intervjuene jeg gjennomførte, sammen med den deltakende observasjonen, gjorde at jeg knyttet bånd med noen av informantene. Det ble av og til en utfordring å skille mellom den formelle ”observasjonen” og de personlige relasjonene man opparbeidet. Kvinnene jeg ble kjent med i innsamlingsperioden, var hyggelige, morsomme og smarte, og noen delte personlige opplevelser med meg etter at diktafonen var slått av. Forskjellene mellom relasjonene bekjentskap, vennskap og forsker–informant er etter min mening et vanskelig skille. I forlengelse av dette var det utfordrende å ikke bli partisk når jeg skulle analysere dataene, og la empatien ta overhånd. Likevel føler jeg at jeg har klart å mestre denne utfordringen under analysen, og latt dataene tale ”for seg selv”. Jeg mener at jeg klarte å opptre profesjonelt, men hyggelig i de ovennevnte situasjonene, og at integriteten min er i god behold.

Ved kvalitativ forskning kan det oppstå en ”ubalansert” maktposisjon mellom forsker og studiesubjekt. Det har blitt påstått at kvalitativ forskning er dominansfri og at alle parter involverte er likestilte, men ifølge Kvale og Brinkmann (2015: 110) vil et slikt synspunkt være

feilaktig. Selv om jeg tidligere argumenterte for at forsker og informant sammen skaper kunnskap gjennom deling av oppfatninger fra sine livsverdener (til tross for at informanten er den som vanligvis deler disse oppfatningene), vil forskeren likevel sitte i en sterkere posisjon. Forskeren er den som definerer intervjuet, bestemmer og korrigerer samtaletema, avgjør hvilke emner som blir fulgt opp, og dessuten avslutter samtalen (Kvale og Brinkmann 2015: 52). Forskeren sitter som oftest med mer vitenskapelig kunnskap om emnet enn intervjupersonen, og forskeren har også enerett på å fortolke intervjuet.

Erfaringen jeg selv fikk fra datainnsamlingen, var at man som regel ikke kjenner på denne asymmetriske maktposisjonen. Som en uerfaren forsker var jeg i begynnelsen av datainnsamlingen ganske nervøs, og moralsk sett vil nok de færreste føle seg bedre enn sine informanter, som har stilt opp for å delta på studien din. Samtidig var jeg opptatt av å ikke virke ”dominant”, men seriøs – det var essensielt å få informantene til å føle seg komfortable, og la dem snakke mest mulig selv. De eneste gangene jeg følte på en asymmetrisk maktposisjon, var når jeg intervjuet informanter som var en del eldre enn meg. Her kunne det være vanskelig for meg å innta en leder-posisjon, fordi jeg følte at min lave alder ga meg mindre autoritet. Når jeg begynte å analysere intervjuene derimot, kjente jeg straks på følelsen av at mine tolkninger var avgjørende – heller en følelse av ansvar enn makt. Tolkning av data er et tema som derfor utgjør en etisk utfordring.

3.2.5 Etikk

Ordet etikk kommer fra det greske ordet *ethos*, som oversettes til karakter (Kvale og Brinkmann 2015: 95). Etikk kan derav defineres som hvordan ens egen karakter bør handle i gitte situasjoner, og læren på forskjellen mellom rett og galt (Sagdahl 2015). Innenfor kvalitativ forskning er det viktig å følge etiske retningslinjer, så vel som sin egen moralske beslutningsevne. Den nasjonale forskningskomité for samfunnsvitenskap og humaniora har kommet med etiske retningslinjer for forskning innenfor de respektive fagfeltene. De definerer forskningsetikk som ”[...] et mangfoldig sett av verdier, normer og institusjonelle ordninger som bidrar til å konstituere og regulere vitenskapelig virksomhet” (NESH 2006: 7). Komiteen legger vekt på en rekke forskningsetiske retningslinjer, hvorav det er et krav at forskeren forholder seg til disse (Thagaard 2009: 23). De mest relevante etiske kravene og utfordringene for denne studien vil følgelig bli omtalt her.

Etiske spørsmål er integrert i alle fasene av en forskningsprosess (Kvale og Brinkmann 2015: 95). Når man planlegger en studie, må man ta hensyn til hvilke konsekvenser dette kan

ha for deltakerne (ibid.: 97). Hvis man skal behandle personlige opplysninger, direkte eller indirekte, i undersøkelsen sin, må man søke om å få gjennomføre prosjektet hos Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD) jamfør personopplysningsloven (NESH 2005: 15). I tillegg må man innhente skriftlig samtykke for partene som er involverte, og gi dem så mye informasjon som mulig på forhånd om fagfeltet og studien, samt informere dem om at de kan trekke seg når som helst fordi det er frivillig å delta (ibid.: 12-13). Et annet viktig etisk krav er konfidensialitet. Informantene har krav på at informasjon om personlige forhold behandles konfidensielt, og forskeren må sørge for at forskningsmaterialet anonymiseres, samt at ingen kommer til skade under eller etter studien (NESH 2005: 18). Man må oppbevare konfidensiell informasjon etter bestemte regler, som for eksempel at man ikke skal oppbevare innsamlet data og navn på samme datamaskin, og helst ikke elektronisk (ibid.: 19). Samtidig skal man ikke lagre personopplysninger eller data som inneholder slikt lengre enn nødvendig (ibid.). Endelig skal man også prøve å begrense gjenbruk: Uten samtykke får man ikke lov til å gjenbruke data som inneholder personopplysninger, på grunn av respekt for individets frihet og privatliv (ibid.: 18).

Etiske utfordringer kan oppstå ved informert samtykke fordi det ikke alltid er mulig å avsløre hva man skal undersøke, fordi det kan påvirke adferden til informantene (Thagaard 2009: 26). I mitt tilfelle var dette ikke et problem, da jeg kunne være helt åpen om hva vi skulle snakke om. Derfor fikk jeg informert alle deltakerne om studien og retten til å trekke seg før undersøkelsene begynte. Jeg fikk skriftlig informert samtykke fra alle intervjupersoner (se vedlegg 3), samt muntlig informert samtykke fra observasjonspersonene. Underskriften oppbevarte jeg i en perm i mitt eget hjem. Jeg var i dialog med Flerkulturelt informasjons- og dialogsentert (FIDS), som innehar lokalene WCC bruker, men de konstaterte med at de ikke trengte å gi samtykke, da WCC var en egendrevet undergrein av FIDS.

Når det kommer til konfidensialitet og personopplysninger, kan det være utfordrende å fremstille funn på en reliabel og validativ måte, og samtidig beskytte identiteten til informantene. Hvis man kommer i et slik dilemma, må ifølge Thagaard (2009: 27) konfidensialitet overgå etterprøvbarehet og pålitelighet. Dette var en utfordring jeg støtte på. Women Conversation Club er et relativt lite miljø, og noen av informantene mine vet vi deltar her. Mye av informasjonen jeg fikk hadde kunnet avsløre identiteten til noen av informantene. Dette løste jeg ved å enten la være å ta med informasjonen i analysen, eller sensurere det så mye at det ikke skal være mulig å skjønne hvem personen er. I analyse II er personer og deres personlige informasjon ytterligere anonymisert, fordi at gruppen med deltakende mennesker er

liten, og derfor oppstår det en større risiko for å miste anonymitet. For det andre skal ikke personene være i fokus i denne analysen.

Det er viktig å sørge for at det blir så få negative konsekvenser for deltakerne i forskningen som mulig, både under undersøkelsen og etterpå (NESH 2005: 12). Man må prøve å beskytte integriteten til informantene sine, og prøve å unngå at summen av ulemper ikke overskrider fordelene informanten har av å delta (Kvale og Brinkmann 2015: 107). Under undersøkelsen handler dette punktet om å være observant, og ikke overskride ubehagelige, personlige grenser (ibid.). Etter undersøkelsen har man et ansvar å tenke over hvilke mulige konsekvenser informantene kan ha av å ha deltatt, og prøve å minimere de negative (ibid.).

Før jeg begynte intervjuundersøkelsene og observasjonen, søkte jeg som nevnt om lov til å utføre mitt forskningsarbeid hos NSD, og fikk innvilget søknaden. Alle involverte informanter har blitt anonymisert i prosjektet ved at de har fått et fiktivt navn. Under feltarbeidet tok jeg kun notater på papir, som jeg oppbevarte hjemme. Den innsamlede dataen i form av lydopptak, ble oppbevart på min gamle datamaskin, med passordbeskyttelse på selve datamaskinen og på mappen for lydopptak, mens oppgaven ble lagret på min nye datamaskin. Ingen lydopptak ble lagt ut på internett, eller delt med andre enn veilederne mine. Dataene jeg har samlet inn for denne oppgaven, vil bli slettet når oppgaven er sensurert, og feltnotater vil bli tilintetgjort.

Konsekvensene informantene mine kan oppleve ved å delta i studien, blir allerede minimert når jeg behandler personopplysninger konfidensielt. Under intervjuene opplevde jeg ikke å gå over streken når det gjelder intimgrenser. Jeg har kun mottatt positive tilbakemeldinger fra informantene etter de deltok, i form av at de syntes det var interessant. Hvorvidt de kommer til å få en negativ opplevelse når de leser masteravhandlingen, har jeg reflektert over. Jeg mener at ingen av informantene vil tilføres psykisk skade av å ha deltatt, eller lese resultatene, heller ikke at noens menneskeverd vil bli krenket. Dette har jeg prøvd å unngå ved å verifisere resultatene mine, altså rapportere så sikker og presis data som mulig. Jeg har heller en oppfattelse av at studien kan bidra til positive opplevelser for informantene – studien er en plattform hvor de kan bli hørt tydeligere.

3.3 Behandling og tolkning av data

Hvordan forskeren skal tolke og analysere de sosiale fenomenene som studeres, er en av de større utfordringene kvalitative data byr på (Thagaard 2009: 11). I forbindelse med denne oppgaven ble det som tidligere nevnt samlet inn en god del intervju- og observasjonsdata. Disse dataene ble behandlet og delvis transkribert høsten 2016. En utfordring jeg støtte på, var

avgjørelsen rundt hvor detaljerte transkriberingene skulle være. Det hadde vært fordelaktig å markere for eksempel både prosodiske og fonologiske trekk ved informantenes ytringer, men fordi denne avhandlingen setter ytringens *meningsinnhold* i fokus, ble dette nedprioritert. Kun basale trekk ved ytringen er markert (se transkripsjonssymboler nedenfor). Som en følge av at dataene ble transkribert i tilnærmet normal ortografi, tok det ikke lengre tid enn cirka en måned å behandle dataene. I tillegg ble kun de delene av intervjuene og observasjonen som jeg anså som relevante for sitering, transkribert – resten ble skrevet ned parafrasert. Dette medfører at intervjuene ikke finnes som vedlegg, mens et utdrag av observasjonen er presentert i vedlegg 4. Likevel mener jeg analysene, sammen med sitatene, rettferdiggjør konteksten ytringene ble uttalt i.

Selve analysene og fortolkningen av dataene ble i all hovedsak basert på Thagaards (2009: 147-188) kapitler om personsentrerte og temasentrerte analytiske tilnærminger. Jamfør analyse I, ble viktige analytiske enheter i form av ytringer fra informantene kategorisert, og samlet på basis av ulike temaer. Deretter ble temaene, og ytringene delt opp i snevrere underkategorier. En utfordring ved analyseprosessen, var som så vidt å nevnt ikke miste for mye av konteksten ytringen ble uttalt i. Selv om man ofte skulle ønske å ta med hele intervjuet, er begrensning også en del av analysearbeidet. Til tross for at mange av ytringene har blitt tatt ut av kontekst, har jeg prøvd å løse denne utfordringen ved å gjøre rede for konteksten der hvor ytringen selv ikke belyser dette.

I tillegg til at analyse II også ble utført ved hjelp av Thagaard (2009), fikk samtidig teori om diskursanalyse nytteverdi, fordi Women Conversation Club kan forstås både som en feministisk diskurs, og en diskursiv praksis for språkinnlæring. Jørgensen og Phillips (1999: 9) forklarer at ordet diskurs, og videre diskursanalyse som metode, er ulne begreper fordi det ikke eksisterer en felles enighet om hva termene egentlig innebærer (Jørgensen og Phillips 1999: 9). Likevel presenterer de en overordnet definisjon av diskurs, som følgelig lyder: "[...] [E]n diskurs er en bestemt måte at tale om og forstå verden (eller et udsnit af verden) på" (ibid., deres kursivering). De peker på at man kan bruke diskursanalyse til å for eksempel undersøke hvordan diskursen skaper ulike subjektposisjoner (ibid.: 59, 62-67). Videre poengterer de at slike diskursanalyser egner seg til å "utforske og kortlægge magtrelasjoner i samfundet" (ibid.: 11). Grue (2013) definerer diskursanalyse som en utforskning av ulike former for samtaler, hvor det ofte er kontekstavhengige, sammenhengende ytringer som blir analysert.

Når man selv utfører en diskursanalyse, kan man ifølge Jørgensen og Phillips (1999: 67) håndplukke aspekter fra de forskjellige teoretiske tilnærmingene, og komponere sin egen

analytiske tilnærming. Analyse II vil dermed ikke direkte være en ”tradisjonell” lingvistisk diskursanalyse, men baserer seg på en forståelse av at ytringene som har blitt produsert innenfor WCC utgjør en diskurs, og at meningsinnholdet i ytringene reflekterer hvordan talerne forstår ulike ”utsnitt” av verden. Når jeg analyserer ytringene fra Women Conversation Club i analyse II, ser jeg derfor meningsinnholdet i disse ytringene som en del av en diskurs som er med på å endre makt- og identitetsrelasjoner, samt føre til ny språkkunnskap for deltakerne.

3.3.1 Transkripsjonssymboler

Siden de fleste informantene mine snakker tilnærmet bokmål eller engelsk, har jeg som nevnt valgt å sitere dem ved bruk av normalortografi, henholdsvis på engelsk og norsk. Hvis det forekommer dialektord, eller semantiske, morfologiske og syntaktiske språklige avvik, vil disse også skrives ut i normalortografi. Fonologiske trekk vil ikke markeres.

-	Avbrutt ord eller setning
[...]	Utelatt tekst
[kommentar]	Egen kommentar for å spesifisere innhold
(.)	Kort pause
...	Lengre pause
()	Elementer som ikke innebærer tale, for eksempel (latter) og (sukk)
” ”	Gjenfortellinger av tale gjort av informantene
’	Sammendrag eller forkortelse av ord, ofte engelske (eksempel: didn’t, ’cause).
(!)	Utrop; høy stemmebruk og vektlegging
?	Settes bak en ytring for å markere at den er et spørsmål
(uforståelig)	Del av samtalen som er for utydelig til å gjengi, som regel kun ett ord eller en kort talesekvens
(skurring)	Skurring fra båndopptakeren som gjorde ytringen utydelig
.	Punktum brukes for å vise at lengre sitater av ytringer er avsluttet
B:	Bokstav foran en ytring viser til hvilken person som uttalte ytringen. B viser til intervjueren. Ytterlige bokstaver representerer forbokstaven til den aktuelle informanten (gjelder for analyse I)

O1, O2, O3: Organisatorer/ledere ved WCC (gjelder for analyse II).

D1-D11: Ulike deltakere får hvert sitt nummer under utdrag fra Women Conversation Club

Dx: Uttalelse fra deltaker(e), men usikker på hvem som snakket

F1, F2: De to norske frivillige kvinnene som var til stede på Women Conversation Club-møtene jeg siterer fra

(()) Markerer at flere sier det samme samtidig, for eksempel ((latter))

4 Analyse I: Identitet, makt og investering i norsk

Denne analysen vil dreie seg om å belyse viktige aspekter som blir tatt opp i problemstilling 1 (jf. delkapittel 1.3). Dataene som blir brukt i denne analysen, kommer fra intervjuene som er utført med kvinnelige migranter i Trondheim. Fire av informantene, henholdsvis *Sabine*, *Dolores*, *Ebele* og *Yanna* vil fungere som primærinformanter i denne analysen. Sekundærinformantene vil bli brukt som supplerende empiri hvor det synes nødvendig. Ytringene til informantene vil fungere som analyseenheter, og analysen vil veksle mellom et deskriptivt, analytisk og tolkende perspektiv. Formålet med analysen er ikke nødvendigvis å komme frem til klare svar på problemstillingene, men å kunne utvikle en bedre forståelse av hvordan maktrelasjoner og identitet påvirker investeringen i norsk språk. Først vil primærinformantene bli presentert i informantportretter, for så å bli etterfulgt av en kort presentasjon av sekundærinformantene. Analysen vil bli delt opp i tematiske overskrifter, men holder seg individsentrert, fordi identitet nettopp er individuelt, og de ulike informantenes investering har blitt påvirket på forskjellig vis. Avslutningsvis tar analysen sikte på å se stoffet i et mer helhetlig lys, gjennom å drøfte tendenser og mønstre i materialet.

4.1 Informantportretter

Informantportrettene vil ta sikte på å gi et så helhetlig bilde av individene som mulig. For å best mulig bevare deres anonymitet, vil informasjon som ikke sees på som essensiell, bli stilisert. Et eksempel på dette er hvorvidt kvinnene drar på språkkafé og/eller Women Conversation Club. Siden Women Conversation Club er et nokså lite fellesskap, vil jeg bruke ordet språkkafé til å referere til både Women Conversation Club og mer ”typiske” språkkafeer. Jeg mener likevel at dette ikke vil påvirke denne analysen i noen grad. I tillegg vil også utdanningene deres bli omtalt på et forenklet nivå. For å forstå informantenes investering i norsk språk, må en se investeringen i relasjon til deres grunner for å ha kommet til Norge, deres planer for fremtiden og deres endrede identitet (jf. Norton 2000). Disse aspektene kan ikke sees adskilt fra sosiale maktrelasjoner. Investeringen informantene har gjort i forbindelse med norsk språk, må forstås gjennom kvinnenens egne liv, tanker, følelser og erfaringer, og derfor vil analysen vektlegge informantenes egne perspektiv. Det er viktig å merke seg at informasjonen som ble innhentet gjennom intervjuene, kan ha endret seg i tiden mellom intervjutidspunktet og nåtiden. En av disse faktorene er alder, og tiden de har vært bosatt i Norge. Denne informasjonen vil bli gjengitt slik den ble oppgitt i intervju-øyeblikket. Intervjuene er et innblikk innenfor en bestemt tid i livet og tankene til informanten, og må derfor bli behandlet som det.

4.1.1 Sabine

You're out of the world (.) you like walk around but in your own little bubble because you can't understand them properly or just half way through.

(Sabine)

Sabine er 26 år, og kommer fra Tyskland. Hun studerer til en bachelorgrad i ingeniørstudier i Tyskland, men bor i Norge. Sabine skriver derfor bacheloroppgaven sin på avstand fra universitetet hun går på. Morsmålet til Sabine er høytysk, men hun kan lese lavtysk. I tillegg behersker hun engelsk, og *litt* norsk som hun har lært etter at hun kom til Norge. Hun kom til Norge som Erasmus-student³² høstsemesteret 2012, og hadde planlagt å studere i Norge i ett år. Når hun imidlertid møtte kjæresten sin, som er norsk, valgte hun å bli i Norge. Fordi Tyskland er en del av Schengen-området, var det ikke vanskelig for Sabine å bli lenger i Norge. Kjæresten hennes er også student. Han kommer fra Sør-Østlandet, og de er nå samboere. Sabine har ikke bodd andre steder i Norge enn Trondheim. Hun har ikke jobb i Trondheim nå, men jobbet innenfor turistbransjen en sommer. Hun har også vært frivillig ved julemarkedet som settes opp på Trondheim Torg hvert år.

Nå som Sabine har bestemt seg for å være i Norge, mener hun det er viktig å ha gode kunnskaper i norsk. Hun forteller at grunnene for at det er viktig for henne å lære mer norsk, er at hun har en norsk kjæreste, at hun bor her, at hun vil jobbe her, og da må hun kunne språket. Disse punktene reflekterer Sabines ønsker for fremtiden. I tillegg ønsker hun å lære norsk for sin egen del, for at hun har vært her så lenge. Hun spør seg selv hvordan det er mulig at hun ikke kan snakke god norsk når hun har vært her i overkant av tre år. Når jeg spør om hun trives i Trondheim, svarer hun at hun trives fordi hun føler seg trygg som kvinne i Norge, men ellers er svaret ganske klart: "Yeah I like it (.) but um (.) 'cause I like my boyfriend as well". Sabine forteller at hun på grunn av mangel på norskkunnskaper ikke føler seg helt hjemme i Trondheim. Når hun sitter sammen med sine norske venner, eller kjærestens venner, forstår hun ikke så mye som sies på norsk. Hun er lei av at andre mennesker må justere seg til henne: "The entire world has to adjust to me (.) just because I didn't- don't want to speak out... The language they speak". Også når hun er ute av huset, forteller hun at hun føler at hun lever i en egen boble,

³² Erasmus Student Network (ESN) er en studentorganisasjon i Europa. Alle universitetene ESN samarbeider med, kan studenter søke om å ha en utvekslingsperiode ved – på tvers av landegrensene.

fordi at hun ikke har tilstrekkelige norskkunnskaper. Hun føler seg avhengig av andre, spesielt av kjæresten. Sabine forteller at hun har problemer med å praktisere norsk med nordmenn, inkludert *kjæresten* – hun karakteriserer seg som en åpen person, men i slike tilfeller blir hun ”very very shy”. Hun praktiserer kun norsk med sine internasjonale venner og bekjente. Vennene til Sabine er både norske og internasjonale, men få av dem er tyske. Hun savner å ha et større nettverk, slik hun hadde i Tyskland.

Disse grunnene nevnt ovenfor fører til at Sabine ikke føler seg integrert. Hun forteller at integrering for henne handler om språk og kulturelle kunnskaper: ”I think language is one of the most important things here... To integrate yourself and to feel- to identify yourself with that country” – og videre:

My identity is like an immigrant right now... I don't feel inte- like totally integrated (.) I said something different an hour ago (latter) I fe- I feel like I- I know how it must look like to- must- ... I can see how it's supposed to be (.) as an integrated person now (.) because I know the culture I know the- what they do and what they eat but I I don't have that (.) I don't (.) I can't really join that because I don't speak that language and I can't just build up my stories around that language (.) because my stories just surrounded by immigrants speaking English and Norwegian and all other languages.

I tillegg til at Sabine her reflekterer over hvorfor hun ikke føler seg helt integrert på grunn av hennes mangel på norskferdigheter, berører hun også hennes egen oppfatning av sin identitet. I analysen skal vi se nærmere på Sabines identitetsforhandlinger, og hvordan dette påvirker hennes investering i norsk.

Sabine fremstår som en utadvendt, åpen, reflektert og hyggelig person. For eksempel inviterte hun meg hjem til seg for å utføre intervjuet. Selv forteller hun at hun er en person som kjeder seg lett. Hun beskriver hverdagene i Trondheim som kjedelige. Hun sover lenge og er oppe lenge. Hun ser på TV, møter venner, drar på språkkafé og vasker huset. Hvis hun vil finne på noe, spør hun som regel kjæresten sin.

Da Sabine var Erasmus-student, tok hun et norskkurs gjennom NTNU, som besto av 6 timer i uken gjennom ett semester. På kurset lærte hun bokmål. Dette kurset forteller hun kunne bli litt kjedelig for henne som tysk, for alt var ”so easy and I just guessed every word”. Selv om hun finner grammatikken og vokabularet enkelt, mener hun dialekter er vanskelige å forstå. Hun tenkte at hun kom til å lære mer norsk av seg selv etter dette, og det gjorde hun, helt til hun møtte kjæresten sin: ”It was one semeser only and I thought I would learn on my own the other semester I did actually (.) I spoke a little bit norwegian and then I met my boyfriend I stopped suddently”. Etter dette ene norskkurset på NTNU har hun ikke tatt flere norskkurs, men

hun bruker applikasjonen Duolingo for å øve på norsk-kunnskapene sine. I tillegg går hun altså på språkkafé, blant annet for å praktisere norsk. Sabine er generelt sett ikke fornøyd med utviklingen i sin norsk, og bruker som regel engelsk i hverdagen. Norsk er forbeholdt situasjoner hvor hun befinner seg i et internasjonalt miljø.

4.1.2 Dolores

*Vi er ingenting her (.) vi er bare kona til en mann som ja
(.) som jobber.*

(Dolores)

Dolores kommer fra Spania, og er 25 år. Hennes morsmål er spansk, men hun kan også fransk, engelsk og norsk. Hun lærte norsk etter at hun kom til Norge sommeren 2013. I likhet med Sabine kom hun til Trondheim som Erasmus-student, men i dette tilfellet var det fordi kjæresten hennes allerede var i Norge. Hennes kjæreste, som nå er hennes samboer i Trondheim, er også fra Spania, men flyttet til Norge fordi han fikk jobb her. Han er ingeniør. Da Dolores hadde vært Erasmus-student i ett semester, bodde hun i Spania en liten stund, før hun flyttet tilbake til Trondheim august 2014 for å bo sammen med kjæresten. Dolores har studert medisin seks år i Spania, og hun har planer om å få lege-spesialiseringen sin i Trondheim. Hennes planer for fremtiden er med andre ord å få en jobb her, og i tillegg bygge et liv her med kjæresten. Når hun er eldre, vil hun imidlertid flytte tilbake til Spania.

Dolores har ikke hatt noen jobb, bortsett fra en ubetalt praksis som legehospitant ved et sykehus i området. Hun jobber nå som frivillig en gang i måneden ved en medisinsk organisasjon. Hun har ikke bodd andre steder i Norge enn i Trondheim.

Dolores vil bli i Norge fordi hun tror hun kan få bedre karrieremuligheter her enn i Spania, i tillegg til at hun respekterer samboerens ønske om å ville bli i Norge. Hun liker ordningen med arbeidstider og foreldrepermisjon her, og hun tror kvinner har større sjanse for å få lederstillinger i Norge. Likevel synes hun det er vanskelig å få seg jobb her: hun søker på mye, men får ingenting. Det er også litt komplisert med tanke på regelverket i EU, å få tillatelse til å praktisere som lege, forteller hun. Dolores føler seg hjemme i Norge, men påpeker at hun kan føle seg hjemme hvor hun selv ønsker det, og huset hennes er i Norge nå. Hun trives godt, og liker Trondheim, men hun føler seg samtidig veldig knyttet til Spania:

Nå jeg er veldig god her i Norge (.) ja og vi tenker å kjøpe et hus og og ha en familie her og sånn men jeg liker Espania³³ (.) jeg elsker (.) jeg er veldig glad i Espania og jeg kommer fra Sør-Espania og vi har eh sola som skinner hver dag og temperaturen er utrolig fin og men ja (.) jeg jeg vet at her jeg kan få en bedre... Jobbmulighet og og sånn (.) så for mæ og for samboeren min.

Dolores holder fast på det spanske livet sitt. Hun spiser spansk mat, ser spansk TV, og har for det meste kun spanske venner, som hun og kjæresten møter ofte. Dette gir muligheten til å snakke mye spansk, og når Dolores skal slappe av, vil hun helst bruke spansk. Hun mener det er viktig å få lov til å holde fast på kulturen sin:

Det er (.) vi som er utlandeske- utenland- ja de som kommer fra andre land jeg tror vi trengte det (.) vi trengte å vite at vi kan fortsette med kulturet vårt (.) det er veldig viktig (.) for jeg savner Espania hver dag jeg savner familie og jeg savner venner og (.) ja det er noe som jeg kan gjøre for å bli nær kulturen.

Hun forteller videre at hun føler seg integrert, men ikke involvert i samfunnet, fordi hun lever det spanske livet sitt. Det hun legger i begrepet integrering, er å ha relasjoner til nordmenn, ha kunnskap om norsk kultur, og kunne snakke norsk. Selv om det er viktig for Dolores å holde fast ved det spanske, forteller hun at hun også må være litt norsk:

Jeg har- jeg har mitt egen (.) eget identitet her men jeg skifter litt for i Espania vi har som ett forskjellig livsstil (.) så jeg skifter litt men- for for jeg vet at jeg kan ikke være spansk (.) en spansk her (.) jeg må være litt norsk vet du jeg må like å drikke kaffe hver dag (.) jeg må like å si mhm aha (.) det er noe som jeg trenger for å bli integrert (.) men jeg beholder identitet mitt som spansk.

Det var viktig for Dolores å lære norsk, og hun tenkte fra starten av at hun bare måtte ”snakke og prate prate prate”. For Dolores blir norsk viktig i sammenheng med at hun ønsker seg en jobb, og hun forteller at hun trenger både ferdigheter i bokmål og trøndersk for å kunne jobbe som lege i Trondheim. I tillegg er det en prinsipp sak for henne å lære norsk: ”Nå er jeg innvandrere så jeg må lære norsk (.) så det er som en mål for meg”. Hun føler seg i dag ganske god i norsk. Selv om hun påpeker at hun har hatt vanskeligheter tidligere, og at hun enda ikke har et spontant norsk språk, som at hun for eksempel ikke kan slå av en spøk på norsk, så forteller hun at hun kan snakke om det meste. Hun har i tillegg tatt en god del norskkurs. Hun

³³ Her velger jeg å skrive ”Espania” i stedet for ”Spania” fordi det er et gjennomgående trekk at Dolores legger til en E-lyd foran ”Spania”. Hun uttaler altså ordet som en blanding mellom norske ”Spania” og spanske ”España”.

begynte norskopplæringen sin med et sommerkurs i Trondheim i 2013, før hun var utvekslingsstudent. Semesteret hun var Erasmus-student, begynte hun med norskkurs på NTNU, og har siden fullført trinn 1-4 ved NTNU. Hun har lært bokmål på kursene, men på trinn 4 forteller hun at de lærte en del om dialekter. Nå for tiden går hun ikke på norskkurs, men hun går på språkkafé av og til. Dolores syntes at norsk grammatikk var lett, men at vokabular og dialekter var vanskelig.

Dolores fremstår som reflektert, viljesterk, hyggelig og utadvendt. I tillegg til at hun beskriver seg som spansk, forteller hun også at hun er glad i å leve et impulsivt liv, og at hun liker action. I likhet med Sabine, blir dagene i Trondheim uten jobb lite innholdsrike. Hun nevner at ”jeg har ingen å gjøre jeg bare vente og søke på jobb (.) jeg var veldig aktiv da jeg var i Espania så jeg trenger noe å gjøre og her er det bare å stryke og drikke kaffe og se på TV og det er litt kjedelig”.

4.1.3 Ebele

You have this like barrier in front of you which you can't seem to get over and it's the language.

(Ebele)

Ebele kommer fra Nigeria, og er 35 år. Hun har er bachelorgrad innenfor geografi-relaterte fag fra Nigeria, og en mastergrad innenfor administrativt arbeid fra USA. Da hun hadde utdannet seg ferdig i USA, jobbet hun rundt fire år i Asia. Etter oppholdet i Asia, flyttet hun til Tyskland i 2013, og bodde der i litt over ett år. Med en nyfødt datter, flyttet hun og hennes tyske mann til Norge sommeren 2014. De kom til Norge fordi mannen hennes, som er ingeniør, fikk jobb her. De har ikke bodd andre steder i Norge. Morsmålene til Ebele er engelsk og yoruba, men hun kan også tysk og en del norsk. Hun kunne ikke norsk før hun kom til Norge. Ebele har én norsk venninne, ellers er resten av hennes venner internasjonale, derav to stykker fra Nigeria. Hun praktiserer norsk når hun er på ulike språkkafeer, når hun er på norskkurs, og så prøver hun å snakke norsk når hun er på butikken, selv om dette ikke alltid lar seg gjøre. Hun forteller at hun prøver å øve på norsken sin fordi hun tror at hun trenger norsk for å få en jobb her, noe hun ønsker veldig høyt:

Hvis jeg- hvis jeg vil jobbe i i- hvis jeg vil jobbe med erfaringen min jeg må jeg må snakke norsk (.) jeg må forstå godt norsk fo- fordi jeg må- eh jeg trenger å å vette kanskje alle lover med miljø og det er bare i norsk em... Også hvis du hvis du vil jobbe i eh I dont know in like administration general (.) du må snakke no- norsk jeg tror at det er bare når du bare har specialist

like training like an engineer or an IT person (.) then kanskje for jobben du trenger ikke å snakke norsk (.) mannen min snakker ikke norsk og (.) og han har arbeid ja men jeg (.) jeg eh (sukker)-to work I think I need to speak Norwegian.

Siden sommeren 2015, da datteren hennes begynte i barnehage, har hun søkt på mange jobber. Hun har verken fått jobb eller intervju enda. Hun har vært frivillig en gang ved Olavsfestdagene. Ebele har begynt å gå til bedriftene som utlyser stillinger, for å gi sin CV og søknad personlig – hun har hørt at dette kanskje hjelper. Ebele har likevel skjönt at det er vanskelig å få sin første jobb i Trondheim som utlending.

Ebele trives så som så i Trondheim. Hun nøler litt med å svare på hvorvidt hun trives, og hun svarer at hun trives bedre enn i Tyskland, men hun har hatt det bedre andre steder. Når hun tenker på været i Trondheim, vil hun bare reise, men på grunn av datterens fremtid ønsker hun å bli i Trondheim: "I would really like to stay (.) I would (.) because of my daughter". Hun nevner at Norge, og spesielt Trondheim er et familievennlig sted, og en flott plass for barn. Ebele føler seg trygg i Norge, og forteller at det er ganske mye kriminalitet i Nigeria. Selv om det har blitt mer oppmerksomhetsgjøring rundt likestilling i Nigeria den siste tiden, er det fortsatt ikke slik som i Norge: "There's so much emphasis on- it's like a patri- patriarchal society (.) like a man's world (.) and things are changing but I mean it's not like here in uh (.) in Norway". Det er imidlertid ikke sikkert at Ebele og familien kan bli i Trondheim, eller i Norge. Hvis hun ikke får seg jobb, må de muligens flytte:

I think with a one family income it's (.) it doesn't function (.) so you need um (.) you need you need both parents to be working... So we we we thought about it and yeah if I also get a job then we stay but if I don't then um (.) we have to start looking at... Moving out.

Ebele forteller at hun ikke føler seg hjemme i Norge, men hun har generelt vanskelig for å føle seg hjemme alle steder, fordi hun har flyttet så mye. Hun nevner at språket har mye å si for hvorvidt hun kommer til å føle seg hjemme; norsk er mye viktigere enn de ble fortalt, fordi du trenger et norsk nettverk for å få jobb, og du trenger å kunne norsk for å være en del av samfunnet. Ebele definerer integrering som en følelse av å føle seg hjemme, at du er sikker på alle reglene og normene i samfunnet, og at du vet hva du skal gjøre i enhver situasjon. I tillegg nevner hun ferdigheter i språket som en viktig del for å bli integrert. Ebele sier hun føler seg delvis integrert, for hun trenger flere ferdigheter i norsk språk og hun må lære flere normer. Hennes opplevelse av å være integrert endrer seg på dagsbasis, sammen med hennes følelse av språklig suksess:

Oh maybe it's just days (.) maybe some days I feel integrated (latter) and some days I don't (.) eh when I go out and I can ha- hold a conversation with a Norwegian and I do not turn to English I feel so proud of myself and I feel like I have made such a progress (.) I was eh at a job- at a company two weeks ago applying for a job and I I had ten fifteen minutes' conversation about a job in Norwegian and I was very proud of myself and I felt wow I think I am finally making progress and (.) like... When I see that light at the end of that tunnel (latter) I feel happy and I feel that "ah maybe I'm getting there" (.) but then there's days you have your setbacks and it doesn't work that way and then you think "uh (.) this is never going to work... I'm never going to learn this language and I'm never going to be able to speak" or something (.) yeah.

Ebele mener hun selv er halvveis god i norsk. Hvis hun kan snakke sakte og få pause til å tenke, går det bra. Men hun har lett for å bytte over til engelsk. Hun blir likevel stolt av seg selv når hun klarer å ha en samtale på norsk uten å bytte til engelsk. Ebeles hverdag består av å være med familien, møte venner, og øve på norsken sin. Hun går på flere ulike språkkafeer, i tillegg til norskkurs. Hun tok først et kurs på Brilla i 2015, og nå går hun på trinn 2 på NTNU. Hun lærer bokmål, men de gir litt informasjon om trøndersk. Hun mener det ikke er så vanskelig å lære norsk, siden hun allerede kan tysk, men uttalen sliter hun med, for den er veldig forskjellig. I tillegg syns hun trøndersk er problematisk å forstå.

Ebele bruker ikke mange adjektiv til å beskrive seg selv gjennom intervjuet, men hun fremstår som hyggelig, munter, smart og målrettet. Hun forteller likevel, i sammenheng med de ulike språkene hun kan, at hun føler seg varm, høylytt og lattermild når hun snakker yoruba, men at hun presenterer seg som "kaldere" på norsk. I Tyskland opplevde hun en del fordommer på grunn av sin etniske identitet, noe som har formet henne og språkbruken hennes:

I- I'm an African who's living in Europe and have been live in Europe for some years and I am married to a European you would- I have experienced so much prejudice and (.) I wouldn't want to say racism (.) maybe ignorance or something like that because of my race the color of my skin (.) but you get to a point in time you can't let that... Like be always in front of you because it will always be there so after a while you just learn to ignore it.

Hun forteller at hun har lært når hun skal kjempe imot, og når hun skal ignorere fordommene. Men samtidig, som vi vil se i analysen, er det ikke alltid like enkelt for Ebele å stå imot slike holdninger.

4.1.4 Yanna

I can not tell Norway (.) include me (!).

(Yanna)

Yanna er 41 år, og kommer fra Filippinene. Morsmålene hennes er engelsk og filippinsk, men hun behersker også tagalog, waray, japansk og norsk. Hun kunne ikke snakke norsk før hun kom til Norge. Når hun forteller om utdanningen sin definerer hun seg som advokat, men hun har i tillegg en del annen utdanning: Yanna tok først en bachelorgrad i økonomi, og så en bachelorgrad i samfunnsrelaterte fag i Filippinene. Hun har en mastergrad innenfor juridiske fag fra Filippinene, og en mastergrad innenfor administrasjonsstudier, som hun tok i Japan. Yanna mener at det er bedre å bruke tiden på å lære noe, og hun kaller seg en ”sucker for knowledge”. Hun kom til Norge i 2011 gjennom familiegjenforening, fordi hun ble gravid med kjæresten sin som er norsk. Etter at de hadde hatt et godt fungerende avstandsforhold i mange år, var det nå på tide å bli en familie. De er nå gift og har to barn, og dette må sees på som grunnen til at hun er i Norge. Når hun først kom til Norge, bodde de ett år i Molde, men mannen hennes mente at det fantes bedre karrieremuligheter for både henne og han selv i Trondheim. Mannen til Yanna er ingeniør. Yanna fikk selv jobb etter et og et halvt år i Norge, noe hun beskriver som flaks. Hun jobber i et relativt stort firma i Trondheim, og har en stilling hvor hun jobber med administrativt kontorarbeid. Før hun fikk en betalt fast jobb, ordnet hun seg selv en praksisplass innenfor Trondheim kommune. Tiden før hun fikk jobb, beskriver hun som tung og mørk, noe vi skal komme tilbake til i analysen.

Yanna forteller at hun trives kjempegodt i Norge nå. Hun liker å gå på tur og plukke sopp og bær, og være med sine norske familiemedlemmer og venner på lik linje som hun liker å være sammen med sine filippinske og internasjonale venner. Hun føler seg likevel ikke helt hjemme i Norge enda, og forteller at en del av henne for alltid vil være igjen i Filippinene. Hun tror den følelsen vil bli mindre og mindre med årene. Selv om hun savner Filippinene, og familien sin der, vil hun likevel bli i Norge på grunn av mannen og barna sine:

Trondheim er kanskje det beste plass å (.) opp- oppdrag- oppdrage mitt barn (.) like uh (.) I don't think there's any place better than this (.) yeah (.) because my child go out (.) I dont have to worry at det kan ond mann som som ko- som komme og ta henne bort fra oss like it's it's just safe og mange av eh som er veldig trivelige ting aktiviteter er gratis ikke sant (latter).

Yanna føler seg integrert mesteparten av tiden. Hun nevner at en del av det som får henne til å føle seg integrert, er at hun bor i et boligbyggefelt der det nesten bare er nordmenn, hun

har et godt forhold til naboen sin som hun snakker norsk med, og hun har en norsk familie. Å kunne norsk har hjulpet henne veldig med å bli integrert, og hun mener det er viktig å lære seg norsk, fordi det blant annet minsker usikkerheten og bekymringene for å ikke forstå det som skjer rundt deg. Hun poengterer likevel flere ganger at man ikke trenger å være en ”veldig god taler”, men at det viktige er å ha kunnskap om norsk. Språk er ifølge Yanna ikke nøkkelen for suksess, det er kun et verktøy:

They say oh when you're integrated then you're the one speaking very good language (.) there are very many- eh kjenner mange som kan ikke snakke veldig god norsk and if you ask them they are very very integrated (.) because a big part (.) den stor del av eh deres liv er veldig norsk.

Yanna definerer integrering som en toveisgate. Hun forteller at immigranten må gi rundt 60-70 prosent innsats, og mottakslandet må gi sånn cirka 20-30 prosent innsats. Man trenger ikke bli hundre prosent flink i norsk, men man må vite og forstå hvorfor mennesker i samfunnet gjør som de gjør, og du må muligens gjøre ting du ikke liker – men slik er det bare. Dette er fordi man lever ”in this world” og denne verdenen er en del av deres verden nå: ”I don't have to like it all the time but I have to understand why I have to do it (.) for example barneskidag”. Når det gjelder inkludering, derimot, mener Yanna at det er mottakslandets ansvar, noe vi skal se i analysen.

For Yanna er det lett å lære seg språk, men det var vanskelig å lære seg norsk. Hun poengterer at vanskelighetene var på grunn av ”more feelings than the technical knowledge of the language”. Det tok et år før Yanna klarte å praktisere norsk utenfor klasserommet, fordi hun lærte sakte, men også fordi hun gikk gjennom en vanskelig periode. Nå føler hun seg komfortabel, trygg og god nok i norsk, men bruker mest engelsk i hverdagen. Yanna tenkte da hun kom til Norge at strategien for å få seg en jobb var å lære norsk så fort som mulig, noe som ikke viste seg å være så enkelt. Hun var likevel målrettet, og forteller at siden hun ikke hadde noe annet å gjøre, tenkte hun ”strategy strategy strategy”. Innstillingen til Yanna kan oppsummeres slik: ”If you don't try you wouldn't know (.) so that's why d- du må bare prøve”. Fordi hun kom som familieegjenforent til Norge, fikk hun to semestre ved EVO gratis. Hun husker ikke hvilke nivå disse var på, men etter dette tok hun to semestre ved NTNU, henholdsvis trinn 2 og trinn 3. Hun valgte NTNU fordi det var det billigste alternativet, men var fornøyd med kombinasjonen av EVO og NTNU fordi de vektla forskjellige ting. Hun lærte bokmål, men de snakket litt om dialekter. Selv om hun føler seg god nok i norsk i dag, forteller

hun at hver dag er en utfordring med tanke på å forstå andre, for innlæringen av norsk er en evig prosess.

Yanna fremstår som en sterk kvinne med bein i nesa. Hun virker varm, kjærlig, og ler mye, men samtidig har hun sterke meninger, og fremstår som tøff og seriøs. Hun beskriver seg selv som en sterk personlighet, og en sterk kvinne, som hun tror kommer av at hun vokste opp i Filippinene.

4.1.5 Sekundærinformanter

Sekundærinformantene vil ikke få like detaljerte gjennomganger, fordi de ikke vil inneha en like stor rolle i analysen. De fortjener likevel en presentasjon, for at informasjonen som stikker seg ut som essensiell, skal bli synlig.

Katarzyna er 42 år og kom fra Polen til Trondheim med sin mann og sine to barn. Jeg oppfatter henne som bestemt, men varm og hyggelig. Familien har bodd 1,5 år i Norge. Hennes morsmål er polsk, men hun kan også snakke engelsk, litt russisk og litt fransk. Nå lærer hun seg norsk, fordi hun tror det er viktig for å bli en del av samfunnet, og for få seg en jobb. Hun har tidligere deltatt på et norskkurs som ble arrangert av en polsk forening i Trondheim, men nå går hun på to norskkurs; Bergenstest-kurs på EVO, og trinn 2 på NTNU, hvor hun lærer bokmål. Katarzyna jobbet 18 år innenfor bankvirksomhet før de flyttet til Norge. Hun har en bachelorgrad innenfor administrasjonsstudier, og en mastergrad i tilknytning til samfunnsrelaterte fag. Grunnen til at de kom til Norge er at mannen fikk jobb som ingeniør, men hun har selv et sterkt ønske om å bli værende i Norge. Hun bruker mye tid på å sende CV og søknader til ulike arbeidsgivere. Hun føler seg integrert, men sier at hun trenger flere norske venner. Hun liker veldig godt å lære seg norsk.

Celia kommer fra Italia, og er 29 år. Hun fremstår som rolig og litt sjenert. Hennes morsmål er italiensk, men hun kan også engelsk. Hun har en mastergrad i språkrelaterte fag fra Italia. Hun var opprinnelig i Norge som Erasmus-student ett semester, men flyttet tilbake til Norge for å bo med kjæresten, som er norsk. Ved intervju tidspunktet hadde hun vært i Norge kun tre måneder etter at hun kom tilbake for andre gang. Målet hennes er å finne seg jobb, noe hun søker etter. Hun føler imidlertid at hun trenger bedre norskkunnskaper for å få seg jobb, så hun går på trinn B1 på folkeuniversitetet, hvor det til sammen er 6 timer undervisning i uka. Hun lærer bokmål. Celia føler at innlæringsprosessen er utmattende, men hun gir ikke opp. Hun forteller at hun føler at hun lever i en boble, og at hun ikke føler seg integrert; hun forstår som

regel ikke hva folk sier, og hun har ikke helt skjønt hvordan samfunnet fungerer. Hun føler seg som en minoritet i Norge.

Francesca er også fra Italia, og er 29 år. Hun fremstår som utadvendt og blid. Morsmålet hennes er italiensk, men hun kan i tillegg engelsk og norsk. Hun kom hit for at mannen hennes fikk en jobb, men han er ikke ingeniør. Hun har tatt videregående skole med spesialisering i naturfag i Italia, men har ikke tatt høyere utdanning. Etter videregående skole flyttet hun til USA med mannen, hvor hun jobbet i to år. Familien har bodd i Norge i to år. Francesca har tatt norskkurs A2 på Brilla, og B1 på folkeuniversitetet, hvor hun lærte bokmål. Hun synes det er vanskelig å lære seg norsk, fordi hun snakker italiensk med familien, og fordi dialekter er vanskelig. Nå går hun ikke på kurs, blant annet fordi det er så dyrt. Hun jobber deltid i en butikk i Trondheimsområdet, men ønsker seg mer jobb. Hun ønsker å bli værende i Trondheim, hovedsakelig på grunn av familien. Francesca føler seg ikke integrert nå, og hun forteller at 90 prosent av å være integrert handler om norsk språk, og resten handler om å ha norske venner og gjøre norske ting. Hun ønsker seg flere venner, og forteller at det kan føles litt ensomt av og til.

Ana kommer fra Spania, og er 37 år. Hun oppleves som en veldig utadvendt, engasjert og målrettet kvinne. Hun kom til Trondheim i 2013 med barna sine, fordi mannen fikk jobb i Trondheim som ingeniør, og han kom tre måneder før dem. Siden da har hun brukt mye tid på å søke jobb, noe hun ønsker veldig høyt. Hun er utdannet som advokat i Spania. Ana fikk jobb som spansk lærervikar ved ulike ungdomsskoler en stund, men måtte etter hvert sykemelde seg for at det ble for krevende. Hun har også hatt flere ulike ubetalte jobber over ulike perioder, som frivillig. I tillegg driver hun et enkeltmannsforetak som spansk privatlærer, men har ikke mange timer i uken hvor hun holder på med dette. Hun fikk et gratis norskkurs på tre måneder gjennom EVO fordi hun hadde barn i skole/barnehage. Etter dette gikk hun to måneder på Brilla, og så har hun tatt privatundervisning i norsk via Skype. Nå bruker hun pengene hun tjener på sitt enkeltmannsforetak, til å ta norsktimer hos en privatperson. Ana forteller at det er viktig at hun får seg en jobb, fordi hun ønsker å bo i Trondheim. Ana føler seg integrert, og har mange gode venner. Hun mener integrering betyr at man føler at Norge er hjemme.

Morenike kommer fra Nigeria, og er 37 år. Morsmålet hennes er yoruba, men hun kan også engelsk, tysk, fransk og en god del norsk. Hun oppleves som en åpen, hyggelig, sterk og reflektert dame. Hun har bodd mange år i Tyskland før hun kom til Norge, og har en bachelorgrad, en mastergrad, og en doktorgrad som berører blant annet tysk språk, oversettelse, språkinnlæring og språkpedagogikk. Hun kom til Trondheim i 2011 for at mannen hennes, som

også er fra Nigeria, fikk anledning til å skrive doktorgrad her, og nå bor de i Norge sammen med sine barn. Mens hun skrev doktorgrad i Tyskland, bodde hun også i Norge, så hun pendlet litt imellom. På den tiden jobbet hun som renholder fordi hun ikke hadde stipend. Nå søker hun etter jobb, og har gjennomført norskkurs, derav trinn 2 og 3 på NTNU, hvor hun lærte bokmål. For å bli integrert mener Morenike at man må kunne balansere nøye å være sammen med andre fra Nigeria, og være sammen med nordmenn – man må finne en sunn balanse. Integrering for henne er å ta det beste fra hver kultur, og gjøre det til sin egen kultur. Samtidig må man respektere det man ikke liker. Hun mener også at å kunne norsk er viktig for å bli integrert i Norge – det er viktig å forstå mennesker.

Navya er 45 år, og kommer fra India. Morsmålet hennes er hindi, men hun kan også bengali, engelsk og norsk. Hun oppleves som en snill, varm og bestemt dame. Hun har fem års utdanning, som tilsvarer det hun kaller en *postgraduate* innenfor blant annet administrasjonsstudier. Hun kom til Trondheim med barnet sitt i slutten av 2012, fordi mannen tidligere hadde flyttet til Norge på grunn av at han fikk jobb. Han er ingeniør, og kommer også fra India. Hun har ikke hatt jobb i Norge enda, men er i søkeprosessen. Hun deltok på et tre måneders gratis norskkurs på EVO som hun hørte om gjennom sønnens barnehage, men foruten om dette har hun lånt lærebøker på biblioteket, og lært seg norsk selv. Språkkafé har også hjulpet henne litt. Hun lærte seg bokmål, ”selvfølgelig”. Hun trives veldig godt i Norge nå, men det var ikke sånn i begynnelsen. Navya mener det er viktig å lære seg norsk for å bo her over lengre tid, for det hjelper deg med integreringen, så hun jobber enda med å forbedre norskkunnskapene sine. Hun mener man kan gjøre seg forstått på engelsk, men da er man ikke en del av samfunnet. Navya føler seg integrert, forteller hun, og hun definerer integrering på følgende måte:

Ja (.) jeg har hørt mye om den ord integrert (.) det veldig viktig ord for innvandrere (latter) (.) em (.) jeg jeg er ikke helt sikkert om hva betyr integrere men hvis det betyr at jeg har norsk venner (.) ja jeg er integrert (.) hvis det betyr at em jeg har norsk nabo som er veldig snill og vi besøk hverandre (.) ja jeg er integrert (.) så (latter) (.) hvis det betyr at jeg eh jeg kan snakke i norsk og jeg (.) jeg er veldig sosialt og jeg møte norsk mennesker eh (.) ja hvis det betyr den ja jeg er integrert.

Navya ønsker å være i Norge på grunn av familien sin, og fordi hun forteller at hun har bedre sjanser for å få jobb her enn i India, men for å få jobb i Norge må man kunne godt norsk, mener hun.

4.2 Analysedel: Grunner for å komme til Norge

I selve analysen vil utvalgte tema være i fokus. Analysen begynner med å se på hvorfor kvinnene kom til Norge, fordi man ifølge Norton (2000) må se en persons investering i sammenheng med grunnene for at personen kom til det nye landet/stedet, personens håp og planer for fremtiden, og personens endrede identitet. Analysen vil derfor videre ta for seg hvordan maktrelasjoner på arbeidsmarkedet påvirker informantenes identitet, som igjen påvirker investeringen i norsk og følelsen av å være integrert. Analysen går deretter videre til å undersøke hvordan tilgang, eller begrenset tilgang til sosiale nettverk påvirker informantenes mulighet til å praktisere norsk, samt deres identitet, investering og integrering. Under dette delkapitlet vil problematikken rundt bokmål og trøndersk komme inn, for å belyse hvordan de respektive varietetene påvirker den språklige investeringen, og integreringen til informantene. Analysen avsluttes med en oppsummering.

Et interessant mønster blant informantene mine, er at samtlige av informantene kom til Norge, eller har valgt å bli i Norge på grunn av sin kjæreste/ektefelle. I åtte av ti tilfeller har kvinnen immigrert til Norge fordi ektemannen fikk seg jobb her, hvorav seks av disse ektemennene er ingeniører. De to siste kvinnene har kjæresten som studerer i Norge, og har derfor valgt å bosette seg her. Yanna reflekterer over hvorvidt hennes beslutning om å flytte til Norge var valgfritt eller ikke.

Så på en måte det var en fri vilje (.) ja flytting til Norge ikke sant fordi at- ah selvfølgelig jeg har- ble forelsket i den nordmann hva tenker jeg? (latter) Of course (!) (latter) men på en måte også at den- det var en... I had no choice (.) ikke sant (.) fordi det var en som familie (.) ja (.) ja men eh... Du- you don't really think about alot of that until you actually have faced that decision skal jeg flytte eller ikke and when you have move here you don't really know how much eh (.) adjustment you would have.

Det kan virke som Yanna følte en forventning til hva hun skulle gjøre, samtidig som hun ikke nekter for at hun hadde lyst til å flytte til Norge. Likevel var det Yanna som måtte flytte til Norge – ikke omvendt. Hvorfor akkurat denne avgjørelsen ble tatt, sier hun ikke noe om. Når det kommer til resten av informantene mine, forteller mange om lignende historier. Den vanligste uttalelsen ligner den som for eksempel er ytret av Katarzyna: ”Mannen min fikk jobb i Trondheim (.) han er [spesialisering]ingeniør og han eh ville å finne andre jobb så (.) ja”. Som vi vet, ”liker” Sabine Trondheim fordi hun liker kjæresten sin, som vist i informantportrettet. Hun ville ikke bodd i Norge hvis hun hadde vært singel, blant annet fordi hun savner nettverket sitt i Tyskland. Det er likevel ikke aktuelt at Sabine og samboeren flytter dit:

B: Så du trives i Trondheim? You like it here in Trondheim?
S: Yeah when it comes to the safety yeah
B: Yeah? Okay but not- do you- you don't wanna live here for ever (.) or-
S: -No my boyfriend and me are very enig that we are not going to live here for ever (.) it gets boring after a while
B: Yeah, so eh- but you want to live in Norway?
S: Yeah we will he doesn't want to live in Germany maybe for a year or two but that's the maximum I think he's not very into (uforståelig) places there
B: Så så det er sikkert Oslo da som-
S: -He's from [Sør-Østlandet] he would like to move there I think

Sabine forteller ved en senere anledning at "I think because people (.) immigrants who come to Norway don't come because they suit to live here (.) they come because they get a job". Sabines og Yannas grunn for å være i Norge må dermed sees i sammenheng med deres investering i sin partner, som for dem er en symbolsk (og muligens materiell) ressurs. Deres grunn for å være i Norge, og deres planer for fremtiden om å bli i Norge, må forstås som en delvis refleksjon av deres identitet.

Vi kan finne likheter til mitt materiale i en studie gjort av Piller (2001) hvor hun undersøker hvordan gifte par fra to ulike språklige bakgrunner (engelsk og tysk) danner et praksisfellesskap, med hensyn til valg av språk for samhandling med hverandre, og hvordan de posisjonerer seg i sitt nye og gamle språklige samfunn. Hun finner at det som regel er kvinner som migrerer til et nytt samfunn: det er sjeldent i Pillers (2001) data at menn har migrert til kvinnens hjemland. I mine data er ikke alle parene fra ulike språklige bakgrunner, men deres grunn for å ha kommet til Trondheim må sees i sammenheng med en form for patriarkalsk maktstruktur i samfunnet, eller mellom parene. Det er kvinnenes menn, mennenes karrieremuligheter, eller mennenes ønske om å bo i Trondheim som har fått kvinnene til å bosette seg her. Som påpekt tidligere nevner Ng (1981, 1987) at det eksisterer en kjønnspåvirket natur i erfaringene til menn og kvinner når det kommer til migrasjon (Norton 2000: 12-13). Det er ikke vanskelig å se en kjønnsbestemt natur over migrasjonsmønsteret til mine informanter – det er mannsdominert. Vi skal videre se på noen av erfaringene disse kvinnene har gjort seg etter sin migrasjon til Norge. Selv om den kjønnsmessige faktoren ved deres erfaringer ikke kommer til å belyses eksplisitt, må alle deres fortellinger sees i sammenheng med den kjønnspåvirkede migreringen, som ligger som et bakteppe for livet deres i Norge.

4.3 Identitet, makt og investering i sammenheng med arbeidsmarkedet

Samtlige av kvinnene jeg intervjuet, tror – eller trodde på et tidligere tidspunkt (jf. Yanna) – at kunnskaper i norsk språk er det viktigste for å få en jobb, noe de alle ønsker eller har ønsket å få. Navya forteller for eksempel at mannen hennes ikke trengte å lære norsk fordi han er ingeniør, men hun som vil jobbe innenfor administrasjon, ”trenger å være flytende norsk (.) for det er en avdeling du må snakke med norskmenn hver dag”. Hun forteller at hun tror det er vanskelig å få jobb for innvandrere, ikke bare i Norge men i hele verden. Celia forteller også at hun trolig ikke kan klare seg i Norge uten norsk hvis hun vil ha en jobb, ”fordi jeg er ikke ingeniør”. Hvis hun skal kunne jobbe med språk- eller kunstfag, må hun kunne ”snakke og skrive norsk bra”. Lignende ytringer går igjen i alle intervjuene. Dolores er like opptatt av å kunne norsk for å få jobbe i helsesektoren. Når jeg spør hvorfor hun har lært seg norsk, får jeg følgende svar:

Jeg trenger det [norsk] for å jobbe her (.) også for (.) jeg kjenner mange som i- som ikke lærer norsk for de trenger ikke å lære norsk (.) de jobber på en jeg vet ikke (.) de fleste er dataingeniør og de kan jobbe bare på engelsk og det er nok (.) men jeg tror at det er veldig viktig å lære norsk hvis du vil bor- bo her i Norge.

Som vi så i Dolores’ informantportrett er det en prinsipp sak å kunne norsk hvis man skal bo i Norge, men den viktigste grunnen for at hun har lært seg norsk, er at hun vil ha en jobb her. Hun tror at hvis hun skal kunne få en jobb, så må hun kunne skrive ”en veldig god bokmål”, men hun forteller også at hun må kunne snakke og forstå trøndersk fordi hun er i kontakt med pasienter som snakker trøndersk. Yanna, som i dag har jobb, har kommet frem til konklusjonen om at selv om du kan norsk, så er det ikke lett å få jobb. Men når hun var ny i Norge, var likevel strategien hennes å lære norsk så fort som mulig for å få jobb. Hun hadde med andre ord samme tankegang som resten av kvinnene. Jamfør Norton (2000) må en persons investering sees i sammenheng med individets grunn for å ha kommet til et nytt sted, personenes ønsker og planer for fremtiden, og personens endrede identitet, og derfor må kvinnenes ønske om å få seg jobb sees i sammenheng med deres investering i norsk.

Å få en jobb ser vi altså er et gjennomgående ønske for alle mine informanter. I tillegg til å ha kunnskaper i norsk språk, tar flere av informantene opp viktigheten av å ha et norsk nettverk for å skaffe seg et innpass på arbeidsmarkedet. Både Dolores, Yanna og Ebele er klar over dette. Ebele forteller for eksempel at hun ikke bare tror det er vanskelig som utlending å få jobb i Norge på grunn av mangel på norsk, men også at man trenger norske referanser, og videre et norsk nettverk:

I think we came here with this like full paradise in mind (.) until... Then you are in it and then you see how it works (.) and the fact that not not only do you need to speak Norwegian you also need the Norwegian contact (.) because not all the jobs are advertised- I was reading an article once it said maybe sixty percent of the jobs are not advertised- so but- it's like- if you know- the more people you know eh the better your chances are (.) so you need this Norwegian to to get a job you need Norwegian to get to the Norwegian people to have this like network of social network that helps you build a life here and everything so I mean Norwegian is much- very very important.

4.3.1 Marginalisering på arbeidsmarkedet

En faktor som må fremheves i forbindelse med en omtale av identitet, investering og marginalisering på arbeidsmarkedet, er informantenes høye utdanningsnivå. Flertallet av kvinnene jeg intervjuet, har en mastergrad, hvorav Yanna har to mastergrader. Morenike har en doktorgrad innenfor språk og pedagogikk. Sabine er den eneste som enda studerer (til en bachelorgrad innenfor ingeniørstudier), mens Francesca er den eneste som ikke har høyere utdanning. Francesca er i tillegg også den eneste med en kjæreste eller ektefelle som ikke har høy utdanning³⁴. Det er derfor viktig å merke seg det faktum at tilnærmet alle kvinnene befinner seg i en intim/romantisk relasjon med menn som også har høyere utdanning. Kvinnene (med unntak av Francesca) befinner seg i et akademisk hjem, og det ligger generelt sett en høy status og prestisje i den utdanningen både de, og ektefellene deres, har. Utdanningen de har tatt, sammen med relasjonen til en ektefelle som også har høy utdanning, må sees på som en essensiell del av identiteten til disse kvinnene. Det utgjør, eller iallfall utgjorde en stor del av deres liv. Selv om alle kvinnene søker aktivt, og i varierende grad kan snakke norsk, får likevel ikke kvinnene seg en jobb (unntaket er Yanna). Da blir dermed fallhøyden stor, sett i sammenheng med eget selvbilde.

Yanna forteller at hun trodde nordmenn var skeptiske til hennes kunnskap, hennes utdanning, hennes erfaring, og henne som person fordi hun var utlending. Hun forteller at hun opplevde en ”dobbel ulempe” på arbeidsmarkedet fordi hun var utlending, og fordi hun hadde en utdanning som var rettet mot filippinske lover og regler:

Jeg har en veldig hva heter den (.) eh utdanning og erfaring som er veldig knyttet til mitt land... For eksempel fordi lov regler og sånn le- regelverk er veldig som eh (.) for Filippinene samme som hvis du er advokat her i Norge ikke sant (.) [...] så først den ulempe for deg andre ting fordi jeg er (.) utlendinger så alle skeptisk til min eh (.) eh kunnskap utdanning erfaring og alt (.) så det var vanskelig.

³⁴ Eller ikke er under utdanning. Celias og Sabines kjærester er straks ferdige med sine mastergrader.

Denne doble ulempen er det hun begrunner med at hun ikke fikk jobb selv om hun ”sendte mange søknader gjort alt som alle anbefaler (.) noen sier gjør det gjør det og jeg gjorde det men til slutt det var bare flaks”. Yanna forteller også at ”det er vanskelig å finne praksisplass hvis du er avhengig av nav”. Hun prøvde lenge å få hjelp av Nav til å finne en praksisplass i Trondheim, men ble ikke møtt med en hjelpende hånd. De sa til henne: ”nei nei du kan ikke gjøre det (.) du må hjelpe selv du må skape den selv”. Etter at Yanna over lengre tid samarbeidet med saksbehandleren sin, følte hun at hun til slutt klarte å vise henne at hun fortjente det Yanna kaller en ”break”, og lyktes til slutt med å få hjelp. Saksbehandleren ordnet et intervju, og etter intervjuet fikk hun fast jobb i stedet for en praksisplass.

Ebele tror også at hun ikke får seg jobb fordi nordmenn er skeptiske til henne: ”Jeg tror at nordmann er en litt skeptisk (.) when du har- når du har utenlandsk eh utdanning eller utenlandsk erfaringer (.) jeg tror- so- men jeg tror det er vanskelig hvis du har ikke erfaring i Norge”. Videre forteller hun at hun tror nordmenn ser ned på deg hvis du ikke er god i norsk:

I mean I think the thought is that if you don't speak Norwegian you are not educated or or you're stupid- I don't know I feel that's the kind of mindset (.) because of course if you don't- if you can't communicate very well [...] you have this like barrier in front of you which you can't seem to get over and it's the language.

Ebele – som har en mastergrad innenfor administrasjon – reflekterer over hvordan språket blir en barriere for å få muligheten til å vise at du er smart, og at du har utdanning. Hvis du ikke kan snakke (god nok) norsk, blir du oppfattet som dum, og lite utdannet. Ana, som har søkt jobb i mange år på ulike arbeidsplasser i samfunnet, fra butikker til advokatfirma, har vært på noen intervju, men hun blir aldri ansatt. Hun forteller om opplevelser hvor hun ikke får jobben på grunn av språket hennes:

For eksempel ja to og tre ganger som jeg har sett etter jobb er som kanskje når du ser etter jobb og du snakker ikke så fort du hører som (sukker) som de virker som stresset og som du- ”det er ingen tid å miste gå hjem” (.) så du føler deg som det (.) men de fleste jeg har opplevd er at de er tålmodig (.) men også en ting er at det er tre og fire som har vært veldig direkt som ”vi liker ikke som du snakker” og tre og fire som jeg har opplevd det som heter her dummesnill (.) som du opplever at de smiler men de tenker ”off”.

I tillegg, som vi så i informantportrettet til Ana, måtte hun sykemelde seg etter å ha jobbet som vikar på ulike ungdomsskoler som spansk lærer. Hun forteller at hun sykemeldte seg på grunn av at kroppen ikke tålte stresset – Ana nevner at de krevende ungdommene ikke ga henne

respekt fordi hun var utlending. Det var slik hun oppfattet det. Hun beskriver det som en erfaring, men hun ville ikke gjentatt opplevelsen.

At informantene mine bare unntaksvis får seg jobb, må sees i forbindelse med maktstrukturer i samfunnet. Som Norton (2000) forklarer, så er det samfunnet som distribuerer og validerer symbolske og materielle ressurser i samfunnet, samtidig som de endrer og setter verdi på de symbolske og materielle ressursene. Den symbolske investeringen informantene har gjort i henhold til utdanningen sin, blir ikke validert på det norske arbeidsmarkedet. Deres utdanning og erfaring blir tilskrevet lav, eller ingen verdi i det norske samfunnet. Ebele er inne på at dette bør sees i sammenheng med en språklig barriere, og at man trenger å snakke god norsk for å vise at man er utdannet og smart. Verdien til ulik symbolsk kapital, i form av språk, blir bestemt på det Bourdieu (1977, 1991) kaller det lingvistiske markedet. Språket får sin sosiale verdi basert på ulikheter mellom varieteter, og ulikheten mellom disse språklige varietetene skaper et språklig hierarki (Bourdieu 1991: 54). Varieteten en person taler, markerer også personen som taler, og gir personen tilhørighet i det Bourdieu (1991: 54) kaller en sosial klasse. Ifølge Bourdieu (1977, 1991) kan verdien som blir tilskrevet tale, ikke sees adskilt fra personen som taler, samtidig som personen som taler, ikke kan sees adskilt fra større sosiale nettverk. Det språklige hierarkiet reflekterer derfor symbolske maktrelasjoner mellom individene som bruker ulike lingvistiske varieteter – det er ikke bare den språklige stilen, men også individet som får en bestemt plass i hierarkiet. Hierarkiet reflekterer derfor også sosiale posisjoner. Disse kvinnene mangler det Bourdieu (1991) kaller legitim språklig kompetanse (*legitimate competence*), og blir dermed ekskludert fra arbeidsmarkedet:

The competence adequate to produce sentences that are likely to be understood may be quite inadequate to produce sentences that are likely to be *listened* to, likely to be recognized as acceptable in all the situations which there is occasion to speak. Here again, social acceptability is not reducible to mere grammaticality. Speakers lacking the legitimate competence are *de facto* excluded from social domains in which this competence is required, or are condemned to silence (Bourdieu 1991: 55).

På grunn av migrantkvinnenes lingvistiske kapital, eller mangel på norsk lingvistisk kapital, blir de ikke sosialt aksepterte som legitime talere (*legitimate speakers*, jf. Bourdieu 1991) – de har ikke nok kommunikativ kompetanse, eller nok symbolsk makt, til å anees som å være verdige å lytte til. Deres ikke-innfødtlike norsk gir dem lite symbolsk makt på arbeidsmarkedet, og de får en svak plass på det sosiale og det språklige hierarkiet. Dermed får ikke kvinnene mulighet til å gjøre et inntrykk.

Det ser ut til at mine informanter opplever det Cummins (1996) kaller en tvingende maktrelasjon, hvor arbeidsmarkedet sitter med mesteparten av makten til å distribuere den materielle ressursen de ønsker, nemlig arbeid, som fører til lønn. Selv om kvinnene har lært seg norsk, som må sees som en materiell investering, er dette ikke nok. Ana, som vi så i det foregående sitatet, har til og med fått direkte beskjed om at de ikke liker måten hun snakker på, og arbeidsgiveren vil derfor ikke ansette henne. Maktforhandlingen ender med en ujevn maktposisjon mellom migrantkvinnene og arbeidsgiverne. Det blir et makt-basert skille mellom den språklige majoriteten, og den språklige minoriteten, hvor minoriteten blir underlegen sammenlignet med majoriteten: Migrantene ikke har symbolske eller materielle ressurser som blir tilskrevet høy nok verdi. Dette ender med at kvinnene blir symbolsk eller språklig marginalisert på arbeidsmarkedet. I Anas tilfelle vil jeg tørre å påstå at hun ble diskriminert. Denne maktrelasjonen kunne blitt utjevnet – men ikke utvisket – ved at arbeidsgiverne hadde tatt sikte på å forhandle frem en mer samarbeidende maktposisjon (Cummins 1996). Da kunne informantene fått flere sjanser til å vise hva de er gode for, som for eksempel slik Nav gjorde med Yanna etter hvert. I stedet blir de satt i en subjektposisjon som underlegne og annerledes.

Hvorvidt den marginaliseringen vi her ser på arbeidsmarkedet, er av en kjønnnet karakter, er verdt en liten diskusjon. Som vi har sett, kom alle mine kvinnelige informanter til Trondheim på grunn av mannen sin, og alle mennene har jobb, hvorav de fleste er ingeniører. Ebele sier for eksempel: "In the most cases (.) there is the man who always gets the job and then comes here and then you know, (.) we have to follow so (.) maybe it's easier for them". I flere av sitatene i det foregående, ser vi at for eksempel både Ebele, Celia og Navya reflekterer over forskjellen mellom å være utdannet ingeniør, og noe annet. Selv om kjønnsmonsteret i arbeidslivet i Norge er svakere segregert enn tidligere, finnes det likevel utdanninger og yrkesvalg som er svært kvinne- og mannsdominerte (Bakken 2009). Ut fra mine data ser det ut til at kjønnede yrkesvalg også kan være et gjennomgående trekk i andre deler av verden; de fleste av informantene mine som har tatt høyere utdanning, har valgt fag som omhandler sosialt relaterte fag. Det er godt mulig at dette er en faktor som også bidrar til å marginalisere dem på arbeidsmarkedet. Dolores har satt spørsmålstegn ved kjønn og utdanning:

Det er kvinne som velge å flytte til andre- til et annet land for å være med mann og ha barn og sånn (.) og ja vi sacrifice- vi ofrer vårt liv for dem (.) og ja- men kanskje i- problemet er at vi tenkte at okei hvis mannen min kan få en jobb kan jeg få en jobb også (.) men det er ikke så så riktig (.) for de fleste har studert som sosialt og samfunnet fag og det er vanskelig hvis- her det er lett å få jobb som ingeniør og PhD som (.) ja men det er vanskelig når du har studert psykologi økonomi og sånn (.) ja (.) det er litt problematisk tror jeg.

Vi ser her at Dolores er inne på noe som ligner litt på det Yanna kalte en dobbel ulempe, nemlig hennes posisjon som innvandrer, og hennes utdanning som var rettet mot Filipinene. Det ser ut til at Dolores mener at det er en nokså vanlig situasjon at kvinner tror de kan få en jobb i Norge, men så har de ikke riktig utdanning. Dolores nevner videre at hun føler hun har en dobbel ulempe i sammenheng med en dialog om arbeidsmarkedet, fordi hun er innvandrer og kvinne:

D: Det er ikke lett å være kvinne i Norge (.) og innvandrere (.) det er ikke lett

B: Okei (.) hvorfor det?

D: Jeg vet itj men... Det er en følelsen- en følelse jeg har (.) okei jeg er kvinne så jeg som fragil- ikke fragil men vet du som- også jeg innvandrere (.) så jeg jeg har som to forskjellig ulempe.

En av informantene mine³⁵ har også reflektert over migrantkvinnens posisjon som arbeidsledige, i sammenheng med Women Conversation Club:

Yeah we all have the same situation... If a girl comes there (.) you ask if she is married and she says yes (.) and then she tells you that she is um- her husband got a job at NTNU as a postdoc or a PhD position (.) or he got a job at [firma] or another engineering company and then she sits home with one child or zero child and then eh she has nothing else to do but she has a very high education that's (.) that's- we all have the same background somehow (.) high education sitting at home, following the husband.

Det kan faktisk se ut til at kvinnenes høye utdanning gjør det ekstra vanskelig for dem å få jobb. Francesca, som er den eneste av dem uten høy utdanning, har fått jobb på en butikk. Ana forteller at hun prøver å søke på butikker, men når de ser at hun har høy utdanning, gir de henne ikke arbeid. Hvis kvinnene ikke hadde hatt like høy utdanning, hadde muligens en jobb som skaper tilhørighet til et nettverk med andre utdannede individer ikke vært like viktig for dem. Det hadde med andre ord kanskje ikke vært like viktig for deres identitet å få en prestisjefylt jobb. Disse kvinnene er vant til å posisjonere seg som intellektuelle, utdannede kvinner, som har en likeverdig status i sitt parforhold, og i samfunnet. For det første har alle ektefellene deres fått jobb – ofte i form av å bli ansatt før de i det hele tatt har flyttet til Norge – mens kvinnene, som også har høy utdanning, ikke får seg jobb i det hele tatt. Dette er åpenbart noe som kan skjev-fordele den ellers jevne maktrelasjonen i et forhold, når bare halvparten av parforholdet

³⁵ Fordi sitatet nokså eksplisitt avslører at det er snakk om Women Conversation Club, har jeg i dette tilfellet valgt å ikke nevne hvilken informant som uttalte dette (jf. anonymitet).

får realisert seg selv. Som en ringvirkning kan dette føre til at kvinnen får et negativt selvbilde. For det andre, når kvinnene ikke får seg jobb, blir maktrelasjonen mellom kvinnen og samfunnet ujevn. Informantene mine bryter i stor grad med den kjente, norske stereotypen om innvandrerkvinnen som uutdannet, undertrykt og stakkarslig, sett i motsetning til vestlige kvinner (Berg og Lauritsen 2008: 184, 192). Likevel skal vi få se at de ofte blir stemplet som en typisk ”innvandrer dame”, noe som er medvirkende til at de ikke får seg en jobb. Dette medfører enda en negativ identitetssensitiv ringvirkning.

At kvinnene som har blitt intervjuet i sammenheng med denne avhandlingen har høy utdanning, og muligens det faktum at de er kvinner, er med på å hindre dem i å oppnå norskspråklig kompetanse. Den høye utdanningen gjør kvinnene *overkvalifiserte* til mange jobber, og utdanningens karakter – som hovedsakelig kan beskrives som ikke-tekniske fag – begrenser jobbmulighetene til en arbeidssektor som krever stødige norske språkkunnskaper. Man kan ikke gå så langt som å påstå at kvinnene blir marginalisert på arbeidsmarkedet *fordi* de er kvinner, men deres valg av utdanning, som ser ut til å være kjønnsmessig påvirket, er med på å gjøre det vanskelig for dem. Strukturelle trekk ved det norske samfunnet er uansett med på å marginalisere informantene: Det kan se ut til at det ligger noe i Dolores’ tanke om at det er en dobbel ulempe å være kvinne og innvandrer, uten at det her dras noen konklusjoner – kun en tanke til videre refleksjon. Som nevnt tidligere kan migrantkvinner oppleve en begrenset, og ofte kjønnsbestemt tilgang til den offentlige verden (Norton 2000: 12).

For å bli god eller flytende i et språk trengs det praktisering av målspråket (jf. Spolsky 1989, Norton 2000). For at kvinnene skal få muligheten til praktisere målspråket med innfødte målspråkbrukere, og derigjennom bli bedre i norsk, må de få tilgang til de sosiale fellesskapene hvor dette språket praktiseres – eksempelvis arbeidsmarkedet. For å få tilgang til sosiale situasjoner – og relasjoner – hvor de kan praktisere norsk, må de videre ha en viss norskspråklig kompetanse. Når kvinnene ikke får tilgang til arbeidsmarkedet, blir de nektet adgang til et nettverk hvor de kunne forbedret språkkunnskapene. Som vi har sett i informantportrettene, mener alle kvinnene at kunnskaper i norsk språk er et nøkkelkonsept for å bli integrert. I tillegg nevner flertallet at å ha en jobb er viktig for å føle seg integrert. Marginalisering på arbeidsmarkedet kan dermed føre til en negativ vekselvirkning, eller en fastlåsing, som påvirker både språkkunnskapene og integreringen til migrantkvinnene. Videre skal vi se hvordan marginaliseringen på arbeidsmarkedet har bidratt til å påvirke identitetene til informantene, og videre deres investering i norsk. Her vil Yanna, Ebele og Dolores bli vektlagt.

4.3.2 Identitetsforhandlinger og investering i norsk

Maktrelasjonene kvinnene har opplevd på arbeidsmarkedet, har påvirket identitetene deres. I teorikapitlet så vi blant annet at identitet blir sosialt konstruert, ved at man på ulike steder, til ulike tider, forhandler seg til en subjektposisjon (Norton 2000, Weedon 1997). Både subjektet selv, og stedet forhandlingen foregår i, er med på å forhandle frem hvilken identitet (subjektposisjon) individet har i den gitte konteksten. Identiteten til et individ er igjen med på å avgjøre investeringen de legger i norsk språk.

Vi har allerede fått med oss at Yanna – som er utdannet advokat – gikk gjennom en tøff periode før hun fikk seg jobb i Trondheim. Yanna får her en sentrert plass fordi hennes tidligere kamp om å få en jobb påvirket identiteten hennes negativt, som førte til en svekket investering i norsk språk. Den tøffe perioden til Yanna kan sees i sammenheng med at hun følte et slags press på å flytte til Norge, men også fordi hun ikke klarte å få seg jobb til tross for at hun investerte mye tid og energi på å lære norsk:

Vet du ka? Et og halvt år kanskje den mørkeste dårligste hadde det jeg gråte hver dag (.) bare en dag på jobb (.) alt er borte (.) ja fordi ja fordi kanskje den gangen jeg var veldig trist og jeg tror at åh Norge er veldig lukket (.) det ikke gi meg som warm welcome som jeg håper ikke sant... Men eh (.) etter jeg fikk den jobb kanskje fordi det er så vanskelig (.) at den (.) kanskje små- det liten ting for (.) for eh det fleste er det så stor ting for meg (latter) det var hver dag ”oj åh det world is so beautiful” (latter) ikke sant (.) og hva tror du etter den et og halvt år æ det- den det æ husker ikke den lenger (latter).

Det var en utfordring for Yanna å ikke bli mottatt av Norge slik hun hadde håpet og trodd, og det gjorde henne trist. Som vi kan se, endret den tunge perioden seg for Yanna med en gang hun fikk jobb. Yanna forteller selv hva det gjorde med hennes selvopfatning når hun søkte og søkte på ulike jobber, men ikke ble validert som bra nok:

Both in the outside and also inside like you hate the receiving country and you hate yourself (.) then after that hating yourself you think low of yourself like your (uforståelig) changing (.) kanskje jeg ikke jeg er flink nok (.) kanskje det er bare min eh som bare eh min mening eh ikke det andre ikke ser det den at jeg fortjene en jobb eller en sjanse ikke sant i hvert fall en sjanse.

Hun gikk så langt som å begynne å både hate seg selv, og Norge. Hun fikk dårlig selvtillit, og identiteten hennes ble av henne selv – sammen med arbeidsmarkedets tvingende maktstruktur – forhandlet frem som ”ikke flink nok”. Yanna aksepterte denne subjektposisjonen på dette tidspunktet, men det førte til at hun fikk et anstrengt forhold til Norge, og norsk språk:

So... Så på en måte- and then det var den den periode som jeg var veldig usikker a meg selv and then and then and e- jeg føle som utrygg og like all those feelings that makes me hate the language (.) and then I was think- I speak English everybody understands me anyway or at least everybody that I want to talk to understands me and and and then it was like that (.) more feelings than than the technical knowledge of the language (.) yeah (.) and uh so (.) so after a year that's when I learned.

Yanna, som vanligvis beskriver seg som en sterk og sta kvinne, fikk en subjektposisjon som gjorde henne svak. At det tok ett år før Yanna klarte å lære seg norsk, må sees i sammenheng med hennes identitet som usikker, utrygg og trist. Yanna påpeker selv at det var følelsene hennes som gjorde det vanskelig å lære norsk. Hun forteller at hun hatet det norske språket, men hun fortsatte likevel å lære i håp om å få jobb. Yanna fikk med andre ord et ambivalent forhold til å ville lære målspråket og praktisere det (jf. Norton 2000), fordi arbeidsmarkedets pressende maktstrukturer satte henne i en negativ subjektposisjon. Hun hadde en høy motivasjon, men en lav selvtillit, og denne lave selvtilliten var med på å hindre Yannas investering i norsk, og videre hennes språkinnlæring. Ifølge Krashens (1982) affektive filter vil lav selvtillit hindre inntakelsen av forståelig input, og det ser ut til at dette skjedde med Yanna. Det er imidlertid viktig å understreke at hennes langsomme språkinnlæring ikke entydig var en følge av lite forståelig input, men også på grunn av de sosiale omstendighetene rundt, som allerede har blitt gjort rede for. Videre kan det argumenteres for at Yannas negative opplevelser i møte med det norske samfunnet påvirket identiteten hennes negativt, og dette påvirket igjen investeringen i norsk: Hennes holdninger og følelser til norsk språk, som kom som en følge av arbeidsmarkedets marginalisering, var med på å hindre investeringene hennes i norsk. Dette kan forstås i sammenheng med Schumanns (1986) hypotese om at negative holdninger til målspråket eller målspråkgruppen, senker språkinnlæringen. Yannas tunge periode kan tolkes som en form for språksjokk (Schumann 1986): Yanna var vant med å bli oppfattet som den personen hun selv føler hun er – intelligent, utdannet og med en skarp tunge – men når hun kom til Norge og måtte begynne å snakke norsk, ble hennes forhold til verden forandret.

Yanna forteller at hun ikke liker å snakke norsk hvis hun føler seg presset:

Jeg tror at hvis hvis like for me (.) hvis noen si til meg nei bare snakke norsk that's the time I don't- and then I don't speak Norwegian (.) hvis hvis noen presser meg "nei nei nei du må snakke norsk du må snakke norsk" then that's when like "oh æ vil ikke" ja den er- fordi det min kanskje personlighet er veldig sterk sant (.) but whenever I go to an environment som som jeg føler brer- bryr seg ikke hvilket språk jeg snakker that's when I I try (.) jeg prøver hele tida (.) og og jeg bryr meg ikke hvis jeg har grammatikkfeil og sånt... But... (nøler) I feel it inside (.) så eh ja jeg må snakke norsk jeg må vise dem at jeg kan (.) ja, så that's why it it was like that- min eh- it's a love hate relationship with Norwegian now of course it's a different thing all

together (.) now I- fordi d-d- ingen presser ingen ja for meg å bare snakke hva som helst og hvilket språk ja ja.

Her ser vi også hvordan Yanna hadde et ambivalent forhold til å ville praktisere norsk for å vise ”dem” at hun kunne, men på den andre siden setter hun opp en slags reforhandling til de tvingende maktrelasjonene hun følte på når hun kom til Norge. Yanna forteller at hun fikk beskjed av svigerforeldrene at hun måtte lære seg norsk nå som hun skulle bo i Norge, og de sluttet å snakke engelsk til henne. Selv om hun ønsket å lære norsk for å ha en ekstra ressurs på arbeidsmarkedet, nektet hun å snakke norsk når hun følte seg presset. I dag føler Yanna ikke et press lengre, og hun bruker engelsk og norsk når hun vil, ofte i form av kodeveksling. Nå som Yanna føler hun har en sterkere posisjon i samfunnet, setter hun opp en mot-diskurs til staten Norge som maktutøvende institusjon: Selv om hun formidler at elsk-hat-forholdet hun en periode hadde til Norge og norsk språk, er helt annerledes nå, så setter hun et kritisk spørsmålsteget ved hvorfor det er en forventning at immigranter skal lære seg norsk, så lenge Norge ikke har tenkt å hjelpe dem videre, som for eksempel ved å gi dem et jobbintervju:

Inkludering ikke sant because you can not tell if I'm Yanna (.) I can not tell Norway (.) include me (!) ikke sant... I would do in-in-i- like eh things that so would integrate me and Norway should do things to include me (.) I don't include myself you include me (.) yeah and then both of this (.) we don't have to like each other we don't have to be one hundred percent (.) in the same way (.) I I do my part and you do yours ikke sant [...] det kan ikke sies ah du bare lære norsk lære norsk bli flink og bli eh flink på å snakke norsk (.) but if no one comes through and give us chance of interview (.) like (latter) how would my norskkunnskap hjelpe meg å finne jobb? Jeg kan være den flinkeste personen som kanskje bor her og det veldig veldig flink på norsk but if nobody gives me interview who would know jeg er flink på norsk? Ja ikke sant [...] jeg bare tror at denne integrering og inkludering det det ja- som jeg sa- sagt tidligere at det er ikke bare oss utlendinger vi må se også den tegn eller som like action som forteller oss at vi er ikke en byrde like you know eh the- vi er velkommen og det at folk eh kjenner at eh... Vi gir mangfold til samfunnet (.) ikke sant det er mangfold som kanskje skape ny idé innovasjon all these things that they say det- we are not here eh bare å ta alle den fordelene uten å bidra til samfunnet we- nobody wants to do that.

Gjennom dette sitatet, ser vi at Yanna fortsatt har et nokså ambivalent forhold til Norge og norsk språk. Her kan man legge merke til at Yanna omtaler sin egen identitet (både implisitt og eksplisitt). Hun posisjonerer seg som en utlending, men prøver å forhandle frem en mer positiv subjektposisjon for henne som utlending, men også for alle andre utlendinger. Hun ønsker å bli posisjonert som en ressurs, et individ som gir mangfold, og en person som kan bidra til samfunnet. I stedet føler hun at hun blir posisjonert som en byrde. Dette kan tolkes som at Yanna i dag setter seg selv i en sterk og ønsket subjektposisjon, men at hun ikke alltid føler at samfunnet godkjenner denne posisjonen. Hun prøver med denne identitetsforhandlingen også

å forhandle frem en mer samarbeidende maktstruktur mellom immigranter og det norske samfunnet, og dette må sees i sammenheng med hennes egne negative erfaringer på det norske arbeidsmarkedet.

De marginaliserende maktrelasjonene mellom arbeidsmarkedet og immigrantkvinnene har også påvirket Dolores' identitetsoppfatning. Hennes erfaringer med arbeidsmarkedet gjør at hun føler at hun ikke får en subjektposisjon i det hele tatt:

Vi er ingenting her (.) vi er bare kona til en mann som (.) ja som jobber men for eksempel jeg har ikke ID nummer [...] for jeg har- jeg er ikke gift og jeg har ikke jobb og jeg har ikke nok penga på bankkont (.) så jeg (.) ingenting [...] når du får en jobb du er noe her (.) du betaler skatt (.) du få en ID nummer og du kan ha en bankaccount med med navnet ditt og sånn og sånn (.) så du er noe der (.) men uten jobb du er ingenting (.) det er noe litt trist tror jeg (.) ikke- ja litt trist for jeg er her og jeg bli her og jeg vil betale skatt og jeg vil kjøpe et hus her og jeg vil kjøpe- vi vi har en bil og vi er... Vi ønsker å bo her (.) jeg jeg valgt å bo å bo her.

I likhet med Yanna blir ikke identiteten til Dolores forhandlet frem slik hun ønsker. I sitatet ser vi at hun føler at hun ikke er verdt noe for Norge hvis hun ikke har en jobb, og det gjør henne trist. Samtidig er det maktstrukturer i det norske samfunnet som gjør det vanskelig for Dolores å få en jobb. Som vi har sett tidligere er det veldig viktig for henne å holde på den spanske identiteten sin: ”jeg må være litt norsk vet du (.) jeg må like å drikke kaffe hver dag (.) jeg må like å si mhm aha (.) det er noe som jeg trenger for å bli integrert (.) men jeg beholder identitet mitt som spansk”. Videre har vi også sett hvor viktig det er for Dolores å få lov til å være med spanske venner, og snakke spansk. Hun synes det er positivt å bli posisjonert som ”den spanske jenta som kan litt norsk”, som hun ble beskrevet som da hun arbeidet som hospitant. Hun forteller at det motiverer henne til å snakke mer norsk når hun får positive tilbakemeldinger. Dolores har lært seg mye norsk, som må sees i forbindelse med at hun mener det er et prinsipp siden hun bor i Norge, men mest fordi hun ønsker seg en jobb. Dolores investering i norsk, kan også bli sett på som en investering i hennes identitet: Selv om hun vil holde fast på den spanske identiteten sin, så ønsker hun å få anerkjennelse fra det norske samfunnet. Hun ønsker anerkjennelse for den symbolske investeringen hun har gjort gjennom utdanningen sin, men også anerkjennelse for at hun har investert så mye i å lære seg norsk. At hun ikke føler hun får denne anerkjennelsen, kan nettopp være en grunn til at hun så sterkt vil holde fast på sin spanske identitet. Hun forteller for eksempel om andre migranter som har skiftet navn, og fått jobb med en gang, men dette er noe hun ”hater”, og hun kommer aldri til å gjøre noe sånt.

Slik som Yanna, prøver Dolores også å sette opp en mot-diskurs til maktstrukturene i samfunnet. Hun mener at hun blir urettferdig behandlet av den norske stat, fordi asylsøkere og flyktninger har rett til gratis norskkurs, men ikke hun.

Det er noe som jeg klager over det hele tida (.) og det er at de som kommer fra rike landene som EU og sånn og sånn (.) vi har i-ingen tilbud for å lære språk for free (.) for gratis [...] vi kan gjøre mye mer enn dem for vi ønsker å jobbe her (.) vi har studert (.) vi vi vi kan vi kan gjøre mye her og vi ønsker å bli integrert (.) for de fleste som er asylmottak og sånn (.) de bor i ja samfunnet dere og sånn (.) så det er noe som jeg tror at redi- ja myndighetene skal jobbe med.

Dolores påpeker at hun skjønner at flyktninger og asylsøkere trenger hjelp, og at hun ikke mener dette rasistisk. Men som nyinnflyttet kan det bli økonomisk vanskelig å lære seg norsk. Hun forteller hvor dyrt hun synes det er å ta ett kurs, og i alle fall alle nivåene. Selv gikk hun på NTNU fordi at det var det billigste alternativet. Dolores har et ambivalent forhold til Norge: vi har sett at hun ønsker å bo her, jobbe her, og bidra her, men hun føler seg urettferdig behandlet. Hennes ambivalente forhold til Norge må sees i sammenheng med at hun har investert mye tid og energi i å lære norsk, men ikke får like mye igjen som hun hadde håpet på. En investering i norsk blir på denne måten en investering i Dolores' egen identitet, fordi hun mener norskkunnskaper er essensielt for å få seg arbeid. På den andre siden er Dolores veldig opptatt av å forbli spansk, og dette kan være på grunn av hennes ambivalente forhold til Norge – hennes investering i Norsk blir nokså instrumentell, for å få tilgang til materielle ressurser.

Som vi har sett tidligere, tror Ebele (som har en mastergrad innenfor administrasjonstilknyttede studier) at man blir oppfattet som dum og lite utdannet hvis man ikke kan kommunisere bra. Dette har påvirket Ebeles identitet. Oppfatningene hun tror nordmenn har, overfører hun til seg selv. Hun forteller at hun begynner å tvile på sine egne evner, hennes intelligens, og om hun er bra nok for samfunnet:

I mean- I think the thought is that if you don't speak Norwegian you are not educated or or you're stupid- I don't know I feel that's the kind of mindset (.) because of course if you don't- if you can't communicate very well... You you yourself feel like you're a child you know (.) like you can't speak and it's frustrating and and then you think that maybe people think that you are not smart which is a problem I'm- (.) okay so I think this leads me to my main issue here (.) the fact that I can't speak Norwegian well enough to get a job, and then it starts make- it starts- que- you start questioning your ability as a person or your (.) your intelligence as a person that maybe you have the wrong eh- maybe you are not good enough for the society maybe you're not educated enough for the society maybe... Eh (.) maybe (.) yeah so you start questioning yourself and your ability which is not good.

Identitetsforhandlingen mellom Ebele og arbeidsmarkedet har ført til at hun også får et negativt forhold til den sosiale verden. Ebele, slik som Yanna og Dolores, blir nektet adgang til arbeidsmarkedet, som er et nettverk som har høy symbolsk og materiell makt. Hun trekker en sammenheng mellom lingvistisk kapital i form av norsk, og hennes posisjon som mindreverdige. Ebele, likt de andre, har investert i den symbolske ressursen norsk språk, men samtidig fører praktisering av norsk språk til at hun føler seg dum og lite utdannet, fordi samfunnet mener hun ikke har nok, eller god nok lingvistisk kapital. Det har med andre ord oppstått et ambivalent ønske om å ville lære målspråket, og praktisere det. Ebele forteller at hun er redd for å bruke norsk: ”Eh jeg vil ikke... Eh appear dum (.) jeg ønsker å være perfekt men det er- men without practicing it's not possible to get better so yeah (.) jeg jeg er redd å bruke norsk”. Ebele forteller at hun har lett for å bytte om til engelsk når hun skal snakke norsk, men at hun blir veldig stolt av seg selv når hun mestrer å ha en samtale på norsk. Det kan se ut til at Ebele opplever en form for språksjokk (jf. Schumann 1986), i likhet med Yanna: Hun føler seg barnslig, dum og mindreverdige når hun snakker norsk. I tillegg fører hennes affektive filter, hennes følelser, til at hun får dårlig selvtillit, og blir redd når hun skal praktisere norsk (jf. Krashen 1982). Dette fører til at hun ikke får snakket så mye norsk som hun ønsker, selv om hun er klar over at hun må praktisere for å bli bedre, som hun uttrykte i sitatet ovenfor. Norton (2000) bruker Bourdieu (1977) til å forklare at maktrelasjoner påvirker en persons rett og mulighet til å tale (*the right to speech*). Ebeles møte med marginaliserende maktstrukturer på arbeidsmarkedet påvirker hennes mulighet til å tale – frykten hun har for å bruke norsk fører til at hun blir det Norton kaller *silenced* (stum) – som fører til at hun ikke får investert like mye i norsk som hun ønsker.

Ebeles identitet fremstår som en kamparena. På den ene siden føler hun at det er noe feil med henne fordi hun ikke får jobb, og hun får alle disse negative følelsene som ødelegger selvtilliten hennes. På den andre siden motsier hun seg selv ikke lenge etter hun har fortalt hvordan holdninger i samfunnet gir negative utslag:

You have this like barrier in front of you which you can't seem to get over and it's the language (.) but it doesn't mean you're not smart it doesn't mean you're not good at what you do or what you used to do (.) but because you can not explain yourself or communicate (.) then eh (.) you can never get over the barrier (.) so it's it's it's- it can be frustrating yes (.) at times.

Hun posisjonerer seg her som smart og god i det hun brukte å gjøre. Hun legger skylden på det hun kaller en språkbarriere, for at hun ikke får forhandlet frem den identiteten hun føler hun fortjener. Ebele får ikke tilgang på markedsplassen hvor identitetsforhandlingene skjer, og dermed får hun ikke forsvart eller reforhandlet sin egen subjektposisjon i den aktuelle diskursen

(arbeidsmarkedet). Det oppstår dermed en konflikt mellom å investere i norsk, og beholde sin identitet som velartikulert, smart og utdannet. I stedet blir hennes egen identitet konfliktfylt og fragmentarisk. I Ebeles informantportrett så vi at hun har opplevd fremmedfrykt, og blitt dømt på grunn av hennes etniske identitet. Hun fortalte her at hun har lært seg når hun skal ignorere det. Det virker imidlertid som Ebele sliter med å velge om hun skal ignorere de marginaliserende maktrelasjonene, eller om hun skal kjempe imot dem.

Både Yannas, Dolores', og Ebeles investering i norsk kan sees i forbindelse med Wests (1992) teori om at sosiale og økonomiske maktrelasjoner påvirker en persons identitet. Yannas ønske om anerkjennelse, tilhørighet, sikkerhet og trygghet ble ikke innfridd når hun var arbeidsledig, likeså er ikke Ebeles og Dolores' ønsker om dette enda blitt oppfylt. Disse faktorene utgjør en del av kvinnenens identitet, fordi det omhandler hvordan de forholder seg til den sosiale verden, og likeså representerer det ønsker for fremtiden, som Norton (2000) understreker må sees på som en del av identitetsbegrepet. Gjennom analysen kan vi skjønne at disse ønskene ikke kan sees adskilt fra fordelingen av materielle ressurser (her: arbeid). Kvinnene føler seg utrygge og usikre på seg selv når de ikke får seg en jobb, og spesielt Ebele bekymrer seg for sin økonomiske fremtid, fordi hun og familien hennes muligens ikke kan fortsette å bo i Norge hvis hun ikke får seg arbeid. Kvinnenens investering i norsk må forstås i sammenheng med deres ønske om å ha denne sikkerheten og tryggheten, og i tillegg bli anerkjent for det de er gode for, på det norske arbeidsmarkedet.

Investeringsbegrepet skal fange opp det komplekse forholdet mellom identitet, maktrelasjoner og språkinnlæring. Investeringen Yanna, Dolores og Ebele har lagt i norsk språk, må delvis sees i sammenheng med deres møte med arbeidsmarkedet, hvor marginaliserende maktstrukturer forhandlet frem identiteter de ikke ønsket. Deres ønske for fremtiden – å finne en jobb, som samtidig må sees på som et ønske om å bli integrert – fører til at de har investert i å lære norsk.

4.4 Tilgang til sosiale nettverk

I dette delkapitlet skal vi se på hvordan tilgang, eller begrenset tilgang til sosiale nettverk i samfunnet påvirker den språklige investeringen til noen av migrantkvinnene. Vi skal se at det er viktig å få tilgang til sosiale nettverk, som ofte består av mennesker som har høyere symbolsk og materiell makt enn migrantkvinnene. Vi har allerede undersøkt hvordan arbeidsmarkedet er et slikt viktig sosialt nettverk for identitetsforhandling og språkinnlæring. Videre skal vi se hvordan andre sosiale arenaer, som barnas barnehage, bussen og den generelle sosiale verden

er med på å påvirke retten og muligheten til å tale, kvinnenens identitet, og deres språklige investering og integrering. Vi skal også se på hvordan bokmål og trøndersk, som er de mest aktuelle språklige varietetene i deres sosiale verden, påvirker investeringen i norsk.

4.4.1 Retten og muligheten til å tale

Flere av informantene mine påpeker viktigheten av å kjenne nordmenn, enten det for eksempel er i sammenheng med å få tilgang til arbeidsmarkedet, å føle seg integrert, eller å trives i Norge. Tilgang, eller begrenset tilgang til sosiale nettverk i det norske samfunnet ser ut til å påvirke kvinnenens rett eller mulighet til å praktisere norsk (jf. Norton 2000 og Bourdieu 1977, *the right to speech*), som igjen påvirker deres tilgang på forståelig input (jf. Krashen 1982). Yanna forteller for eksempel at hun i starten av ekteskapet sitt kunne sitte over lengre perioder med ektemannen og svigerforeldrene uten å skjønne noen ting, fordi de snakket på norsk. Dette fikk henne til å føle seg utenfor. I dag er dette ikke noe problem, fordi hun kan snakke norsk, og hun forteller for eksempel hvordan hun kan møte på sin eldre nabo og slå av en prat. Slike hendelser får henne til å føle seg integrert. Kunnskaper i norsk språk har gitt Yanna muligheten til å tale med svigerforeldrene og naboen sin.

Både Ebele og Yanna nevner at immigranter må gjøre en ekstra innsats for å komme i kontakt med nordmenn, for å få muligheten til å praktisere norsk. Dette blir muligens ekstra viktig for dem som ikke har en jobb, hvor de på en naturlig måte ville vært omringet av nordmenn. Yanna forklarer for eksempel:

Whether eh Norwegians think about it or not- because sometimes eh... it's it's like that (.) a foreigner you have to also do extra effort (.) because we are strangers to eh- we are ut- outsiders så if you see that (.) for example this door is not so open (.) then you stay away stay out of it (.) men hvis du ser for eksempel at ”åå de er så snill det er veldig som eh hyggelig gruppe ah hvorfor ikke skal gå og del-delta” for eksempel in a klubb eller eh (.) sånn (.) yeah... så I- so it's both (.) I can not just do (.) because they say ah du må gjør det du må gjør det for å nå- for Norge å like welcome you (.) but you should also feel welcome (.) yeah (.) you should also be included and invited yeah.

Ebele forteller at hun føler hun må gjøre en ekstra innsats for å få muligheten til å praktisere norsk med nordmenn – hun må ”go out and talk”. Selv om både Yanna og Ebele legger inn denne ekstra innsatsen de snakker om, noe det viser seg at flere av informantene mine gjør, så er det ikke så enkelt.

Butikker er et språklig, og tilnærmet uunngåelig møtested mellom migrantkvinnene og målspråkbrukerne. Ebele forteller at hun i butikker prøver å snakke norsk. Med en gang hun

sitter fast på et ord, bytter imidlertid de ansatte til engelsk, noe Ebele ikke liker så godt. Navya prøver å snakke norsk hele tiden, for uten om når hun er med familien, men når hun skal handle matvarer bruker hun bevisst engelsk, fordi hun vet at de ansatte er travle og opptatte. Hun prøvde å snakke norsk på butikker før, men det fikk henne til å føle seg ukomfortabel og umotivert til å snakke når hun merket at de ikke hadde tid til å gjenta seg hvis hun ikke forsto. Francesca forteller også om at hun føler et ubehag noen ganger på butikker. Hvis hun er imøtekommende og begynner å snakke litt med de ansatte, føler hun at de ser rart på henne fordi ”de kanskje forventer at jeg var norsk og de forventer at jeg snakker som de andres å kanskje når de eh- ah det er forskjellig”. Dette gjør Francesca flau og trist, forteller hun. Å handle på butikker er en av de vanligste stedene for migrantene å møte andre nordmenn, og dermed ha muligheten til å praktisere norsk med innfødte målspråkbrukere. Som vi ser sliter imidlertid både Ebele, Navya og Francesca med å få retten eller muligheten til å praktisere norsk i en slik kontekst.

Tilnærmet alle informantene har i intervjuene uttrykt at de synes det er vanskelig å bli kjent med nordmenn på et privat nivå. Selv om for eksempel Ebele har et ønske om å bli kjent med flere nordmenn, spesielt i relasjon til datteren sin, har hun ikke så mye kontakt med norske damer. Barnehagen til eventuelle barn er et naturlig, og ofte ønskelig sted å få tilgang til sosiale relasjoner. Ebele forteller:

Så jeg har så ikke... Mye kontakt med norske damer (.) bare på språkkafé eller eh- okei jeg eh jeg gikk også før til eh åpen barnehage med datteren min og da her eh traff jeg mange norske kvinner... I think it's hard to press judgement like eh- it's... They have their social circle (.) maybe they've known each other their whole life (.) so it's hard to break in to it but- I mean- they're polite (.) I've never had like a ah bad experience (.) but at the same time I I think ah like there's a separation so to say (.) between like Norwegians and foreign- foreigners (.) I think so... We don't have so much- I don't have so much contact really with Norwegians apart from this Norwegian friend I've made... Maybe she's an exception (latter).

Ebele mener det er en separasjon mellom nordmenn og utlendinger i barnehagen til datteren. Hun forklarer at dette er fordi de norske kvinnene har sin sosiale sirkel i Norge, de har alt de er vant til her, og de trenger ikke noe ”ekstra”. For utlendinger mener Ebele at de må gå ut og gjøre ”noe”, både for seg selv, sin ektefelle og sine barn, fordi de ikke har den sosiale sikkerheten som nordmenn har. Ebele snakker også om en språklig barriere, i tillegg til den sosiale separasjonen, som gjør det vanskelig for å få både retten og muligheten til å tale i barnehage-konteksten:

For example if in my ch- daughters kindergarten they have what they call foreldrekafe or foreldresamtale (.) like once or twice a month or something like that (.) and we have tried to go but sometimes- eh but I have eh now I'm eh- I I tr- I don't look forward to the next ones because I feel like we just go there and sit and nobody tries to talk to us... They know we don't speak Norwegian and- I mean I try to speak to them in English or my bad Norwegian but it's (.) it's so forced and so so yeah (.) I guess they are very into- that that is a challenge because if you are part of a community and try to like be involved in everything but it's hard eh really- it's hard to em to get to know Norwegians (.) at least in this setting and like in the foreldre- it's just hello hi and... That's it (.) yeah they're not very big in small talk I guess... But sometimes I also hear them talking to themselves in Norwegian so (.) I just assume then it's maybe a language barrier.

Ebele opplever her å bli nektet tilgang til det sosiale nettverket foreldrene har i datterens barnehage. Hun begrunner den nektede tilgangen med at det eksisterer en språklig barriere mellom henne og de andre foreldrene. Ebeles rett til å tale, både med foreldre og butikkansatte, må sees i sammenheng med hennes mangel på lingvistisk kapital og kommunikativ kompetanse i norsk. Denne "separasjonen" mellom nordmenn og utlendinger reflekterer en maktrelasjon mellom minoritetsgruppen og majoritetsgruppen. Den språklige majoriteten posisjonerer Ebele i en subjektposisjon som annerledes, og Ebele har ikke nok lingvistisk kapital i norsk, eller nok symbolsk makt til å forhandle seg ut av denne posisjonen. Ebeles investering i norsk må sees i sammenheng med at hun ønsker å bli en del av dette felleskapet – hun ønsker tilhørighet og anerkjennelse av de andre mødrene i barnehagen som likeverdige. I stedet får ikke Ebele retten til å tale i denne konteksten, og hun får ikke tilgang til forståelig input (jf. Krashen 1982) som kunne hjulpet Ebeles språkinnlæring.

Yanna, som har bodd lengre enn Ebele i Norge, forteller at hun har fått retten til å tale i barnas barnehage. Hun nevner at hun nektet å gi opp, og til slutt begynte de andre foreldrene å snakke til henne. Yanna ble ikke svekket av separasjonen, eller den språklige barrieren mellom henne og majoritetsgruppen – hun satte heller opp en mot-diskurs og nektet en marginalisert identitet:

And then I I do frivillig em like sometimes and dugnad (.) fordi det er vanlig i barnehage ikke sant "det er dugnad vi skal lage en benk"- even though nobody talks to me det har begynt med det like okei lets do it let's learn how to do it how Norwegians do it yeah (.) after a while they get tired of seeing me without talking to me so det har begynt å snakke med meg (latter) så (.) I I think that's the speacial thing (.) fordi at like I said to you jeg er kjempesta (.) I don't want to be left out also I insist (.) I put myself there and then yeah yeah because jeg tror at... Eh because if you don't try you wouldn't know (.) so that's why d- du må bare prøve.

Å få retten til å tale handler altså ikke kun om å ha gode norskkunnskaper, men det handler også om identitetsforhandlinger. Dette samstemmer med Bourdieus (1977, 1991) oppfatning av at verdien som blir tilskrevet tale, ikke kan sees adskilt fra personen som taler. I tillegg til å

ville ha tilgang til sosiale nettverk for å få retten til å tale, for å få praktisere norsk, er det også viktig å få tilgang til sosiale nettverk for å kunne utføre identitetsforhandlinger, som vi skal se nærmere på i det følgende.

4.4.2 Identitetsforhandlinger

Som vi har sett i det foregående, får ikke Ebele retten til å tale i datterens barnehage, mens Yanna har fått denne retten. Når man får retten til å tale, får man også muligheten til å delta i en identitetsforhandling: identiteten du selv føler at du har, blir forhandlet frem sammen med diskursen du befinner deg i (Norton 2000). Samtidig, ved at migranten kan forhandle frem en mer akseptabel subjektposisjon, blir maktforholdet mellom migranten og majoritetsgruppen jevnere. Yanna forteller hvor viktig det er å bli sett.

You know when you're a foreigner and and or- and nobody talks to you (.) you feel usynlig... But when people start saying hello to you- "oh they see me now" (latter) ikke sant yeah Norwegians don't think about it but if you're a foreigner it's extremely nice- it's very very important that people see you ikke sant.

Yanna forteller at hun føler seg bra når hun er "utlending og kan snakke norsk". Å bli sett handler om å bli akseptert som et likeverdig individ, som i sitatet ovenfor. En følelse av aksept inngår i en persons identitetsoppfatning. Én side ved å bli sett handler om det fysiske ved å bli lagt merke til, mens en annen side ved å bli sett handler om å bli anerkjent for den personen en faktisk er. Hvis ens symbolske og materielle ressurser ikke blir validert i det norske samfunnet, blir man sett på annerledes enn man selv oppfatter seg. Hvis man ikke mestrer å forhandle seg til en posisjon man føler er riktig, har vi sett i relasjon til arbeidsmarkedet at det kan få negative konsekvenser for ens identitet, og ens investering i norsk. Selv om Yanna blir fysisk sett, blir hun ikke alltid anerkjent for den hun er. Hun beretter om det hun kaller "rasistiske uttalelser", hvor samtalepartneren drar antakelser om Yanna bare fordi hun er fra Filippinene:

Jeg huske at eh when I- wh- when I have eh move here the first few months or yeah I had eh den barnehage til eh jenta (.) and then I went there and then they say to me "åh er du eh eh are you from the Philippines?" And I said "yeah (.) yeah" "oh it's so nice you can speak English (!)"- if you put that in context eh- out of context it it's it's normal ah it's all nice- it's actually a positive thing ikke sant but it's also on the reverse because you think we don't speak English (latter) and then I'm "oh okay"- and then also "what are you going to do?" I say "ah maybe find a job later on"- also "har du- do you have any sort of education?" (.) It's an honest question it's- there's no provocatory words there (.) but if you think about it- because I'm a Filipino (.) you think I I don't have education? Because you think many Filipinos here like this this like you know stereotyping and stuff like that (.) that people don't even think about it- og det det var ikke

sant som- it wasn't intended to be negative but you just do it and you just say it and then we get hurt (.) ikke sant (.) and then it's sad.

Yanna føler det er trist når hun blir utsatt for det hun karakteriserer som stereotypisering. Her prøver samtalepartneren til Yanna å sette henne i en uønsket subjektposisjon, ved å anta at maktforholdet mellom dem er ujevnt. posisjoneringen og stereotypiseringen utført av Yannas samtalepartner drar likheter til det Said (1978) omtaler om forholdet mellom orienten (Østen, den tredje verden) og oksidenten (Vesten). Uten å forenkle Suids velkjente teorier, posisjonerer Yannas dialogpartner henne som et individ som er underlegent og annerledes enn normalen i vestlig kultur, kun fordi hun er fra Filippinene. Yanna blir sett på som fremmed og fjern, og det blir antatt at hun ikke kan snakke engelsk eller har utdanning, på grunn av sin nasjonale opprinnelse. Satt i en posisjon som orient, blir det vanskelig for Yanna å forhandle seg til en annen posisjon, fordi stereotyper har en tendens til å være nokså rotfestede.

Hvis Yanna møter på hverdagsrasisme, er hun likevel rask til å ta opp kampen. Hun forteller om en hendelse hvor hun snakket i telefonen på bussen med moren sin, hvor en eldre dame begynte å kjefta på henne for at hun snakket i telefonen. Den eldre damen ropte ”stopp”, og uttalte at det ble veldig mye bråk, samtidig som det satt en norsk ungdomsgjeng og ropte lengre bak i bussen. Yanna følte at hun ble snakket til bare fordi hun snakket et annet språk, og fordi hun var utlending, men hun sto opp for seg selv, og snakket tilbake til damen:

Y: ”Skal du si den til meg hvis jeg snakker hvis jeg snakker- hvis jeg er etniske norsk?” In Norwegian (.) fordi jeg sa det snakker veldig høyt der eh bakerst

B: Sa du det til henne?

Y: Ja d- ”ba- bakerst hvorfor har du ikke si til dem at det slutter å snakke og jeg snakker med meg- med min mor så selvfølgelig jeg snakke med min eh språk til min mor” ikke sant (.) og- but of course I felt bad afterwards fordi hun er veldig gammel.

Her tok Yanna retten til å tale, og tok opp kampen med maktrelasjonen som setter henne i en negativ posisjon fordi hun er utlending. Yanna mener hun har like stor rett til å snakke på bussen, som nordmenn har. Ved å ta retten til å tale, jevnet Yanna ut maktforholdet mellom henne som minoritet, og damen som representerte majoritetsgruppen.

Sabine er et interessant eksempel på hvordan identitetsforhandlinger påvirker retten til å tale. Sabine forteller oss at hun syns norsk er veldig lett, og at hun ikke har problemer med å snakke norsk med andre migranter. Men når det kommer til andre nordmenn, og spesielt kjæresten, har hun store problemer med å praktisere norsk. Hun forteller at hun begynner å svette, og blir nervøs hvis hun ikke forstår hva kjæresten hennes sier, og videre:

Also I have troubles speaking Norwegian... I am very very shy... when I speak to my boyfriend I start crying (.) I can't do it (.) I do understand most of it and um- but I I can't even say tusen takk to him it's very difficult (.) um so this club motivates me to speak with with people (.) because they're strangers (.) they're not my friends I'm-... if you would be my friend I wouldn't talk to you in Norwegian at all- I don't do that anyways [...] I get real- very embarrassed since I have been here so long or (.) almost- yeah three and a half years now (.) and... I do understand most of it I can read it but I don't speak it... I also believe I'm not very good at speaking since I don't practice it.

Sabines symbolske investering, kjæresten, er en investering hun anser som veldig viktig, og kommer dermed i veien for investeringen i norsk. Alle følelsene og fremtidsplanene hun har i sammenheng med kjæresten, vil hun ikke risikere at skal endre seg ved at hun snakker dårlig norsk til han. Det som skjer her, er at Sabine opplever en konflikt mellom å ville lære og praktisere målspråket, og samtidig ville opprettholde den identiteten hun har forhandlet frem med kjæresten (Norton 2000). Hun er redd for å få identiteten sin reforhandlet til noe negativt, som for eksempel en immigrant, noe vi skal se snart. Fordi hun ikke er vant til å snakke norsk med kjæresten, opplever hun et klart språksjokk (Schumann 1986) når hun skal snakke med han, og hun får dårlig selvtillit av å praktisere norsk med både kjæresten og andre nordmenn.

B: Men du- bekymrer du deg for at noen skal misforstå deg?

S: (sukker) Yeah that happens sometimes actually when I try to say a word or a sentence to our friends or him then he didn't understand and then I thought "oh shit" (latter) not even these things (latter)... Once I had a situation [...] I met one of his friends the first time and he talked to me (.) in Norwegian very slowly and clear (.) because he knew I was a bit afraid of it and then he just said um... "Did you understand what I said" and I didn't understand what he said... And that was very embarrassing because I really didn't understand [...] and then I felt very- that eh pushes me down then (.) when these things happen they don't mean it they they try to speak very slowly and and clear... And no one is actually giving bad comments but... I do it to myself.

Sabine er selv med på å svekke selvfølelsen sin når hun ikke forstår, eller blir misforstått. Sabines usikkerhet fører til at hun ikke får muligheten til å tale på norsk, fordi hun selv er med på å skape en asymmetrisk maktrelasjon mellom seg selv og nordmenn, på grunn av at hun føler hun er dårlig på å snakke, og derfor ikke tør. Sabine skaper likevel ikke denne maktrelasjonen helt alene. Hun påvirkes også av tidligere opplevelser hvor nordmenn har forventet at hun skal være god i norsk fordi hun er fra Tyskland. Hun forteller om møter med nordmenn hvor de finner ut at hun er fra Tyskland, så sier de: "Oh then you must be fluent because they learn that in three months or half a year my colleagues all of them half a year they're fluent". Sabine påpeker at dette gjør henne trist. Sabines identitet, hennes følelser og hvordan hun

forholder seg til verden, blir påvirket av nordmenns forventninger til henne som tysk. Hennes ambivalente ønske om å lære målspråket og praktisere det, må sees i sammenheng med hennes opplevelser hvor andre forventer at hun skal være flytende i norsk, samt opplevelser hvor hun har opplevd å ikke forstå andre, noe hun tar veldig tungt.

Sabine forteller at hun ønsker uavhengighet. Å være en uavhengig person er viktig for henne, men hun forteller at hun nå føler seg som en "retard", fordi hun er avhengig av andre for å gjøre ting utenfor huset, på grunn av at hun ikke kan snakke norsk bra nok. Hun forteller at hun ikke snakker med folk ute i det offentlige, fordi hun er redd for misforståelser. Noe av det verste Sabine vet, er å spørre folk om å gjenta setninger, og generelt være til bry. Hun føler da at hun er en byrde, forteller hun. Når hun ikke forstår, føler hun at hun er på et veldig usikkert sted, og hun føler seg utenfor:

You're out of the world (.) you like walk around but in your little bubble because you can't understand them properly or just half way through... And you always have to ask people to ask-say things again (.) that's the ah- just very very bad part (.) how can you be integrated if you have to ask things again- you seem... That's not a very secure point- you don't have a very secure um... Um (.) place in that moment because someone can just re- retorikk like re-rhetorical (.) rhetorical?

Sabine føler hun ikke har nok lingvistisk kapital til å føle seg språklig trygg og sikker, og dette kan sees på som en av årsakene til at hun ikke tør å ta muligheten til å tale. I stedet for å føle seg utenfor, vil Sabine vil ha det hun kaller en norsk identitet, som innebærer å kunne snakke norsk, være uavhengig og føle seg som en del av samfunnet. I stedet forteller hun at hun har en identitet som en immigrant, eller en miks av flere identiteter:

I want a Norwegian identity I don't want this mixture of English anymore I'm sick and tired of that to switch the languages and I want to speak the language that I'm here surrounded with (.) I want to speak Norwegian with the people in the supermarket but I don't have this Norwegian identity because I have this mixture of English and Norwegian immigrants- (.) my identity is like an immigrant right now... I don't feel inte- like totally integrated- I said something different an hour ago (latter) I fe- I feel like I I know how it must look like to- must- ... I can see how it's supposed to be (.) as an integrated person now (.) because I know the culture (.) I know the- what they do and what they eat but I I don't have that (.) I don't- I can't really join that because I don't speak that language and I can't just build up my stories around that language (.) because my stories' just surrounded by immigrants speaking English and Norwegian and all other languages.

Sabines identitet fremstår som dynamisk, og som en kamparena. Hun forteller at hun identifiserer seg mest med morsmålet sitt, men senere forteller hun at hun prøver å unngå

tyskere i Norge, fordi hun ikke liker tysk kultur i Norge; de klager for eksempel mye og hun prøver å bli kvitt dette stempelet. Hun nevner også at hun føler hun har flere identiteter, en tysk og en norsk-engelsk. I stedet ønsker hun seg en helnorsk identitet. Dette ønsket er imidlertid vanskelig for Sabine å oppfylle, fordi at hun ikke tør å snakke norsk med nordmenn. Og ifølge Sabine selv, kan hun ikke ha en norsk identitet uten å snakke norsk. En av grunnene til at hun ikke vil praktisere norsk, er at hun er klar over at man forhandler frem en identitet gjennom språket. Hun vil være i stand til å uttrykke hvem hun er, noe hun ikke klarer på norsk:

Retorikk (.) yeah with um- with words they can just um- because words are very important to argue with people and to make- to um... To fasten your statement (.) to give them your opinion but if you don't speak it fluently people might not understand you and you don't seem very convincing or (.) you can't tell them what you think about the world which is very important I think to show people what you- what you like (.) what you what you do think is right and wrong (.) but if they don't understand you're just half way through or just- yeah- I I understand what you mean- that's like the worst sentence ever (latter) "I guess what you mean (.) by the context".

Sabines konflikt mellom å ville lære norsk, og samtidig vil beholde identiteten hun har forhandlet frem med kjæresten, fører til en slags fossilisering av Sabines investering i norsk. Selv om hun deltar på språkkafé, og snakker norsk med andre migranter, vil hun ikke praktisere norsk med nordmenn fordi hun frykter utfallet av identitetsforhandlingene – Sabines frykt for å bli posisjonert annerledes enn hun ønsker, hindrer henne i muligheten til å tale på norsk, som igjen hindrer innlæringen i norsk. Dette fører videre til at Sabines integreringsprosess også blir fossilisert.

4.4.3 Bokmål versus trøndersk

Informantene mine som har gått, eller går på norskkurs, har alle lært bokmål. Nynorsk, som en sidekommentar, er ikke inne i bildet – ikke alle informantene har hørt om nynorsk, og flere av de som vet hva nynorsk er, avskriver det som gammelnorsk, ikke viktig, eller som forbeholdt til Vestlandet. Ana forteller at hun ikke tror så mange nordmenn kan nynorsk, og Sabine finner valget om å ta eksamener på nynorsk som "useless". Morenike er den eneste som mener at det kunne vært en fordel å lære nynorsk, på grunn av at hun vil jobbe med språkopplæring og -oversettelse i Norge. Trøndersk derimot, er det flere som ønsker å lære. Kun fire av informantene – Ana, Dolores, Yanna og Ebele – forteller at de har lært litt om trøndersk på en eller flere av norskkursene. Dette er mest sannsynlig påvirket av hvilke trinn informantene har gjennomført, og som vi vet har de tre av de fire ovennevnte informantene kommet langt i norskopplæringen sin (Ebele er unntaket). Det viser seg at det er en uenighet blant informantene

om hvorvidt det er viktig å lære seg trøndersk, og hvorfor. Vi skal her se på hva som skaper denne uenigheten, og hvordan trøndersk påvirker kvinnenes språkinnlæringsprosess.

Selv om mange har lært litt trøndersk – eller i det minste litt *om* trøndersk – på kursene, viser det seg at dette ikke har vært nok. Flertallet av informantene mener at trøndersk er faktoren som gjør det vanskeligst å snakke med nordmenn. Katarzyna forteller for eksempel: ”Når jeg går på norskkurs (.) jeg kan nå- jeg kan forstå almost alle ting og alle ord (.) når jeg står på gata (.) jeg forstår ikke så mye”. Problemet ligger ofte i at det er en stor forskjell mellom språket de lærer i klasserommet, og språket de møter ute i samfunnet. Når jeg spurte Francesca hvordan det var å lære seg norsk, svarte hun: ”Det vanskelig (.) du må følge TV du må følge alt som mulig (.) og venner- og norskkurset de snakker bokmål som- hvis du går på norskkurs og det kan hende etter tre kurs du kan hende de ikke forstår hva de sier på gata”. Sabine har bare gått et semester på norskkurs, men har vært mange år i Norge. Likevel forteller hun at hun ikke forstår trøndersk, og at ”there are no words in my head that are trøndersk”. Hun nevner at hun ikke hører trøndersk ”because I don’t speak with the people”. Ebele forteller også om noe lignende:

B: Men (.) er det en forskjell mellom norsken du lærer i klasserommet og eh (.) i samfunnet?

E: Ja (latter) det er stor stor forskjell (.) jeg eh- nobody speaks the way you’re taught in class (.) nobody speaks that way (.) nobody speaks so slowly and p- eh orderly on the streets no they’re just like (illustrerer rask tale) and then they start speaking trøndersk to you (latter) so there is a bit difference (.) but now I am- I have- I can almost understand trøndersk (.) almost.

Både Ebele, Francesca og Katarzyna (med flere) har understreket viktigheten av å ha norske venner eller et norsk nettverk. Når kvinnene ikke lærer trøndersk på norskkursene, får de ikke den kommunikative kompetansen som trengs for å kommunisere uten komplikasjoner med medlemmer av det trønderske språksamfunnet, som utgjør majoriteten av befolkningen i Trondheim. Kvinnene får problemer med å forstå samtalepartnere som bruker denne varieteten – og dette gjør det vanskeligere for dem å få innpass i sosiale nettverk de anser som ønskelige å delta i. Dette gjør det også vanskelig å få forståelig input når de først kommuniserer med trønderske språkbrukere (jf. Krashen 1982). Som en konsekvens til at informantene har problemer å forstå trøndersk, blir i tillegg integreringsarbeidet deres vanskeligere. De fleste kvinnene som ble intervjuet i sammenheng med denne avhandlingen, vektlegger språk og relasjoner med nordmenn som to av de viktigste faktorene ved å bli integrert. Når kvinnene ikke har nok språkkompetanse i trøndersk, vil trøndersk være en medvirkende faktor til at de velger å unngå å prate med trøndere, noe for eksempel Yanna eksplisitt uttalte under intervjuet.

Hun forteller at mange innvandrere holder seg unna grupper og aktiviteter fordi de vet at trøndersk blir et problem for dem.

Selv om de fleste med norsk som morsmål har muligheten til å modifisere uttalen sin når de snakker med immigranter, er det ikke alle som gjør dette. Nesten alle av informantene mine forteller indirekte at dette ikke skjer, gjennom at de definerer trøndersk som ”vanskelig”, ”umulig”, ”rask tale” og lignende. Yanna og Dolores nevner eksplisitt at nordmenn ikke gjør uttalen sin mer bokmålsnær, noe de skulle ønsket. Hvis Yanna eller Dolores likevel spør, bruker samtalepartneren som regel å legge om språket, og snakke litt saktere. At språkbrukere som har trøndersk som bokmål, velger å ikke konvergere språklig mot immigrantkvinnene, skaper en maktrelasjon mellom de to partene. Åsta Øvregaard (2008) reflekterer i sin kronikk om hvordan dialekter i Norge kan bli brukt som maktspråk. Hun skriver:

Nei, de fleste nordmenn gjør det ikke lett for utlendinger – som må investere mye tid og arbeid i å lære dette for mange vanskelige språket [...] Noen vil kanskje innvende at lytterne må streve litt hvis de noensinne skal lære å forstå andre språkvarianter³⁶ [...] Men det er ingen unnskyldning for at vi, som behersker majoritetsspråket og dialektene, skal legge hele byrden over på lyttere som er i en strevsom læresituasjon. Da risikerer vi å bruke dialekten som maktspråk (Øvregaard 2008).

Øvregaard (2008) diskuterer hvorfor det er slik at nordmenn ikke legger om til standardisert tale, men heller ”tvholder på dialekten i samtale med utlendinger”. Hun argumenterer for at det er vitenskapelig bevist at vi har en bredere språkforståelse enn mange andre nasjoner, nettopp på grunn av det dialektale mangfoldet i Norge. Den trønderske språkbrukeren sitter med lingvistisk kapital som immigranten forstår (bokmålsnær tale), men også som immigranten ikke forstår like godt (trøndersk). Når språkbrukeren velger å bruke en språklig varietet som immigranten ikke forstår, må dette sees på som en forhandling om makt. Den trønderske samtalepartneren viser immigranten at han eller hun behersker en lingvistisk kapital som har høy verdi i det aktuelle samfunnet, som den andre parten ikke har kompetanse i. For det andre fortsetter denne maktforhandlingen når immigranten må be om språklig støtte, eksempelvis i form av ”kan du snakke mer bokmål?”. Mange av kvinnene jeg har intervjuet forteller at de ikke liker, eller ”hater” å spørre om folk kan gjenta seg, fordi de ikke forstod. Dolores forteller for eksempel:

³⁶ Øvregaard (2008) er for så vidt enig i dette.

Jeg sa ofte kan du gjenta (.) for (.) ja- og grunnen var at jeg forstå ikke det (.) så hvis jeg spurte deg om kan du gjenta (.) bare si det som rolig tålmodig (.) kan du skifte litt dialekt og sånn (.) litt som meg er bokmål (.) og ingen gjøre det (.) de bare gjenta som normalt som et- som- som- det som- noen ganger det var som okei (.) ja (tvilende) ha det bra... Men jeg lærte også at jeg må presentere meg som den spanske jenta som kan litt norsk og de fleste prøvde å snakke meg som litt rolig men hvis jeg hadde en samtale for for eksempel på butikken og sånn (.) det var som fort og dialekt og det var som ”åh umulig”.

Når samtalepartneren fra majoritetsgruppen, i dette tilfellet trøndere, får en bekreftelse på at de sitter med mer symbolsk makt enn immigranten, kan de legge om til et enklere språk. Denne bekreftelsen kan være uttalelser hvor immigranten bekrefter at hun ikke forstår, eller trenger hjelp. Som vist ovenfor følte ikke Dolores at hun ble møtt på halvveien i kommunikasjonshandlinger, og til og med når hun spurte om de kan gjenta, fikk hun ikke den bistanden hun trengte. Først når hun presenterte seg som ”den spanske jenta som kan litt norsk”, godtok kommunikasjonspartneren å konvergere språklig mot Dolores. Dolores måtte bekrefte ovenfor dialogpartneren at hun har en subjektposisjon (Norton 2000) som annerledes (en del av minoriteten), og først da fikk hun språklig assistanse. Dette må sees på som en forhandling av makt, der individet som representerer majoriteten, vil beholde maktreasjonen mellom minoritet og majoritet, såkalt tvingende makt (Cummins 1996).

Flere av informantene mine var fornøyde med å lære bokmål, men det var likevel noen som satte spørsmålstegn ved hvorfor de lærte bokmål, når det er trøndersk som brukes i språksamfunnet de befinner seg i. Yanna forteller for eksempel at hun har spurt hvorfor det er et krav å lære bokmål, så forstår ingen deg ”når du går ut”, og ingen snakker som deg. Hun forteller imidlertid at hun forstår dette i dag, fordi hun har blitt forklart at å kunne bokmål gjør deg mer fleksibel, for at alle kan forstå, og som regel kan legge om til bokmålsnær tale. Morenike nevner at hun ble sint fordi de lærte bokmål, fordi hun ikke forstår hvorfor de lærer bokmål når hele Trondheim snakker trøndersk. Hun mener man lærer språk for å kommunisere, og hvis man ikke kan forstå kommunikasjonspartneren, hvorfor lære språk da? Nå som Morenike har lært bokmål, og føler seg trygg på det, vil hun fortsette å snakke bokmål. Hun har likevel problemer med å forstå trøndersk, men har satt seg et mål om at hun skal lære å forstå trøndersk innen tre måneder, og jobber aktivt med dette. Det er viktig for Morenike å forstå trøndersk i sammenheng med jobben hun ønsker.

Både Morenike og Ana foreslår at man burde lært mer trøndersk på norskkursene. Ana forteller at hun ikke vil at andre skal synes hun snakker rart:

Jeg tror det blir lurt at noen kurs i byen inkluderer- inkluderer kanskje en del- en stor del trøndersk (.) bokmål trøndersk og kanskje et kurs som er bare trøndersk fordi trøndersk er jo viktig her i Trondheim og eh (.) også for å få jobb og fordi jeg kan snakke med en norsk person her og hun kan forstå meg (.) men jeg vet at hun tenker ”hun snakker så rart” (latter) fordi (.) vi snakker veldig annerledes (.) og høres- vi høres som oslofolk (latter) [...] De skriver [bokmål] men jeg føler meg- du ser litt dum fordi du snakker som en bok (latter) så jeg prøver virkelig å introdusere flere- flere trønderord.

Dialekter generelt har en sterk posisjon i Norge, sett i forhold til de fleste andre europeiske land (Øvregaard 2008), og det ser ut til at noen av informantene har plukket opp denne oppfatningen. Av mine informanter understreker Ana, Ebele og Dolores at de ønsker å lære å snakke trøndersk. Som belyst i sitatet ovenfor, vil Ana snakke trøndersk for å ikke fremstå som ”dum”, og som en ”bok”. Hun mener i tillegg at hun med trøndersk bedre kan forstå hva trøndere tenker og føler, og samtidig forstå samfunnet hun befinner seg i. Ebele vil lære å snakke trøndersk av flere interessante grunner:

I think if you speak trøndersk it's it almost means that you are eh fluent like in the language- you are comfortable in the language it's no longer now something you have learned from a book (.) It's it's it's it's a part of your language it becomes a part of you and I think really for the social circles it does break ah-... If you can speak so good with Norwegians I think it breaks down a lot of social barriers if you can like- you kind of get close to them (.) so to say (.) I I think so.

I motsetning til Ana, Dolores og Ebele, vil Yanna og Sabine holde seg til å snakke og lære bokmål. Yanna har ingen ønsker om å lære trøndersk. Selv om hun av og til har problemer med å forstå trøndersk, går det greit mesteparten av tiden. Samtidig kan hun gjøre seg forstått. Men hun forteller også at hun ikke vil lære trøndersk av følgende årsaker:

[Bokmål er] mer ma- formell og jeg tror er høflig og pen ikke sa- (latter) og og mannen min sa at ah det er en gammeldags tanken ikke sant fordi han sa i mange ti år før- okei den bokmål er pen språk og skikkelig utdannet og sånn som er veldig vanlig en stor by og det sa at nå det eh s- like it's just as cool to bruke dialect (.) men jeg tror like ah kanskje den lettere (.) det er ikke så komplisert og den lettere for (.) for eh nordmann å forstår meg og ja- så- også fordi min svigermor- hun er [pensjonist] og hun er opprinnelig fra [sted i Norge] og når hun var liten jente flyttet hun til Nord-Norge og så flyttet hun til Nord-Norge men hun snakker enda osloting og hun syns det er veldig lett å forstå- og øve på norsken med henne- og hun sier ”don't mind them bare prat bokmål det er kjempepent språk”.

Sabine viser lignende tanker til bokmål. Hun forteller at hun vil snakke bokmål, og er mer eksponert for bokmål. I tillegg lærte hun bokmål på kurset:

I usually don't hear trøndersk because I don't speak with the people so- and I don't write it because I learn- when I learn with duolingo or had my Norwegian course I learn bokmål (.) I learn pent norsk (.) em when my boyfriend speaks to me or my mother in law I only hear pent em bokmål so I can't actually- there are no words in my head that are trøndersk.

Det viser seg at flere av informantene har et reflektert og bevisst forhold til talemålsvarietetene trøndersk, og det informantene mine hittil har kalt ”bokmål”, noe som fortjener en liten diskusjon. Mens dialekter i sosiologisk forstand kan sees på som et lokalt nærspråk³⁷, blir bokmålsnær tale ofte ansett som det standardiserte talemålet i Norge. Denne varietetten, gjerne kalt *østnorsk bokmålsnært talespråk* (Jølbo 2007: 8) eller *standardtalemål* (Mæhlum 2007: 38) blir som regel ansett som en geografisk nøytral, nasjonal og prestisjefyllt språklig varietet. Dette kommer blant annet av at denne varietetten blir brukt i offentlige sammenhenger, i media og ikke minst i hovedstaden (Jølbo 2007: 8-9). Selv om dialekter i dag har en sterk sosial akseptert posisjon i det norske språklandskapet, skaper det likevel en form for ”binær, komplementær opposisjon” mellom standardtalemål og dialekt (Mæhlum 2007: 42). Det eksisterer med andre ord et ujevnt maktforhold mellom standard østnorsk uttale, og andre dialekter.

[...] in that the discussion of standard/nonstandard primarily reflects the relative social status of power of the groups of speakers and the factors contributing to the solidarity value of a variety are precisely those forces responsible for its vitality (Ryan, Gells og Sebastian 1982: 8, etter Jølbo 2007: 8).

Dette ujevne maktforholdet kommer av at de ulike språklige varietetene blir tillagt ulike karakteristikk – eller sosiale konnotasjoner om du vil, som reflekterer ulike maktposisjoner på det språklige hierarkiet (Jølbo 2007: 8). Disse konnotasjonene er med på å farge oppfattelsen av personen som taler en bestemt varietet, samtidig som personen som taler er med på å forhandle frem varietetens lingvistiske kapital (Bourdieu 1977, 1991). Standardisert talemål, for eksempel, inntar ”en posisjon på toppen av prestisjehierarkiet” (Mæhlum 2007: 40). Sosiale konnotasjoner, eller lingvistiske verdier, som forhandles frem og gis til ulike språklige varieteter, er derfor i stor grad med på å påvirke et individs identitet.

En språklig investering i en bestemt varietet blir dermed en investering i individets egen identitet. Som vist tidligere, mener Heller (1987) at man forhandler en oppfatning av seg selv gjennom språket, og videre mener Weedon (1997) at språk og subjektivitet er faktorer som påvirker hverandre. Informantene presentert ovenfor tilskriver ulike verdier og karaktertrekk til

³⁷ For en definisjon av dialekt, se for eksempel Røyneland 2003.

den ene eller den andre lingvistiske varieteten. Kvinnene legger symbolsk verdi i konnotasjonene de trekker til enten trøndersk eller bokmålsnær tale, og ser varieteten i sammenheng med ønsker for fremtiden, samt egne personlighetstrekk. Yanna og Sabine ser for eksempel på bokmålsnær tale som den lingvistiske varieteten som står høyest i det lingvistiske hierarkiet (jf. Bourdieu 1991). Dette kommer av at de oppfatter bokmålsnær tale som ”pent”, ”høflig” og ”formelt”. Sabine og Yanna blir dermed påvirket til å investere i bokmålsnær tale fordi de er bevisste på at standardtalemål har en positivt ladet symbolsk verdi som ”pent norsk”. Ebele, Ana og Dolores mener derimot at trøndersk har en høyere posisjon i det lingvistiske hierarkiet, fordi de tilskriver trøndersk solidarisk verdi. Ifølge dem gir trøndersk større tilgang til attråverdige sosiale relasjoner (som eksempelvis arbeidsmarkedet eller vennskap), og kan dermed oppfylle deres ønske om tilhørighet og aksept i det norske samfunnet. Et ønske om tilhørighet er en del av deres identitet, fordi det inngår i hvordan de forholder seg til den sosiale verden (Norton 2000). Den språklige investeringen til disse kvinnene blir med andre ord påvirket av maktstrukturer i samfunnet, fordi kvinnene er klar over det lingvistiske hierarkiet – de velger den varieteten de tror vil gi dem mest symbolsk makt og prestisje i samfunnet. Hvilken symbolsk makt kvinnene ønsker, har vi sett blir påvirket av deres identitet.

I tillegg til at valget mellom trøndersk og bokmålsnær tale påvirker identiteten til migrantkvinnene, påvirker det også deres språkinnlæring. Den mest åpenbare konsekvensen av et valg mellom den ene eller den andre varieteten, er utfallet av hvilken varietet de ender opp med å tale. Det er likevel viktig å ha i mente at det er vanskelig for kvinnene å få tilgang til sosiale kontekster hvor trøndersk praktiseres – spesielt når norskkursene tar for seg dialekter i svært liten grad. Hvis de får tilgang til slike nettverk, er de igjen dårlig rustet med kommunikativ kompetanse i trøndersk, selv om de har et ønske om å lære det: De har ikke fått muligheten til å praktisere, eller få nok input i form av trøndersk. Hvilken varietet de investerer i, kan dermed både åpne og lukke dører til sosiale nettverk. Både tilgang til sosiale nettverk, og språklig kompetanse som rustet deg til å forstå, er også essensielt for å bli integrert. En avvisning av, eller mangel på tilgang til trøndersk språkkompetanse kan dermed være en faktor som bidrar til å hemme integreringsprosessen til migrantkvinnene.

Ikke bare trøndersk, men norsk språk generelt har utkrystallisert seg som en kjernefaktor blant informantene for å oppnå fremgang i integreringsprosessen. Sabine reflekterte eksempelvis tidligere over at hun ikke kan definere seg som en integrert person fordi hun ikke har nok norskspråklig kompetanse. Ebele forsto også raskt at norsk språk er nødvendig for å bli en del av samfunnet:

People always spoke English to us but it was later I realized- yeah in the social context (latter) like in such environment they would speak English to you but for some reason when it comes to like being the part of society it's- then it's like (.) Norwegian.

Fordi at en investering i norsk blir en investering i ens identitet (Norton 2000), blir en investering i norsk på lik linje også en investering i å bli integrert. Dette begrunner jeg med at en følelse av å være integrert også omhandler en følelse av sikkerhet, trygghet, anerkjennelse og tilhørighet. West (1992) trekker disse følelsene inn som en del av identitetsbegrepet, og påpeker at disse følelsene ikke kan sees utenom sosiale og økonomiske maktrelasjoner. For å oppnå disse følelsene, trenger man også materiell makt – dermed kommer vi tilbake til arbeidsproblematikken: Kvinnene kan ikke føle seg helt integrerte uten å få tilgang til arbeidsmarkedet.

4.5 Oppsummering

Vi har i denne analysen sett på hvordan migrantkvinnenes identiteter blir påvirket av maktrelasjoner i samfunnet, som videre påvirker kvinnenes investering i, og tilgang til norsk språk. En av de mest sentrale problematikene som stikker seg ut, er uoverensstemmelsen mellom identiteten kvinnene selv føler de har (eller hadde), og identiteten det norske samfunnet tilskriver de kvinnelige immigrantene. Dette kommer spesielt klart fram i forbindelse med arbeidsmarkedet. Kvinnene blir marginaliserte på arbeidsmarkedet blant annet på grunn av deres mangel på norskspråklig kompetanse, som sammen med andre faktorer låser disse kvinnene fast i et stereotypisert bilde som den ressursvake innvandrerkvinnen. Kvinnene posisjonerer seg selv i utgangspunktet som høyt utdannede, og som medlemmer i et intellektuelt nettverk, både i samfunnet og i sine partnerskapsrelasjoner. Kvinnene ser seg selv som medlemmer av det Norton (2001: 162-164) kaller *imagined communities* – selv om migrantkvinnene var en del av et prestisjefyllt sosialt nettverk (eller en klasse, om du vil) i deres hjemland, har deres geografiske forflytning til et nytt kulturelt og språklig landskap satt dem i en posisjon hvor deres symbolske ressurser ikke blir validerte. Identitetsforhandlingene mellom migrantkvinnene og arbeidsmarkedet fører for det første til at de ikke får jobb, som igjen gir kvinnene et negativt selvbilde. Fordi at kvinnene har identiteter som høyt utdannede, er fallhøyden ekstra stor når de ikke får seg arbeid. Migrantkvinnene får en identitetsoppfatning som ikke korresponderer med subjektposisjonen de føler de fortjener, og dette har konsekvenser for språkinnlæringen.

En negativ identitetsoppfatning fører ofte til ambivalente ønsker om å lære målspråket, og praktisere det. En av de viktigste grunnene til at kvinnene har investert i norsk språk, er nettopp for å få jobb. Å ha ferdigheter i norsk, sammen med å ha en jobb, blir sett på som noen av de viktigste faktorene for å være integrert. Når kvinnene får en negativ subjektposisjon, kan dette føre til usikkerheter som hindrer dem i å ta muligheten til å praktisere norsk når den byr seg – de vil ikke fremstå som ”dum” og ”lite utdannet”, og ønsker ikke å risikere en mer negativ identitet enn de allerede føler de har fått. Når kvinnene ikke tar muligheten til å praktisere norsk, vil denne bremsede investeringen føre til dårligere språkinnlæring. Dette kommer igjen til å påvirke integreringsprosessen – hvis de ikke snakker norsk, blir de mindre integrerte, og sjansene blir mindre for å få seg en jobb. Denne situasjonen fremstår med andre ord som en gordisk knute.

Både når disse kvinnene har lav språklig norskkompetanse, og når de unngår å bruke norsk, fører dette til at de også begrenses i tilgangen til andre sosiale nettverk. Å bli kjent med nordmenn, ofte i sammenheng med foreldre til sine barn, eller andre sosiale relasjoner, er viktig både for sin egen følelse av aksept og tilhørighet, men også for språkinnlæringen. Hvis informantene ikke får tilgang til sosiale nettverk hvor de kan praktisere norsk med målspråkbrukere, risikerer de å ikke få den øvelsen og inputen de trenger for å oppleve en framgang i språkinnlæringen. Når de i tillegg kan oppleve å bli utestengt fra attråverdige relasjoner, skader dette selvbildet til kvinnene, som igjen kan føre til et enda sterkere ønske om å unngå å praktisere målspråket (for å redde ansikt). Sosiale relasjoner er dessuten en nøkkelfaktor for å føle seg integrert.

Avslutningsvis er det viktig å nevne at kvinnene ikke har investert i norsk kun på grunn av deres identitet som akademiske. Et annet viktig aspekt ved deres identitet, er det faktum at de er kvinner. Deres identitet som kvinner blir sosialt konstruerte gjennom patriarkalske maktstrukturer i samfunnet. Samtlige av kvinnene er i Norge på grunn av sin kjæreste eller ektefelle, hvor samtlige av mennene har fått jobb. Når kvinnene ikke får samme mulighet til å realisere seg selv som deres partnere, må deres investering i norsk sees som en investering i å utjevne maktrelasjonen mellom dem som arbeidsløse kvinner, og menn med arbeid. Språket kan her oppfattes som et verktøy for å forhandle frem en kjønnsidentitet som gir dem en mer konkurransedyktig posisjon på arbeidsmarkedet – en investering i norsk blir dermed en investering i kampen mot kjønnspåvirket undertrykkelse i samfunnet.

5 Analyse II: Women Conversation Club

Jeg tror at kvinner trenger kvinner vet du? Så... Det er ikke så feminist mening men tanken med- ja vi trenger noen som opplever det samme som oss (.) og det er kvinne som velge å flytte til annet land for å være med mann og ha barn og sånn.

(WCC-deltaker)

I denne analysen skal Women Conversation Club analyseres ved hjelp av empiri fra intervjuene gjort med de kvinnelige migrantene, samt observasjon utført under fire ulike WCC³⁸-møter. Vedlegg 4 består av et utdrag fra et av WCC-møtene, som fant sted 4. mars 2016. Temaet for dette møtet var ”seksuell trakassering”, og dette utdraget vil brukes som supplement til analysen for å illustrere hvordan WCC kan sees på som et feministisk praksisfellesskap, hvordan de reforhandler identitet og makt, og hvordan de bruker WCC til å lære og øve på norsk språk. I tillegg ble det utført intervju med to av de norske frivillige kvinnene på Women Conversation Club, som vil bistå som tilleggsinformasjon.

Teori fra det foregående teorikapitlet, sammen med annen teori om feministisk pedagogikk og diskurs vil supplere analysen. Analysen starter med en presentasjon av WCC, for deretter å gå inn på hvordan WCC kan oppfattes som et praksisfellesskap. Videre vil ulike tema bli belyst for å vise hvordan WCC fremstår et *feministisk* praksisfellesskap. Disse temaene vil først være knyttet til feministisk pedagogikk, for deretter å gå over til makt, identitet og investering i norsk. Vi skal se på hvordan deltakerne i WCC forhandler frem nye identitets- og maktrelasjoner, og gjennom disse prøver å endre på sine subjektposisjoner i samfunnet. Norsk språk blir en essensiell faktor gjennom hele analysen, fordi dette er praksisspråket i WCC, og fordi de også bruker feministisk pedagogikk til å lære norsk. Mot slutten av analysen skal det likevel eksplisitt redegjøres for hvorfor norsk språk er en viktig faktor innenfor deres feministiske praksisfellesskap, og hvordan WCC i seg selv blir en investering i norsk språk.

Fordi at WCC er et forholdsvis lite fellesskap, og fordi at noen av informantene mine fra analyse I deltar i WCC, vil de i denne omgang anonymiseres i større grad. Når det refereres til enkeltinformanter fra analyse I, vil dermed ikke pseudonymene deres brukes. Når det forekommer sitater direkte fra WCC-møtene, får deltakerne et tilfeldig nummer. I tillegg blir personlig informasjon holdt tilbake i denne analysen.

³⁸ WCC vil bli brukt som en forkortelse av Women Conversation Club.

5.1 Beskrivelse av kasuset Women Conversation Club

Women Conversation Club er en uavhengig, flerkulturell kvinnegruppe som ble opprettet i desember 2013 av to utenlandske kvinner. Disse kvinnene var på dette tidspunktet språkpraktikanter på Flerkulturelt informasjons-og dialogcenter³⁹ i Trondheim. Begge kvinnene hadde høy utdanning, men fikk seg ikke jobb, og derfor klagde de ofte til hverandre. Etter en stund på Dialogsenteret innså de imidlertid at det var mange utlendinger og flyktninger som hadde det verre enn dem, og de skjønnte at de på flere måter var heldige. De bestemte seg derfor for å slutte å klage, og finne andre kvinner som var i samme situasjon som dem. De tenkte at ved å samle flere kvinner, så kunne de sammen hjelpe hverandre til å føle seg mer positive i sine nye livssituasjoner. WCC skulle være et sted hvor man kunne snakke med noen hvis man følte seg trist, samtidig som man for eksempel skulle kunne få hjelp til å skrive CV-en sin på norsk. I tillegg til å ta sikte på å starte en selvhjelpgruppe, ville initiativtakerne til WCC også skape en litt annerledes språkkafé: WCC skulle også være et sted hvor man kunne praktiserte norsk. De planla prosjektet i to uker, og la deretter ut flyers på butikker og i kirken. De kalte møtet for ”morsom fredag”, og satte målgruppen til mødre som skulle lære norsk, men som ikke hadde fått jobb. De tenkte at kvinner som var arbeidsløse, ikke hadde så mye å gjøre mens eventuelle barn var i barnehagen, og mannen var på arbeid. Den første uken møtte fire damer opp, og allerede neste uke kom det en norsk, pensjonert dame som ville være frivillig. De første ukene ble møtene det en av informantene mine kaller en ”klagefest” – de klagde, gråt, og var triste. Kvinnene som startet WCC, skjønnte at det var mange variabler som førte til at innvandrerkvinnene var triste, og de bestemte seg for å gjøre WCC mer seriøst. Dermed opprettet de en egen Facebook-side. Denne siden er hovedkanalen for rekruttering av nye medlemmer, for uten om den såkalte ”jungeltelegraf”. WCC er ikke en registrert klubb, men de har planer om å etter hvert registrere seg i Brønnøysundregisteret.

Siden disse hendelsene har WCC hatt totimers møter hver fredag⁴⁰ på Dialogsenteret. Selv om WCC er en uavhengig gruppe, defineres de som en samarbeidspartner til Flerkulturelt informasjons- og dialogcenter i Trondheim. WCC låner derfor lokalene til Dialogsenteret for å ha sine møter en gang i uken, noe lederne av WCC forteller de er veldig takknemlige for. Dialogsenteret har eksistert siden 2011 og er finansiert av Trondheim kommune. De arbeider med vanskelige integreringsspørsmål, og tilbyr informasjon og faste kurs til innvandrere.

³⁹ Flerkulturelt informasjons- og dialogcenter (FIDS) kaller seg Dialogsenteret i dagligtale, og vil derfor som oftest bli referert til som Dialogsenteret også i denne avhandlingen.

⁴⁰ Ved høytider og lignende frafaller selvsagt møtene.

Dialogsenteret har flere delmål, men de ønsker blant annet å ”være en møteplass for kontakt, dialog, informasjon og samarbeid mellom myndigheter og innvandremiljøene i Trondheim⁴¹” (Trondheim Dialogsenter 2015).

WCC består av 3 ledere/organisatorer, 4 norske frivillige, og deltakere, hvorav samtlige i alle kategorier er kvinner. Det varierer som regel mellom 10-20 deltakere ved hvert møte. Arbeidsoppgavene til lederne er å organisere og strukturere møtene, ved å tidvis bestemme hvem som får ordet, annonsere dagens tema og generelt holde samtalen i gang. De publiserer også neste ukes tema, samt andre relevante ting på Facebook-siden deres. Lederne er alle utenlandske kvinner. Deltakerne er også utenlandske, og består for det meste av partnere og koner til arbeidsinnvandrere, hvor de fleste søker arbeid aktivt (ibid.). Kvinnene som deltar i WCC, er motiverte og engasjerte, og de ønsker å bidra og delta både i samfunnet og i arbeidslivet. Rollen til de norske frivillige kvinnene definerer de selv som å svare på spørsmål migrantene har om norsk språk og norsk samfunn, rette på grammatikken deres når de snakker, gi en trygghet til gruppen, og utvide nettverket deres. Både de norske frivillige, og lederne, skriver opp noen av de norske ordene som dukker opp, på en tavle som de har stående ved den ene enden av bordet.

Når det gjelder oppbygging av møtene, har som nevnt hvert WCC-møte et tema de skal vektlegge. Temaet blir som regel bestemt i fellesskap på slutten av hvert møte. Eksempler på tema de har hatt, er ”velferdsstaten”, ”demokrati”, ”seksuell trakassering”, ”kultur”, ”barneoppdragelse” og ”mobbing i skolen”. Lederne åpner alltid hvert møte med noen ord om temaet, og eventuelt litt småprat. Hvis det er noen nye deltakere til stede, får de introdusere seg i plenum. Deretter snakker kvinnene om temaet, enten ved at en og en person blir tildelt ordet, eller ved at samtalen flyter løsere. Hovedregelen ved disse dialogiske handlingene er å alltid prøve å utføre dem på norsk, for å øve seg på språket. Selv om målet til WCC er å alltid bruke norsk, bytter deltakere og ledere likevel tidvis om til engelsk. Hvis en deltaker ikke er så flink i norsk enda, får hun beskjed om at det er helt greit å snakke engelsk.

I tillegg til språklige divergeringer, kan divergeringer i henhold til temaet også forekomme – strukturen på møtene er ikke fast. Noen ganger prøver lederne å holde seg til konseptet ”morsom fredag” som nevnt i det foregående, og da har temaet mindre tyngde. I tillegg kan de spille brettspill, som for eksempel Alias, for å øve på norsken og ha det morsomt på samme tid. WCC har også noen ganger gjestetalere, som kommer og holder et foredrag på norsk om et

⁴¹ For mer informasjon om Dialogsenteret, se www.trondheimdialogsenter.no.

tema eller en organisasjon. En representant fra den aktuelle organisasjonen, som for eksempel Redd barna eller Kirkens bymisjon, får god tid til å presentere organisasjonen for kvinnene. Møtene holdes rundt et langbord, hvor lederne sitter på den ene enden ved tavla.

Norsk språk er altså en viktig faktor ved WCC, i tillegg til at de legger vekt på å dele informasjon om kultur og samfunn. WCC blir av Dialogsenteret definert som et sosialt fellesskap hvor kvinnene kan lære om Norge, og videre lære norsk språk. Dialogsenteret beskriver også WCC som følger:

Vi erfarer at en del kommer i jobb og/eller starter med videreutdanning. Ved å møte personer i samme situasjon kan de lære og oppmuntre hverandre. Mange oppdager at mulighetene for å få et bra liv her i Trondheim er større enn de har trodd, men at det gjelder å være kreativ, stå på og tørre å utfordre seg selv (Trondheim Dialogsenter 2015).

En av lederne i WCC forteller at hun er opptatt av å informere om at WCC ikke er en rekrutteringsgruppe som kan love at du får deg jobb, men at de kan forklare hva som må gjøres for å øke sine sjanser på arbeidsmarkedet. Samtidig er WCC som tidligere nevnt en selvhjelpgruppe, der man kan dele kunnskap og erfaringer: Kvinnene som deltar, legger vekt på å hjelpe, støtte og oppmuntre hverandre. I tillegg til at vektleggingen ligger på å forbedre norsk språk ved deltakelse, som nevnt i det foregående, er andre delmål til WCC at de skal bygge selvtilit blant kvinnene, gi bedre innsikt i det norske samfunnet, utveksle erfaringer og ha det trivelig, lære om andre kulturer i verden, gi støtte til nykommere, og skape et sosialt nettverk (Facebook: Women Conversation Club, Trondheim). De beskriver seg selv som et mangfoldig, uformelt, sosialt og hyggelig miljø, hvor man kan få språkkunnskaper og samfunnsforståelse gjennom norsk språk (ibid.). WCC skal være et lavterskeltilbud for alle kvinner som ønsker å bli med, og det er derfor helt gratis å delta.

5.2 Women Conversation Club som et feministisk praksisfellesskap

Som nevnt i kapittel 2 må et fellesskap bestå av tre karakteristikk for å kunne oppnå betegnelsen praksisfellesskap; et felles interesseområde, en form for fellesskap, og en praksis som utløser et felles repertoar av ressurser. Eckert og McConell-Ginet (1992b) forklarer termen praksisfellesskap slik:

The community of practice takes us away from the community defined by a location or by a population. Instead, it focuses on a community defined by social engagement - after all, it is this engagement that language serves, not the place and not the people as a bunch of individuals. A community of practice is an aggregate of people who come together around mutual engagement in some common endeavor. Ways of doing things, ways of talking, beliefs, values, power

relations - in short, practices - emerge in the course of their joint activity around that endeavor. A community of practice is different as a social construct from the traditional notion of community, primarily because it is defined simultaneously by its membership and by the practice in which that membership engages. Indeed, it is the practices of the community and members' differentiated participation in them that structures the community socially (Eckert og McConell-Ginet 1992b: 7-8).

WCC oppfyller i høyeste grad kriteriene for å betegnes som et praksisfellesskap. For det første har alle deltakerne et felles mål om å forbedre norskkunnskapene sine, forbedre kulturkunnskapene sine, skape et nettverk og trives bedre i Trondheim. I tillegg deler deltakerne en felles bestrebelse etter å bli bedre utrustet til å konkurrere på arbeidsmarkedet (jf. den høye prosentandelen arbeidsledige i gruppen). Alt dette utgjør det felles interesseområdet (*the domain*). For det andre skaper deltakerne i WCC et fellesskap (*community*) som kan defineres på grunnlag av deres felles sosiale engasjement, i motsetning til et fellesskap som defineres på grunnlag av eksempelvis geografisk område. Deltakerne skaper et fellesskap ved å dele informasjon, og hjelpe og støtte hverandre i å nå deres felles mål. Som en av informantene mine har uttalt: ”Vi alltid veksle opplevelse (.) og information og erfaring”. De deltar i felles aktiviteter og diskusjoner som gjenspeiler deres felles mål og interesser. WCC utgjør også en praksis (*practice*), i form av at de bygger opp et samlet repertoar av ressurser. Gjennom å dele erfaringer, fortellinger, følelser, og samtidig øve på norsk, bygger de opp verktøy som de kan ta med seg videre. Norsk språk spiller en viktig rolle i dette praksisfellesskapet, ikke bare fordi det er et mål i seg selv å få bedre norskkompetanse, men også fordi WCC bruker norsk som kommunikasjonsspråk under alle aktiviteter.

I beskrivelser av WCC i intervjuene eller fra andre kilder har ordet *feministisk* så vidt dukket opp; kun én gang på et WCC møte, og én gang under et intervju. WCC definerer med andre ord ikke seg selv om feministisk, og det finnes ingen eksplisitte antydninger til at deltakerne i WCC definerer seg selv som feminister. Mine data tyder likevel på at WCC, mest sannsynlig ubevisst, benytter seg av feministisk pedagogikk i sitt praksisfellesskap. Sarachild (1975), en kjent feminist fra rødstrømpebevegelsen, påpeker at blant annet bevisstgjøring (som er sentralt i feministisk pedagogikk) er en kollektiv og spontan prosess som ikke kun brukes av feminister (Weiler 1994: 20).

Feminisme kan defineres på flere måter, og er et veldig vidt begrep. Termen brukes både om politisk virksomhet, ideologi, idétradisjon, etikk og akademiske strømninger (Aas 2016). Det disse grenene har til felles, er at de vektlegger likestilling, frihet og rettferdighet mellom kjønnene (ibid.). Det finnes i tillegg flere ulike feministiske teoretiske retninger, som nærmer

seg tematikken med nokså ulikt teoretisk grunnlag, og som har litt forskjellige granskingsområder (Weiler 1994: 24). Denne avhandlingen har ikke behov for å utdype og definere de ulike feministiske retningene. Begrepet feminisme vil i det følgende brukes hovedsakelig for å referere til feministisk pedagogikk, som vil bli spesifisert i den løpende teksten. Avhandlingen støtter seg til definisjonen av feminisme som ”handling, diskurser, prosesser, tanker, teori, pedagogikk og ideologiske strømninger som tar sikte på å forsterke kvinners rettigheter og muligheter i samfunnet⁴²”. Feministisk pedagogikk vil altså bli forklart i det følgende. Videre vil analysen argumentere for hvordan WCC kan sees på som et feministisk praksisfellesskap, fordi de benytter seg av feministisk pedagogikk.

Å definere helt konkret hva feministisk pedagogikk betyr i praksis, blir ofte omtalt som vanskelig (Weiler 1994: 19). Det er likevel noen karakteristikk og metoder som stikker seg ut som relevante for denne analysen. Basiselementene ved de første feministiske bevisstgjøringsgruppene på 1960- og 70-tallet har enda innflytelse på feministisk pedagogikk i dag (Weiler 1994: 23). Deltakelse i disse gruppene var hovedsakelig basert på vennskap og felles politisk engasjement, og praksisen deres gikk ut på å dele erfaringer og følelser rundt seksualitet, arbeid, familie og politikk (Weiler 1994: 20). Disse gruppene hadde også en generell mistenksomhet mot patriarkalske hierarkier og autoriteter (Weiler 1994: 21, 23). Mye av feministisk pedagogikk i dag har tatt inspirasjon fra slike bevisstgjøringsgrupper, samt Paulo Freires (1968, 1972, 1989) pedagogiske teorier rundt frihet og undertrykkelse. Freire argumenterer for en pedagogikk som kritiserer undertrykkelse, og som skal endre den sosiale verden og skape nye måter mennesker kan sameksistere på (Weiler 1994: 13). Både Freire (ibid.) og feministisk pedagogikk antar at undertrykkelse skjer, og at man ved å bevisstgjøre undertrykte mennesker kan skape sosiale og historiske endringer (ibid.). I motsetning til Freire, dreier logisk nok feministisk pedagogikk seg om kvinner, i stedet for undertrykte mennesker generelt. Hvordan man kan skape sosial rettferdighet mellom kjønnene er det mest sentrale aspektet ved feministisk pedagogikk generelt sett (Weiler 1994: 19). Dette kan man blant annet oppnå ved å sette et spørsmålstegn ved sannheter som er ansett som universelle, godta forskjellighet blant individer, og skape sosiale endringer (ibid.: 12). Med andre ord må kvinnene utfordre gjeldende maktstrukturer i samfunnet, og forhandle frem identiteter som gir dem en sterkere subjektposisjon i samfunnet, slik vi skal se at deltakerne i WCC gjør.

⁴² Min egen definisjon, men basert på Aas' (2016) og Weilers (1994) omtale av feminisme.

[F]eminist pedagogy continues to echo the past struggles of its origins and to retain a vision of social activism; virtually all women's studies and programs at least partially reflect this critical oppositional and activist stance [...] [F]eminist pedagogy is based on assumptions of the power of consciousness raising, the existence of oppression and the possibility of ending it, and the desire for social transformation (Weiler 1994: 19, 18).

Som vi så i analyse I, er informantene i denne avhandlingen bevisste om at kjønnsbestemt undertrykkelse eksisterer, for eksempel i form av stereotyper, marginalisering på arbeidsmarkedet og sosial ekskludering. Deltakerne i WCC bruker feministisk pedagogikk som et verktøy for språkinnlæring, hvor både makt- og identitetsforhandlinger blir påvirket av, og blir en del av denne språkinnlæringen. Som forklart i tidligere kapitler, blir identitet alltid forhandlet frem gjennom språk og handlinger. Vi skal se hvordan deltakerne forhandler frem nye, mer positive identiteter via en feministisk pedagogikk – identiteter som blir satt opp mot de identitetene informantene ellers ofte blir tildelt i det norske samfunnet (jf. analyse I). Å tilegne seg høyere norskspråklig kompetanse gjør dem mer ressurssterke, og blir en del av den positive identiteten deres. Identitetsbygging gjennom feministisk pedagogikk blir videre en måte å bevisstgjøre både seg selv og hverandre om at de har nok makt til å gjøre sosiale endringer. Høyere norskspråklig kompetanse kan for eksempel bidra til å skape et mer rettferdig forhold mellom kjønnene i det norske samfunnet, fordi den norske språkkompetansen de tilegner seg, kan bidra til å løfte disse kvinnene til et høyere sosialt nivå. Norskkompetansen kan også hjelpe dem til å framstå som mer symmetriske sosialt sett, sammenliknet med deres egne partnere, som har fått arbeid som samsvarer med utdanningen sin. Å lære norsk blir dermed en måte å utfordre rådende, patriarkalske maktstrukturer i samfunnet på. For eksempel kan norsk språk gjøre det enklere for kvinnene å kvitte seg med det stereotypiserte bildet mange nordmenn har av dem, noe som igjen kan gi disse kvinnene større tilgang til attraktive sosiale nettverk – ikke minst knyttet til arbeidsmarkedet.

Det første trekket ved WCC som kan peke mot at det er et feministisk praksisfellesskap, er at kun kvinner har adgang til å delta. Som vi så i beskrivelsen av WCC, ble målgruppen satt til arbeidssøkende kvinner som ville lære norsk. At menn blir ekskludert fra dette praksisfellesskapet, er en måte å avgrense de sosiale rammene for denne gruppen. Forskning har vist at menn oftere har retten og muligheten til å tale i offentlige kontekster (se for eksempel Holmes 1992). At WCC er forbeholdt kvinner, blir en måte for kvinnene å ta retten og muligheten til å tale, og videre bli hørt. WCC kan forstås som et uformelt klasserom hvor kvinnene gjennom feministisk pedagogikk kan lære norsk. Samtidig bruker de dette klasserommet som en feministisk bevisstgjøringsprosess for å bli emansipert fra negative subjektposisjoner. Frye

(1983) argumenterer for at ved å ta kontroll over adgang til sosiale nettverk, får man bedre kontroll over å selv definere hvem man er (jf. identitetsforhandlinger) (Allen 2016). I tillegg er adgangskontroll en måte å sette seg i en sterkere maktposisjon (ibid.). Kvinnene i WCC kan dermed selv definere hvem de er, i motsetning til å la patriarkalske maktstrukturer i samfunnet påvirke deres subjektposisjoner. At deltakelse i WCC i tillegg er gratis for kvinnene, må også sees på som en motsettelse til patriarkalske maktstrukturer: Mennene deres har som nevnt ovenfor fått jobb, men selv om kvinnene ikke får jobb eller lønn, skal i det minste WCC være et gratis tilbud, eksklusivt for dem som kvinner, for å hjelpe dem på veien videre.

At WCC er forbeholdt kvinner, ser ut til å være en viktig, samt tiltrekkende faktor for deltakerne, og påvirker WCC på flere måter. En del forskning viser at kvinnelige praksisfellesskap er mer opptatte av likhetsprinsippet (mest sannsynlig i forbindelse med kjønn) enn fellesskap som kun består av menn (Eckert og McConell-Ginet 1992b: 9). Dette vil føre til at deltakelse i henholdsvis kvinnelige og mannlige praksisfellesskap vil være ulike i natur (ibid.). Flere av informantene mine nevner at gruppens atmosfære hadde vært annerledes enn hvis menn også hadde deltatt. En av informantene mine som deltar i WCC, forteller:

We can talk about the normal problems we have in daily life, and there's no men which is very important (latter) [...] I think it is men talk about different things (.) we usually talk about babies (.) kindergarten (.) problems women have (.) it's very stereotypical but it's what you talk about- we talk about are you allowed to wear a hijab- do you have to wear hijab in Iran or- I don't think men are very interested in that... I think they would just sit there.

Et helkvinnelig praksisfellesskap åpner for å ta opp typiske kvinnelige samtaleemner, derav kvinneproblematikk, noe WCC gjør. Som sitatet ovenfor illustrerer, er personlige fortellinger og erfaringer vanlige å dele på WCC. Dette, sammen med deres like livssituasjon, er med på å skape solidaritet i gruppen, noe som er viktig i feministiske praksisfellesskap (McMahill 2001). Personlige fortellinger, og følelsene rundt disse, dominerer ofte i feministisk diskurs (McMahill 2001: 324, Weiler 1994: 27). En av informantene mine uttrykker illustrativt hvordan WCC må ekskludere menn, fordi de drøfter undertrykkelse, likestilling og følelser – noe hun kaller ”kvinnespråk”.

Jeg tror her passer bare kvinner (.) fordi er ikke bare- gjelder ikke bare med språk men gjelder også om følelser (.) og jeg vet ikke i Norge kanskje er mer- ja en ting som jeg kaller her er likestilling (.) men vi er ikke vant til fra hjemlandet å ha likestilling (.) så kanskje ja det er noe flere steder som likestilling er mindre (.) noen som- jeg føler ikke som jeg ikke har likestilling i [hjemlandet] (.) men det er ikke likestilling egentlig (.) så vi kan snakke og prate til kvinner om følelser (.) og ja (.) selvfølgelig kulturkrasj kan man si at vi har her (.) her kommer

fra land hvor mannen er priori- prioritert eh (.) over kvinna (.) kan være på forskjellige nivå trenger ikke som eh ”vi er superundertrykt” men det er forskjellige nivå (.) og her vi opplever at kvinner har for mye- ikke som for mye men har mye mer makt enn i [hennes hjemland] for eksempel og- ja vi forandret litt tanker at kanskje ja (.) vi har som mer verdig enn vi tenker (.) ja... Så jeg synes at passer veldig bra at er kun kvinner for det er kvinnespråk (.) og vi deler en situasjon men mann kan ikke selvfølgelig forstå for det er kulturer (.) og hvis vi sier for eksempel ”ja fordi mann i Asia er” og det er en asiatisk mann der- vi kan ikke snakke sånn (.) som så åpenbart og- og for eksempel det er ikke det men når du snakker om likestilling kanskje det er menn som liker ikke å høre på at du tenker at det kan være en likestilling så (.) det er litt kvinnespråk (.) og vi snakker også om følelser og jeg tror kanskje her i Norge menn er mer vant til å snakke om følelser (.) men hvor vi kommer fra menn snakker ikke om følelser så (.) vi tror det passer ikke så mye for menn å komme hit fordi er ganske kvinnespråk her.

Personlige fortellinger og følelser rundt disse erfaringene blir i feministisk diskurs en kilde til autoritet – kvinner er eksperter på sine egne levde liv, og erfaringene deres kan settes opp som et motbevis på universelle sannheter (McMahill 2001: 318-324). Følelser og erfaringer blir dermed sett på som en kilde til sannhet og kunnskap i feministisk pedagogikk (Weiler 1994: 30). Når kvinnene støtter, og validerer hverandres følelser og livserfaringer, er dette videre med på å styrke gruppens solidaritetsoppbygging (McMahill 2001: 124). Hvis uenigheter i diskusjonen oppstår, er det i tillegg ansiktsreddende å basere diskusjonen på personlige erfaringer – det gir grunnlag for å være uenig (ibid.).

I utdraget fra WCC (vedlegg 4) ser vi at deltaker 1 forteller en personlig historie om hvordan hun opplevde å bli seksuelt trakassert på en buss i Trondheim. Historien fortelles i en kontekst hvor deltakere blir oppfordret til å enten fortelle om egne opplevelser, eller om seksuell trakassering mer generelt. Deltaker 1 uttrykker at hun ønsker å dele denne personlige erfaringen, og bruker fortellingen blant annet til å uttrykke hvordan hun mener man kan definere seksuell trakassering – hun skaper et bidrag i kunnskapen og sannhetene om seksuell trakassering. Deltaker 1 forteller at opplevelsen gjorde henne redd og skuffet, og hun lurte på om alle norske menn ser henne som en prostituert, fordi hun er afrikansk. Vi ser at fortellingen skaper solidaritet i gruppen, ved at andre deltakere støtter henne med å reagere forbauset, komme med uttalelser som ”oh my god” og ”men det er ikke deg som har et problem”. Fortellingen hennes blir med andre ord av flere validert som en sann opplevelse, og dermed får deltaker 1 autoritet i gruppen. Dette vises blant annet også ved at flere deltakere fortsetter samtalen ved å dele sine erfaringer rundt seksuell trakassering. Deltakerne viser tillit til hverandre.

Når deltaker 1 påstår at norske menn er udisiplinerte, og indirekte påstår at alle norske menn tror afrikanske kvinner er prostituerte (”at *de* tenker alle afrikanske kvinner er prostitute”), prøver den ene frivillige norske kvinnen (F2) å komme med et motargument. Hun bruker en

egen personlig historie til å forklare at man ikke kan dømme alle norske menn ut i fra én norsk mann, men at hun selv har opplevd å få tilnærmelser fra en mann som trodde (eller håpte) hun var prostituert. Denne mot-historien er både ansiktsreddende, støttende og solidaritetsbyggende. Historien er ansiktsreddende for både frivillig 2 og deltaker 1, fordi den baserer seg på personlige erfaringer – som naturlig nok kan være ulike. Selv om frivillig 2 er uenig i at man skal oppfatte norske menn som udisiplinerte, opprettholdes dermed solidariteten. Frivillig 2 støtter deltaker 1 fordi hun selv utleverer seg ved å fortelle en personlig historie som omfatter det samme, sensitive emnet. Dette viser deltaker 1 at hun ikke er alene. Frivillig 2 understreker også at deltaker 1 ikke må tro at hun ble seksuelt trakassert på grunn av den hun er, altså på grunn av utseende, og dermed rase. At frivillig 2 legger skylden på konteksten, eller på tilfeldighetene, er med på å støtte deltakers 1 autoritet og selvfølelse.

5.2.1 Maktforhandlinger

WCC tar et oppgjør mot undertrykkende, eller marginaliserende makt, både gjennom å utfordre gjeldende meninger og sannheter gjennom sine diskusjoner, men også gjennom å reforhandle sine identiteter. Hva gjelder makt, har Oksala (2016) påstått at erfaringer alltid vil reflektere samfunnsmessige maktrelasjoner, derav undertrykkende maktrelasjoner. Hun mener at refleksjon over erfaringer spiller en viktig rolle for å få muligheten til å stå imot, og endre undertrykkende maktrelasjoner, både individuelt og kollektivt (Allen 2016). Gjennom å dele erfaringer, og følelser rundt disse erfaringene, fører dette til en bevisstgjøring over hvilken plass kvinnene har i samfunnet, på hvilke måter samfunnet har undertrykt dem, og hvordan dette har vært med på å forme deres følelser og deres identiteter (Weiler 1994: 28). Når kvinnene er bevisste over disse sosiale prosessene, vil de kunne bruke denne kunnskapen som et redskap for å sette i gang en sosial endringsprosess – først da kan de utfordre maktstrukturene i samfunnet (Weiler 1994: 22).

En av organisatorene ved WCC har uttalt i forbindelse med en samtale om arbeidsmarkedet: ”Hadde mulighet til å fortelle andre (.) ikke lur deg selv det er vanskelig (.) men hvis du får muligheten ta sjansen (.) så vil ting endre seg (!) because I want the women here to be fighters (.) but I want them to be realistic”. På et av WCC-møtene, som fant sted 5. februar 2016, snakket kvinnene en del om arbeidsmarkedet. Her bruker en av lederne sin personlige og venners erfaringer til å fortelle en ”sannhet” om hvordan arbeidsmarkedet fungerer i Norge.

- O2: Jeg kan oppsummere (.) basert på min eh... Hva heter den?⁴³
- F1: Erfaring?
- O2: Opplevelse... [skriver på tavla mens hun snakker] Og den opplevelse til mine venner (.) Eh (.) first eh gjør det litt enklere (.) first jeg snakker om norsk eh kunnskap... Utdanning... CV... Så du skriver CV hva jeg heter [fornavn] åh kanskje det skal bruke [norsk etternavn] for det er norsk men er det noe her i Norge som heter [utenlandsk etternavn]? Nei det er utlendinger- jeg er ja (.) birthplace [sted] (.) min utdanning kommer fra [land] (.) these are the things they check (.) arbeidsgiver sjekker CV... To minutter (.) om to minutt du må bli attraktiv (.) første gang (.) første to sekund [utenlandsk navn] [later som hun kaster CV] (.) utdanning fra [utenlandsk land] [later som hun kaster CV igjen]... Uansett om hvor flytende du er på norsk (.) fordi det spiller ikke- norsk kunnskap spiller rolle når du er på intervju (!) første steg (.) intervju (!) Anyone got intervju?
- Dx: ((no)) [ingen sier ja]
- O2: De som bestemme (.) de som ikke akseptere CV- so even if you smile and um snakke som veldig flytende norsk (.) den HR-leder (.) ikke sett deg... CV (.) selv om den er beste CV beste utdanning beste sånn (.) den innvandrere- you have one (!) innate problem (.) du er innvandrere
- Dx: Må vi gå bak hjemme? ((latter))
- O2: No (.) but this difficulty (.) you must overcome this (.) fordi hvis du kan ikke og du si jeg klarer ikke det (.) go home (.) but we don't do that ikke sant? Vi må kontrollere (.) vi må stå her (.) nei jeg gir ikke opp (.) fordi jeg kan (!) [...]

Dette utdraget illustrerer hvordan organisator 2 bruker egne erfaringer til å skape autoritet, stille spørsmål ved universelle sannheter, og bygge solidaritet i gruppen (jf. ”vi må stå her”, ”you must overcome this”). Utdraget viser også hvordan WCC bidrar til å bevisstgjøre kvinnene over hvilken plass de har i samfunnet (her på arbeidsmarkedet). Kunnskapen som organisator 2 her deler, kommer fra egne erfaringer. Ved at gruppen reflekterer over disse og andres erfaringer (noe de gjør senere på møtet), kan de bruke den nye bevisstheten de har fått over hvordan sosiale prosesser fungerer, til å velge å kjempe imot maktreasjonene i samfunnet.

De fleste kvinnene på dette møtet har i forbindelse med arbeidsmarkedet opplevd å bli marginalisert – enten på grunn av nasjonalitet, navn, etnisitet, språkkunnskaper etc. Beauvoir (1974) har argumentert for at kvinner blir definert ved å bli sammenlignet med menn: Menn får en subjektposisjon i samfunnet, mens kvinner sett i forhold til menn alltid vil være ”den andre” (*the other*) (Allen 2016). Young (1990: 31-33), i likhet med Norton (2000) beskriver makt som dynamisk, og som en relasjon. Videre peker hun ut fem ulike måter en kan bli undertrykt på, hvorav to av disse er sosioøkonomisk marginalisering og kulturell imperialisme (Young 1992:

⁴³ Som presentert i delkapittel 3.3.1, betyr O1, O2 og O3 at en av organisatorene ved WCC har uttalt ytringen. D sammensatt med et tall refererer til en spesifikk, anonym deltaker ved WCC. Dx betyr at det er uvisst hvem som uttalte ytringen. F (og et eventuelt tall) refererer til de norske frivillige ved WCC. Se for så vidt delkapittel 3.3.1 for en oppfriskning av transkripsjonssymbolene.

183-193). Det flere av kvinnene på dette WCC-møtet har opplevd i forbindelse med arbeidsmarkedet, er nettopp dette. Kvinnene opplever det Haslanger (2012) kaller ”structural oppression”, som innebærer at undertrykkelsen ligger indoktrinert i sosiale strukturer og institusjoner (Allen 2016).

WCC tar et oppgjør med undertrykkende maktrelasjoner når det kommer til både seksuell trakassering (se vedlegg 4) og arbeidsmarkedet (jf. sitat i det foregående). I utdraget fra WCC-møtet 4. mars 2016 ser vi hvordan kvinnene først poengterer gjennom personlige fortellinger og følelser at seksuell trakassering er et faktum – kvinner opplever dette. For det andre kommer de frem til at seksuell trakassering omhandler bruk av makt: ”The sexual violations are ofte ikke om sex or pleasure (.) det om makt (.)”. Videre ser vi hvordan kvinnene drøfter frem løsninger på denne problematikken, eksemplifisert med blant annet disse sitatene:

- F2: Jeg tror at hvis det skjer som du sier- lag litt bråk
- O2: You have- du må like safeguard your own rights (.) hvis det skjer for eksempel em- så vi må lese om eh okey (.) what actions qualify as sexual harassment
- O3: Men da jeg var ferdig med jobb- jeg jobbet to timer mer og jeg kom ikke tilbake (.) jeg sendte melding til hele kontor at sjefen kunne forklare hvorfor jeg ikke kom tilbake
- O1: Det er viktig at vi snakke høyt- stemmen er høy slik at en person han eh- he kan- he will know that nei

Også i forbindelse med arbeidsproblematikken, setter kvinnene opp en mot-diskurs (jf. Norton 2000) til marginaliserende maktrelasjoner. Kvinnene foreslår hvordan de kan møte disse maktrelasjonene, og gjøre noe for å motstå dem (”ikke gi opp”, ”ta sjansen”). Dette må sees på som en av grunnene til at WCC fungerer som en selvhjelp-gruppe. Ved å diskutere løsninger på undertrykkende maktrelasjoner, skaper de en type makt som Hoagland (1988) peker på som selv-endrende og omformende – eller som Miller (1992: 241, etter Allen 2016) beskriver som “the capacity to produce a change — that is, to move anything from point A or state A to point B or state B”. WCC vektlegger med andre ord å ville kollektivt skape en indre makt, som gir evnen til å gi kvinnene en autoritet som strekker seg lengre enn innenfor WCC-møtenes rammer. Denne autoriteten, som består av bevisstgjøring, (språk-)kunnskap, og selvtillit, skal brukes til å gi kvinnene et redskap i møtet med sosio-økonomisk og kulturimperialistisk undertrykkelse. Denne prosessen må også sees på som en identitetsforhandling, som vi skal drøfte i neste delkapittel.

5.2.2 Identitetsforhandlinger

As feminist pedagogy has developed, with a continued emphasis on the function of feelings as a guide to knowledge about the world, feelings or emotions have been seen as links between a kind of inner truth or inner self and the outside world— including ideology, culture, and other discourses of power.

(Weiler 1994: 27)

WCC er i høyeste grad en arena for identitetsforhandlinger. Schriffin (1996), i likhet med Norton (2000) og Weedon (1997) mener identitet blir konstruert gjennom sosial samhandling: Samfunnet former oppfattelsen av hvem vi er og hva vi føler (Weiler 1994: 28). Schriffin (1996) viser hvordan personlige fortellinger blir en form for identitetsforhandling: Fortellingene reflekterer hvem du er, og hvordan du er ulik andre (ibid.: 172). Å fortelle en historie som reflekterer egne erfaringer gjenspeiler hvordan en posisjonerer seg selv (jf. subjektposisjoner), og gjennom denne dialogiske handlingen bidrar man til konstruksjonen av sin egen identitet (ibid.: 168-172). Gjennom personlige fortellinger kan man få en forståelse av subjektet som en helhet, fordi sammenhengen mellom et individs erfaringer og handlinger gjenspeiler individets forhold til samfunnet, og hvordan ens identitet fremstår i relasjon til sosiale og kulturelle forventninger (Schriffin 1996: 168-170). Personlige fortellinger har dermed ifølge Schriffin (1996: 169) den egenskapen at de kan bidra til å endre et individ.

En av informantene mine forteller at ”Jeg liker [WCC] veldig mye faktisk [...] det kommer mange kvinner som sliter med å få seg jobb [...] mange har mistet selvtillit her [i Norge]”. Gjennom å dele følelser og erfaringer, og støtte hverandre, forhandler kvinnene frem mer positive subjektposisjoner, i form av blant annet bedre selvtillit. Noen av informantene mine har fortalt at WCC er et sted de kan dra til hvis de føler seg triste: ”If you’re sad or something then then you can come here [til WCC]”, og videre ”Kanskje det (.) hvis du føler deg litt melankolsk (.) nedfor (.) og du har tid til å gå der [på WCC] (.) så bare snakker du litt med andre kvinner (.) det hjelper litt”. Disse uttalelsene er med på å illustrere hvordan WCC er en selvhjelp-gruppe.

Hvis vi går tilbake til fortellingen til deltaker 1 om seksuell trakassering på bussen (vedlegg 4), kan vi se at hun ved denne fortellingen foretar en identitetsforhandling sammen med de andre samtalepartnerne. Når deltaker 1 forteller at hun tror bussjåføren oppfattet henne som en prostituert, nevner hun for det første hvordan hun følte seg i den truende situasjonen: Hun var redd, forvirret og hadde panikk. Ved at hun forteller om disse følelsene, tar hun avstand til

subjektposisjonen bussjåføren ga henne. Videre kommer hun med uttalelser som "it's very crazy" og " jeg forstår det ikke og jeg spurt mannen min mange ganger ser jeg ut som en prostitute". Deltaker 1 viser altså en usikkerhet i forbindelse med hvordan norske menn oppfatter henne, og dette gjør henne usikker på seg selv. Noen av de andre deltakerne hopper inn i identitetsforhandlingen hennes og forteller henne at det har ikke noe å gjøre med henne som person, eller at det er hennes feil. Når de fleste deltakerne i tillegg reagerer overrasket, understreker de at de er enige i at denne hendelsen ikke samsvarer med deltaker 1 sin subjektposisjon. Denne fortellingen bidro med andre ord til å gi deltaker 1 en mer positiv identitet.

Oppgjøret med marginaliserende maktrelasjoner, som vist i delkapitlet ovenfor, er også en del av identitetsforhandlingene til deltakerne. Kvinnene skaper en kontekst hvor de – og kun de – får retten og muligheten til å tale. Samtidig gir fortellinger, erfaringer og refleksjoner rundt undertrykkende makt en bevissthet rundt sosiale prosesser. Dette gir dem selvinnsikt og kunnskap, som er med på å gi dem høyere sosial kontroll: De forstår bedre hvilken sosial makt de har, og hvordan de som individer er med på å skape verden. Ved å utveksle erfaringer, kunnskap og språkkunnskaper forbereder de hverandre på samfunnsdeltakelse, som for eksempel på arbeidsmarkedet. Kvinnene motiverer hverandre til å gjøre forandringer – både i seg selv og utenfor i samfunnet. WCC bidrar dermed til identitetsforhandlinger som gjør dem sterkere: Kvinnene går fra ofre til overleverere, slik McMahills (2001) informanter i hennes japanske, feministiske praksisfellesskap. I tillegg har vi sett i det foregående sitatet (om arbeidsmarkedet) at de på WCC bevisstgjør kvinnene om at det ikke er nok å sitte hjemme – de må bruke makten de har til å gripe sjanser, og ikke minst skape sine egne sjanser. En av organisatorene i WCC som har fått jobb, spiller en viktig rolle her. Hennes erfaringer står frem som et eksempel, og et bevis på at det er mulig å få det til. Hun bruker sine erfaringer til å gjøre kvinnene motiverte og sterke, samt gi dem den kunnskapen hun mener de trenger for å bli bedre utrustet til å motstå maktrelasjonene. WCC kan dermed sees på som det McMahill (1997: 619) omtaler som "a launching pad for actions outside the class".

Menneskers interesse for, behov for, og tilhørighet i ulike praksisfellesskap blir påvirket av deres sosioøkonomiske klasse, alder, etnisitet og kjønn (Eckert og McConell-Ginet 1992b: 8). Kjønnsideitet blir dermed påvirket av hvilke praksisfellesskap du er medlem av, men blir derigjen også reforhandlet når en deltar i de ulike praksisfellesskapene (ibid.). På WCC ser det ut til at de reforhandler frem nye kjønnsidentiteter som kvinner.

Since the social relations in terms of which gender categories are defined are relations of hierarchical domination and structural oppression, “gender is, by definition, hierarchical: Those who function socially as men have power over those who function socially as women” (Haslanger 2012: 61, gjennom Allen 2016).

Som vist i sitatet om ”kvinnespråk” i det foregående (delkapittel 5.2), reflekterer denne informanten over hvordan kjønn er hierarkisk: de er vant til at menn blir prioritert, og de har opplevd undertrykkelse. På grunn av kvinnenenes erfaringer rundt seksuell trakassering, og marginalisering på arbeidsmarkedet, kan det tyde på at mange kvinner i WCC opplever kjønn som hierarkisk – menn har mer makt i samfunnet. Når kvinnene forhandler frem nye maktrelasjoner, og videre nye identiteter, blir også kjønnsidentiteten deres som kvinner påvirket. Ikke alltid, men ofte, er det patriarkalske maktstrukturer kvinnene i WCC tar et oppgjør med – WCC skal tross alt hjelpe kvinner som er arbeidsledige, men som har mannlige partnere som er i jobb.

I likhet med funnene til McMahill (1997: 613-614) blir WCC et sted hvor kvinnene, gjennom personlige avsløringer kan reflektere implisitt eller eksplisitt over hvordan de har blitt sosialisert inn i samfunnet som et kjønn individ. Ved å høre på andres livserfaringer rundt det å være kvinne i ulike kulturer – WCC er tross alt et knutepunkt for mange ulike kulturer – får de muligheten til å velge hvilke kjønnsosiale aspekter de vil avvise. De kan fra egne og andres kjønnede erfaringer plukke ut hvilke sosiale forventninger de vil oppfylle, og hvilke de ikke aksepterer. Gjennom dette kan de endre sin egen kjønnsidentitet, og deres generelle oppfattelse av hvordan betegnelsen kvinne blir sosialt konstruert. Fra et lite utdrag ser vi hvordan to deltakere ved WCC (ikke gjengitt i vedlegg) reflekterer over hvordan kvinners sosialisering inn i samfunnet påvirker hvilke jobber de kan ha:

- D10: Så jeg synes at som kvinne har man også mye mer ansvar hjemme (.) hvis man har barn og sånn så er ansvaret mer hjemme enn utenfor hjemmet og da er menn kanskje litt ledigere skal vi si (.) og finne seg venner og gå på pub og ha et øl og sånne ting og ja (.) jeg synes kanskje det er lettere for menn... Også kanskje fordi menn kan gjøre sånn tunge fysiske jobb som vi ikke kan (.) vi er ikke god i å bygge et hus eller-
- D11: -Jeg tror at hva man kan gjøre kvinne- kvinner kan gjøre fordi eh jeg har høy utdanning men jeg jobber eh som [fysisk arbeid] jeg [utfører fysisk arbeid], utenfor innenfor jeg også lager [arbeid som blir sett på som mannsdominert] og også jeg sparkle, I dont know how-
- F: -sparkle ja
- D11: So I do anything eh først jeg tror det var en veldig dårlig jobb men nå hvis jeg hører på alle dere jeg jeg synes det er en veldig god jobb (.) fordi det er en jobb ((latter)) jeg tror det at jeg hadde ikke opportunity- mulighet å lære norsk fordi jeg jobber med menn som er fra [Øst-Europa] de snakker ikke så bra norsk (.) men jeg er glad i arbeid og jeg vil eh fortsette å [jobbe] hva hva hva som helst, så

F: Det handler jo om selvtilliten her ikke sant
Dx: ((ja mhm))

På WCC-møtet 5. februar 2016 ser vi hvordan deltaker 10 og 11 samtaler om arbeid som er mannsdominert. Deltaker 10 har gjennom sin kjønns sosialisering lært at kvinner ikke kan gjøre tungt, fysisk arbeid. Deltaker 11, som egentlig har høy utdanning, har fått en jobb som medfører fysisk, typisk mannlig arbeid. Hun forteller hvor fornøyd hun er, og at det ikke er noe problem for henne som kvinne å jobbe med andre menn, eller utføre denne type arbeid. Ved at to ulike tilnærminger til kjønnsidentitet blir presentert, kan andre deltakere bruke denne kunnskapen til å reflektere over deres egne meninger, og hvordan de har blitt lært opp som kvinner. Når de får høre at kvinner kan jobbe med å blant annet sparkle, kan de velge å enten avvise eller godta dette – og muligens få et nytt syn på hva man som kvinne er i stand til å gjøre. Forhandlingen av nye, mer positive kjønnsidentiteter gjør kvinnene bedre utrustet til å stå imot maktstrukturer i samfunnet, som for eksempel marginalisering på arbeidsmarkedet. Når et individs sosiokulturelle forventninger forandres, forandres også oppfattelsen av vedkommendes identitet (Schriffin 1996). Å forstå at deres sosialt konstruerte identitet er påvirket av at de er kvinner, og videre at de er verdt like mye som menn, spiller en viktig rolle på WCC.

The community of practice is where the rubber meets the road — it is where observable action and interaction do the work of producing, reproducing, and resisting the organization of power in society, and societal discourses of gender, age, race etc. (Eckert og McConell-Ginet 1992b: 9).

5.2.3 Investering i norsk språk

Som nevnt tidligere er WCC et forum hvor kvinnene får retten og muligheten til å tale og praktisere norsk – noe vi har sett i analyse I at ikke alltid er like enkelt ellers i det norske samfunnet. WCC skal imidlertid også fungere som en selvhjelp- og bevisstgjøringsgruppe som skal få deltakerne til å snakke mer norsk også utenfor WCC-møtene. Bonny Norton (1995: 26) mener at ved å sette levde erfaring og sosiale identiteter på pensum ved språkinnlæring, kan det hjelpe deltakerne til å ta retten til å tale utenfor klasserommet. Norton (1995: 25-28) omtaler det hun kaller klasserombasert sosial utforskning (*classroom-based social research*), som er en pedagogisk tilnærming for å få S2-innlærere til å praktisere målspråket utenfor klasserommet. Ved å få S2-innlærere til å praktisere andrespråket i større grad, er målet dermed også å forsterke språkinnlæringen. Klasserombasert sosial utforskning går ut på å kollektivt utforske

ulike aspekter ved sosialt liv, som for eksempel lingvistiske koder og kulturell praksis i lokalsamfunnet (ibid.: 26). En viktig del av denne prosessen er blant annet å føre dagbok over hvilke muligheter de har til å samtale med målspråkbrukere, skrive ned spesielle hendelser, og reflektere over erfaringene sammen i klasserommet (ibid.: 25-28).

Man kan si at WCC utfører en form for klasserombasert sosial utforskning. Selv om deltakerne vel og merke ikke skriver ned hendelser, bruker de en god del tid på å drøfte sine møter med nordmenn, samt språklige koder. Som vi har sett i det foregående, er møtene i WCC en prosess hvor deltakerne reflekterer over både sosiale identiteter, makt og levde erfaringer. Dette gjør dem mer bevisste på hvordan de bruker norsk språk utenfor WCC. Deltakerne kan bli mer selvsikre ved å få sterkere identiteter som vist ovenfor, men også ved å øve seg på norsken sin i et lavterskelmiljø. Siden norsk er det primære praksisspråket i WCC, blir investeringen i å delta på WCC også en investering i norsk. Savignon (1991) argumenterer for at språkinnlæring er et resultat av av man deltar i kommunikative hendelser, noe WCC i høyeste grad er (etter Norton 1995: 17). Flere av informantene jeg intervjuet, fortalte meg at de dro til WCC for å få praktisert norsk. I tillegg til at deltakelse ved WCC en en språklig investering i seg selv, bruker de WCC til å snakke eksplisitt om norsk språk på flere måter. Mange av informantene mine har fortalt at de på WCC bruker å snakke om trønderske ord og sanger, og typiske norske uttrykk. Samtidig blir de språklig korrigerende av de norske frivillige, og alle deler nye norske ord de har lært. Lederne, eller de frivillige, skriver opp vanskelige norske ord som dukker opp, på tavla. Vedlegg 4, som viser et utdrag fra et WCC-møte, viser flere ganger hvordan de norske frivillige kommer inn og retter på leksikalske og grammatiske avvik. Vi kan trekke frem et eksempel:

- D3: Jeg har opplevelse fra Oslo- jeg vil prøve å snakke norsk men også engelsk- så jeg eh (.) kommet fra T-bane holdeplass til hjemme (.) det var eh kanskje åtte ni i natt eh-
- F1: -På kvelden?
- D3: Eh om kvelden- eh mann- ikke mann- eh hun var eh gutt-
- F1: -En gutt?
- D3: For meg hun vise-
- F1: -Han
- D3: Unnskyld han vise kanskje tretten år (.) fjorten (.) men eh hun sier meg hun var seksten men- som hun spør meg kan jeg kan jeg kysse han jeg say nei jeg- kan du det ikke- men først hun spør meg om T-banestasjon (.) vi snakker om litt norsk vi snakker litt engelsk (.) etterpå hun-
- F1: -Han
- D3: Han (latter)
- F1: Han han han (latter) vanskelig det der

De fleste av informantene mine har uttrykt at de setter veldig stor pris på at det deltar norske frivillige på WCC, og de drar fram språklig bistand som det viktigste. En av informantene mine forteller: ”Det var (.) det var grunnen at jeg begynte på Women Conversation Club (.) for jeg trengte noen som kan si meg nei det er ikke korrekt du må si sånn og sånn og sånn”.

At deltakerne og lederne deler norske, nye ord som de har funnet, er også en måte de forbedrer norskkompetansen sin på. Mange av deltakerne sitter med en notisblokk og skriver ned de norske ordene. Ofte blir det en dialog om hvordan ordet kan brukes, bøyes, og dets meningsinnhold, som for eksempel i denne konversasjonen:

- O1: Sårbart
F2: Sårbart
F1: Vulnerable (.) ok sårbar eller -bart?
O1: Jenter er veldig sårbar
F1: Sårbare (.) ja du bøyer det i flertall
F2: Det er sårbart (.) vi er sårbare-
F1: -Så det er et adjektiv som bøyes (.) ja (.) forstår dere?
O1: Jeg var sårbar (.) og vi var sårbart?
F2: De var sårbare
F1: Flertall
F2: Det er sårbart
F1: Kvinner er ofte sårbare i forhold det vi har snakket om
O1: Til sexual trakassering (.) ja

Andre ord som ble tatt opp under denne samtalen, var blant annet ”ryktespredning”, ”pålitelig”, ”tilsiktet”, ”utforskertrang” og ”står til?”. Deltakere kommer også for eksempel med spørsmål som ”er det dobbel konsonant?”.

Selv om deltakerne blir språklig korrigeret, la jeg under observasjonen merke til at de norske frivillige kvinnene ikke korrigerer hver eneste feil. Spesielt kanskje hvis det er nye deltakere, eller deltakere som fremstår som sjenerte, er de frivillige litt forsiktige med å korrigere språklige avvik. Det varierer veldig hvor mye hver deltaker faktisk snakker – mange liker å komme til WCC for å sitte og lytte. Det sosiale aspektet ved å delta må også sees på som en appellerende faktor. Til tross for at deltakere kan bli språklig rettet på, oppfattes WCC for mange som et trygt sted hvor de ikke trenger å være redd for å praktisere norsk. En av mine informanter forteller for eksempel at hun ikke hadde turt å praktisere norsk hvis menn hadde vært til stede i gruppen, men at hun ikke er ukomfortabel på WCC. Hun forteller at hun først gikk på språkkafé på biblioteket, men fordi det var menn der, følte hun seg sjenert når hun skulle snakke

norsk. Fordi kvinnene i WCC møtes hver uke, og fordi det kun er kvinner der, føler hun seg ikke lenger sjenert – ”ja så det er altså a big- a stor advantage for meg- it’s good I think at vi har eh ingen mann iblant us”. Norton (1995: 19) påpeker at selv om S2-innlærere kan være motiverte til å tale andrespråket, kan sosiale forhold gjøre dem ukomfortable med å praktisere det. WCC blir en sosial arena hvor kvinnene ikke trenger å være sjenerte, eller ukomfortable med å praktisere norsk – her kan de få være seg selv.

5.3 Oppsummering

I analysen av WCC har vi sett hvordan denne klubben fungerer som et feministisk praksisfellesskap. Videre har det blitt illustrert at deltakerne bruker dette praksisfellesskapet som en plattform for selvhjelp, maktforhandlinger, identitetsforhandlinger og språkinnlæring, ved hjelp av feministiske, pedagogiske metoder. Ved å dele personlige fortellinger og følelser skaper kvinnene solidaritet seg imellom, samtidig som de bruker erfaringene sine til å reflektere over hvordan de kan få mer symbolsk makt i samfunnet. Ved å reflektere kollektivt over hverandres personlige fortellinger og følelser, får kvinnene ny kunnskap som gjør dem bedre utrustet til å møte maktrelasjonene i samfunnet utenfor. Lederne i WCC spiller en viktig rolle ved å fremstå som rollemodeller og motivatorer for at deltakerne skal gjøre positive endringer med livet sitt. I tillegg til å ha et sted hvor kvinnene får retten og muligheten til å praktisere norsk, deler de også kunnskap og kulturkompetanse, noe som påvirker integreringsprosessen deres positivt.

Selv om noen av informantene mine uttaler at WCC ikke hjelper dem med å bli integrert, fordi det ikke er nok norske personer der, er det likevel mye som peker på det motsatte for mange. WCC kan kanskje ikke hjelpe alle sine deltakere med å bli integrerte, fordi deltakerne definerer integrering ulikt. De som imidlertid forstår kulturell og språklig kompetanse som en essensiell del av integreringen, uttaler at de mener WCC hjelper dem med å bli integrerte. Flere av informantene forteller at WCC hjelper dem fordi man snakker norsk der, og fordi man får mer direkte språklig bistand. I tillegg har noen nevnt at det er mer enn en språkkafé – det er en plattform hvor de får informasjon om livet i Norge, eksempelvis om norske skikker og kulturkunnskap generelt. Samtidig får deltakerne eksplisitt informasjon om hva som må til for å bli integrert i Norge, blant annet gjennom å dele kunnskap. Videre får man på WCC også muligheten til å skape et nettverk. I analyse I så vi at de ovennevnte faktorene er noen av de viktigste for å oppnå en suksessfull integrering. Dermed må WCC sees på som et tiltak som kan bidra at deltakerne får muligheten til å være en del av det norske samfunnet i større grad.

Det som foregår på WCC, ser ut til å være det Schneidewind (1987: 29) kaller en *feministisk prosess*. Feministiske prosesser går ut på at man jobber for å oppnå selvtiliten og ferdighetene som trengs for å gjøre sin kunnskap, og sine visjoner funksjonelle i storsamfunnet (Weiler 1994: 19). I tillegg skal feministiske prosesser bidra til å forstå at både personlige relasjoner, samt samfunnsmessige relasjoner, må basere seg på likeverd (ibid.).

Det er nettopp likeverd WCC jobber for. Flere av deltakerne i WCC har opplevd undertrykkelse og marginalisering, både i hjemlandet og i Norge. Noen av informantene som blir presentert i analyse I, deltar som tidligere nevnt på WCC. I analyse I ser vi at det ofte oppstår en uoverenstemmelse mellom kvinnenens eget selvbilde, og subjektposisjonen som samfunnet gir dem. Kvinnene får ikke jobb, blant annet som følge av at deres norskspråklige kompetanse er for lav. Vi ser også at de er fastlåst i det norske, stereotypiserte bildet av den ”typiske” innvandrerkvinnen som svak og lite utdannet. Fordi at WCC tar opp denne problematikken, i form av identitets- og maktforhandlinger, må WCC også sees på som et tiltak som er satt i gang for å bøte på de negative identitetsforhandlingene vi så i analyse I. WCC blir en arena hvor kvinnene, sammen med andre kvinner i samme posisjon, kan forhandle frem mer positive identiteter ved hjelp av hverandre. Sammen blir de sterkere – de deler erfaringer, refleksjoner og løsninger på problematikken de har møtt ute i det norske samfunnet. Ved å støtte hverandre, og validere hverandres subjektposisjoner jobber de seg fra en posisjon som offer, til en posisjon som overleverer – eller heller ”fighters”.

Norsk språk spiller en viktig rolle i denne kampen mot negative subjektposisjoner. Kvinnene som bidrar med uttalelser i analyse I, har ofte et ambivalent ønske om å lære norsk, og praktisere norsk. Gjennom WCC får immigrantkvinnene et gratis lavterskeltilbud, hvor de har muligheten til å praktisere norsk med andre individer i samme situasjon, som ikke dømmer dem. Dette kan senke deres affektive filter i kontekster hvor de kan praktisere norsk med målspråksbrukere, fordi de blir mer språklig kompetente ved å øve. Dårlig selvtilit i forbindelse med å snakke norsk er et gjennomgripende problem i analyse I. Kvinnene får i tillegg språklig input bare ved å være på WCC, fordi praksisspråket er norsk. Som vi så i analyse I, er en investering i norsk også en investering i et individs identitet (Norton 2000). Norsk gjør kvinnene mer ressurssterke, de får større tiltro til seg selv, og det gir dem høyere odds på arbeidsmarkedet. Gode norskkunnskaper kan bidra til å forminske deres sosialt konstruerte subjektposisjoner som den stakkarlige innvandrerkvinnen. Å delta i WCC blir dermed en investering i norsk, og en investering i deres egen identitet.

Å få høyere kompetanse i et annet språk, i dette tilfellet norsk, kan føre til at kvinnene føler at de får mer autoritet i samfunnet. Dette må sees på som et feministisk mål i seg selv (McMahill 1997: 613). I tillegg gjør bedre språkkunnskaper til at de får en sterkere maktposisjon i samfunnet – språkkompetanse, sammen med den kulturelle kompetansen kvinnene får gjennom WCC kan sees på som kulturell kapital (Bourdieu og Passeron 1977), som igjen gir kvinnene tilgang til flere symbolske og materielle ressurser. Å lære norsk, eller å bli bedre i norsk, blir dermed en form for selvrealisering og selvhjelp. Gjennom å tilegne seg høyere norskspråklig kompetanse endrer de identiteten sin, og de forhandler frem en sterkere kjønnsidentitet. De får med andre ord en sterkere stilling i samfunnet, og blir bedre egnet til å for eksempel konkurrere på arbeidsmarkedet.

6 Avrunding

Denne masteravhandlingen har tatt for seg forholdet mellom kvinnelige migranternes investering i norsk språk, og ulike sosiale faktorerens påvirkning på denne prosessen. Mer spesifikt har avhandlingen prøvd å gi svar på de tidligere presenterte problemstillingene: ”Hvordan påvirker identitet og maktrelasjoner i samfunnet kvinnelige migranternes investering i norsk språk, og den videre integreringsprosessen?”, og ”På hvilke måter kan Women Conversation Club som et feministisk praksisfellesskap fungere som en plattform for identitetsforhandling, maktforhandling og investering i norsk språk?”. Dette kapitlet vil forsøke å oppsummere funnene fra analyse I og II for å besvare problemstillingene mer eksplisitt, og videre prøve å se begge analysene i sammenheng med hverandre. Avslutningsvis vil det bli foreslått retninger for videre forskning innenfor denne tematikken.

6.1 Besvarelse av problemstilling 1

I analyse I ble det undersøkt, ved hjelp av intervjudata og sekundærteori, hvordan identitetsforhandlinger og maktrelasjoner i samfunnet påvirker kvinnelige migranternes investering i norsk språk. Gjennom teori fra blant annet Norton (2000), Bourdieu (1977, 1991), West (1992), Weedon (1997) og Krashen (1982), tydet analysen på at informantene ofte opplever et *ambivalent* forhold mellom å ville lære norsk, og praktisere norsk (Norton 2000). En av grunnene til at kvinnene opplever denne ambivalensen, er identitetsforhandlinger som ender med en negativ posisjonering av kvinnene. Fordi det norske samfunnet ikke validerer kvinnenes norskspråklige kompetanse som god nok, gir dette en rekke kausale virkninger. De fleste av disse kvinnene har høy utdanning, fortrinnsvis i samfunnsvitenskapelige fagområder. Denne fagbakgrunnen krever som regel en høyere norskspråklig kompetanse enn ved tekniske fag, som ektefellene deres arbeider innenfor, hvor arbeidsspråket ofte er engelsk. Når migrantkvinnene ikke får jobb, blant annet som følge av at de ikke er flytende i norsk, forårsaker dette en identitetsforhandling. Flere av aktørene på arbeidsmarkedet posisjonerer disse kvinnene etter stereotypien ”den underdanige, uuttannede innvandrerkvinnen” – blant annet på grunn av ikke-innfødtlik norskspråklig kompetanse. Når kvinnene ikke får realisert seg selv i samsvar med sitt eget identitetsbilde, oppstår det en uoverensstemmelse mellom subjektposisjonen kvinnene føler de har, og subjektposisjonen samfunnet gir dem. Det er nettopp denne uoverensstemmelsen som gjør at kvinnene ikke alltid vil ta muligheten til å tale norsk i sosiale kontekster – de får et negativt selvbylde som følge av maktrelasjonene i samfunnet, og de vil

ikke risikere å fremstå som ”dumme” eller ”lite utdannede” ved å praktisere halv-god norsk, med mennesker de mener har høy symbolsk makt (Norton 2000).

Selv om alle kvinnene som ble intervjuet, har investert tid og energi i å lære norsk, blir det vanskelig for dem å få tilgang til sosiale nettverk, hvor de får retten og muligheten til å tale norsk. Dette kan forstås enten i sammenheng med at de ikke har god nok norskspråklig kompetanse, slik at de ikke blir validert som legitime talere (Bourdieu 1991), eller ved at de selv ikke ønsker å tale norsk (jf. det ambivalente ønsket om å tale, for å redde ansikt). Dette kan sees i sammenheng med deres svekkede subjektposisjoner. Når kvinnene for eksempel opplever en språklig barriere mellom seg selv og andre i sosiale kontekster, bidrar dette til å senke selvtilliten deres. Hvis de prøver å skape en mulighet til å tale, men ikke blir godtatt som legitime talere, svekker dette selvtilliten deres ytterligere. Å føle seg mindreverdige ved bruk av et andrespråk har vi sett kan føre til språklig angst eller språksjokk, og negative holdninger til målspråksamfunnet (Krashen 1982, Schumann 1986).

Norskspråklig kompetanse blir en nøkkelfaktor her. De fleste informantene har en relativt god norskspråklig kompetanse, slik at de kan produsere forståelige setninger. Det er derimot menneskene de taler med, som sitter med makten til å avgjøre om denne kompetansen blir ansett som legitim (Bourdieu 1991). Vi ser i analyse I at et fåtall av informantene opplever å motta språklig bistand i dialog med trøndere. Trøndersk blir nevnt som en av de største hindringene for å få tilgang til sosiale relasjoner. Når trønderne ikke standardiserer uttalen i samtale med migrantene, kan dette forstås som en form for maktbruk og sosial divergens bort *fra* migrantkvinnene (Øvregaard 2008). At kvinnene har problemer med å få tilgang til sosiale nettverk bestående av målspråkbrukere, senker videre deres muligheter til å praktisere norsk med disse. Dette kan igjen negativt påvirke språkinnlæringen. Mangel på tilgang til sosiale nettverk, mangel på muligheten til å praktisere norsk, og et ambivalent ønske om å tale norsk, påvirker åpenbart integreringsprosessen negativt.

6.2 Besvarelse av problemstilling 2

Analyse II undersøkte hvordan Women Conversation Club kan forstås som et feministisk praksisfellesskap, hvor deltakerne lærer norsk både gjennom feministisk pedagogikk, og mer eksplisitt læring. WCC er et lavterskeltilbud for immigrantkvinner som ønsker å øke sin norskspråklige kompetanse, samtidig som det er en selvhjelp- og støttegruppe. Fordi norsk er praksisspråket i WCC, blir deltakelse i WCC en investering i norsk i seg selv. I tillegg til å praktisere norsk på WCC, får kvinnene også bedre norskkunnskaper fordi de med hverandre

delers norske ord og uttrykk. Deltakerne drøfter hvordan man bruker norsk språk, deriblant trøndersk, i praksis, og de norske frivillige korrigerer deltakerne når de gjør språklige feil. Videre, gjennom vektlegging av personlige fortellinger, selvtutfoldelse, og deling av følelser – hovedsakelig gjennom bruk av norsk – skaper kvinnene solidaritet seg imellom, og de skaper et trygt sted hvor de får både retten og muligheten til å praktisere norsk, uten påvirkning fra patriarkalske maktstrukturer. Dette er ikke alltid like enkelt ellers i det norske samfunnet, som analyse I viste. De personlige fortellingene er også med på å hevde kvinnes autoritet, og fortellingene blir ansett som sannheter som kan gi innsikt til ny kunnskap om samfunnet (Weiler 1994, McMahill 1997; 2001).

Gjennom å dele kunnskap, følelser og personlige erfaringer skaper kvinnene en bevisstgjøringsprosess, som gjør dem mer oppmerksomme på hvordan maktstrukturene i samfunnet fungerer – og til tider undertrykker dem – som kvinner, og som innvandrere (ibid.). På WCC tar de et oppgjør med disse maktstrukturene ved å komme med løsninger på problematikken de har møtt ute i samfunnet, og gjennom denne prosessen skaper de en ny form for *indre* makt (Hoagland 1988, Miller 1992). Ved at de støtter hverandre, og får hverandre til å føle seg bevisstgjorte og psykisk sterkere, får kvinnene forhandlet frem mer positive sosiale identiteter. Identitetene blir også styrket ved at de får bedre norskspråklig kompetanse, som gir dem mer symbolsk og kulturell kapital (Bourdieu 1977, Bourdieu og Passeron 1977). Den økte språkkompetansen, sammen med kulturkompetansen, gjør dem bedre utrustet til å få retten og muligheten til å tale i det norske samfunnet av målspråkbrukere – de har større sjanse for å bli ansett som legitime talere av målspråkbrukerne (Bourdieu 1991). I tillegg kan høyere norskkompetanse gi deltakerne et større ønske om å tale, fordi deres affektive filter blir senket når de får bedre selvtillit (Krashen 1982). Ambivalensen i forbindelse med å lære og bruke målspråket reduseres. Identitetsforhandlingene, og den økte språklige kapitalen, kan dermed påvirke deltakerne til å oppfatte seg selv som legitime talere (Bourdieu 1991). Alle disse ovennevnte faktorene som styrker praktisering av norsk ute i det norske samfunnet, vil også kunne øke mulighetene deres for å få en relevant jobb – og dermed styrke integreringsprosessen til kvinnene.

6.3 Sammenhenger i materialet

Man kan allerede i det foregående se en sammenheng mellom analyse I og II. WCC må oppfattes som et fellesskap som er opprettet for å arbeide imot, og *endre* de undertrykkende og marginaliserende maktstrukturene som analyse I fremviste. WCC er et sosialt treffested hvor

kvinner uten arbeid, ofte med dårlig selvtillit, kan møtes for å styrke hverandres subjektposisjoner, både gjennom økt norskspråklig kompetanse, kulturell kompetanse, og gjennom solidaritet og emosjonell støtte. De sosiale prosessene beskrevet i analyse I, har derfor satt i gang den sosiale prosessen som WCC er. WCC kan derfor fungere som et argument for at funnene i analyse I kan generaliseres ut over avhandlingens 10 informanter. Det er, ifølge den store interessen for WCC, et behov for et møtested for kvinner som sliter med marginalisering på arbeidsmarkedet, muligheten til å praktisere norsk, og undertrykkende identitetsforhandlinger.

Dette forskningsprosjektet har ikke som hensikt å komme med et klart og entydig svar på hvordan sosiale faktorer påvirker språklig investering. Avhandlingen har heller som hensikt å presentere et utvalg av faktorer som kan være med på å påvirke investeringen. Det er viktig å påpeke at en analyse av sosiale faktorer vedrørende språklige investeringer i større grad også burde vektlagt hvordan for eksempel alder, etnisitet, og morsmål er med på å påvirke identitetsforhandlingene, og maktrelasjonene. Eventuell videre forskning burde ta sikte på å inkludere disse faktorene, for å få et mer helhetlig bilde av hvordan identitet og makt påvirker immigranternes investering i norsk. Det hadde også vært interessant å se på hvordan immigrantkvinnene forhandler frem identiteter, og får retten og muligheten til å tale i andre praksisfellesskap. En sammenligning av hvordan identitet- og maktforhandlinger, samt språkinnlæring foregår innenfor flere praksisfellesskap, og hvordan disse henger sammen, hadde gitt en høyere ekstern overførbarhet i forbindelse med hva som påvirker den språklige investeringen. Samtidig bør slike studier ha en mer longitudinell tilnærming, for å kunne bedre undersøke hvordan identitetene blir endret over tid, og hvordan dette påvirker den språklige investeringen i ulike faser av språkinnlæringen.

Litteraturliste

- Aas, K. N. (2016). Feminisme. *Store norske leksikon*. Hentet fra <https://snl.no/feminisme> (lest 02.09.16).
- Allen, A. (2016). Feminist Perspectives on Power. *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*. Hentet fra <http://plato.stanford.edu/entries/feminist-power/> (lest 20.10.16).
- Arbeiderpartiet (2014, 09.09). Innvandring og integrering. Nøkkelen til god integrering. Hentet fra <http://arbeiderpartiet.no/Politikken-A-AA/Innvandring-og-integrering/Spraak> (lest 01.10.16).
- Bakken, F. (2009). *Det kjønnsdelte arbeidsmarkedet i Norge* (Arbeid og velferd, rapport nr. 4). Oslo: NAV. Hentet fra https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:X4Ey-nDU-X0J:https://www.nav.no/_attachment/221000%3Fdownload%3Dtrue+%&cd=1&hl=no&ct=clnk&gl=no&client=safari (lest 10.08.16).
- Beauvoir, S. D. (1974). *The Second Sex*. New York: Vintage Books.
- Berg, B. og K. Lauritsen (2008). *Eksil og livsløp* (rapport for NTNU samfunnsforskning AS). Trondheim: NTNU trykk.
- Berggren, H. og K. Tenfjord (1999). *Andrespråklæring*. Oslo: Ad Notam Gyldendal.
- Bourdieu, P. (1977). The economics of linguistic exchanges. *Social Science Information*, 16(6), 645-668.
- Bourdieu, P. og J. Passeron (1977). *Reproduction in Education, Society, and Culture*. London/Beverly Hills, California: Sage Publications.
- Bourdieu, P. (1991). *Language and Symbolic Power*. Cambridge: Polity Press.
- Burton, P., K. K. Dyson og S. Ardener (Red.) (1994). *Bilingual Women: Anthropological Approaches to Second-Language Use*. Oxford/Providence: Berg.
- Cameron, D. (1996). *Feminism and Linguistic Theory*. London: Macmillan.
- Cameron, D. (Red.) (1998). *The Feminist Critique of Language: A Reader*. London/New York: Routledge.
- Cummins, J. (1996). *Negotiating identities: Education for empowerment in a diverse society*. Ontario, Canada: California Association for Bilingual Education.

- Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora (2006). *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi*. Oslo: De nasjonale forskningsetiske komiteer. Hentet fra <https://www.etikkom.no/globalassets/documents/publikasjoner-som-pdf/forskningsetiske-retningslinjer-for-samfunnsvitenskap-humaniora-juss-og-teologi-2006.pdf> (lest 01.03.16).
- Eckert, P. og S. McConell-Ginet (1992a). Think practically and look locally: Language and gender as community-based practice. *Annual Review of Anthropology*, 21, 461-490.
- Eckert, P. og S. McConell-Ginet (1992b). Communities of practice: Where language, gender and power all live. I K. Hall, M. Bucholtz og B. Moonwomon (Red.). *Locating Power. Proceedings of the 1992 Berkeley Women and Language Conference*. Berkeley: Berkeley Women and Language Group (s. 89-99). Hentet fra <http://web.stanford.edu/~eckert/PDF/Communitiesof.pdf> (lest 14.06.16).
- Ellis, R. (1997). *Second Language Acquisition*. Oxford: Oxford University Press.
- Erlich, S. (2001). Gendering the 'learner': Sexual harassment and second language acquisition. I A. Pavlenko, A. Blackledge og I. Piller (Red.). *Language, Power and Social Process [LPSP]: Multilingualism, Second Language Learning and Gender* (s. 103-129). Berlin/Boston: De Gruyter Mouton.
- Foucault, M. og C. Gordon (1980). *Power/Knowledge: Selected Interviews and Other Writings 1972–1977*. New York: Pantheon Books.
- Freire, P. (1971 [1968]). *Pedagogy of the Oppressed*. New York: Herder and Herder.
- Freire, P. (1972). *Cultural action for freedom*. Harmondsworth: Penguin education.
- Freire, P. (1989). *Learning to Question: A Pedagogy of Liberation*. Michigan: Continuum.
- Frye, M. (1983). *The Politics of Reality: Essays in Feminist Theory*. California: The Crossing Press.
- Gal, S. (1978). Peasant men can't get wives: Language and sex roles in a bilingual community. *Language in society*, 7(1), 1-17.
- Gallagher, J. J. (1964). Productive thinking. I M. L. Hoffman og L. W. Hoffman (Red.). *Review of Child Development Research, 1*. Russel Sage Foundations, 349-382.

- Gardner, R. C. og W. E. Lambert (1972). *Attitudes and Motivation in Second Language Learning*. Rowley, Massachusetts: Newbury House.
- Grue, J. (2013). Diskurs. *Store norske leksikon*. Hentet fra <https://snl.no/diskurs> (lest 25.11.16).
- Goldstein, T. (2001). Researching women's language practice in multilingual workplaces. I A. Pavlenko, A. Blackledge og I. Piller (Red.). *Language, Power and Social Process [LPSP]: Multilingualism, Second Language Learning and Gender* (s. 77-102). Berlin/Boston: De Gruyter Mouton.
- Gumperz, J. (1972). Introduction. I J. Gumperz og D. Hymes (Red.). *Directions in Sociolinguistics* (s. 1-25). New York: Holt, Rinehart & Winston.
- Hagen, J. E. (2006). Hvor norsk skal fremmedspråkliges norsk være? I H. Sandøy & K. Tenfjord (Red.). *Den nye norsken. Nokre peilepunkt under globaliseringa* (s. 124-146). Oslo: Novus forlag.
- Haslanger, S. (2012). *Resisting Reality: Social Construction and Social Critique*. New York: Oxford University Press.
- Heller, M. (1987). The role of language in the formation of ethnic identity. I J. Phinney and M. Rotheram (Red.). *Children's Ethnic Socialization* (s. 180-200). Newbury Park, California: Sage Publications.
- Henter, R. (2014). Affective factors involved in learning a foreign language. I M. Chraif, C. Vasile og M. Anitei (Red.). *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 127, 373-378. Hentet fra <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877042814023659> (lest 24.11.16).
- Hoagland, S. L. (1988). *Lesbian Ethics: Toward a New Value*. Palo Alto: Institute of Lesbian Studies.
- Holmes, J. (1992). Women's talk in public contexts. *Discourse & Society*, 3(2), 131-150.
- Husby, O. A. (2014). *Norsk som andrespråk. Et faghistorisk overblikk*. Upublisert manuskript. Institutt for språk og litteratur, NTNU.
- Introduksjonsloven (2003). *Lov om introduksjonsordning og norskopplæring for nyankomne innvandrere*. Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2003-07-04-80> (lest 20.3.16).

- Jacobsen, D. I. (2005). *Hvordan gjennomføre undersøkelser? Innføring i samfunnsvitenskapelig metode*. Oslo: Cappelen Damm.
- Jølbo, I. D. (2007). "Det e måden eg uttrykke meg på": en sosiolingvistisk undersøkelse av dialektbruk i norsk som andrespråk. (Mastergradsavhandling, NTNU). I. D. Jølbo, Trondheim.
- Jørgensen, M. W. og L. Phillips (1999). *Diskursanalyse som teori og metode*. Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag.
- Krashen, S. (1981). *Second Language Acquisition and Second Language Learning*. Oxford: Pergamon.
- Krashen, S. (1982). *Principles and Practice in Second Language Acquisition*. Oxford: Pergamon.
- Kvale, S. og S. Brinkmann (2015). *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Labov, W. (1972). *Sociolinguistic patterns*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Lave, J. og E. Wenger (1991). *Situated Learning: Legitimate Peripheral Participation*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Lave, J. og S. Chaiklin (Red.) (1993). *Understanding Practice: Perspectives on Activity and Context*. Cambridge: University of Cambridge Press.
- Lave, J. (1996). Teaching, as learning, in practice. *Mind, Culture, and Activity*, 3(3), 149-164.
- McKay, S. L. og S.-L. C. Wong (1996). Multiple discourses, multiple identities: Investment and agency in second language learning among Chinese adolescent immigrant students. *Harvard Educational Review*, 66(3), 577-608.
- McMahill, C. (1997). Communities of Resistance: A Case Study of Two Feminist English Classes in Japan. *TESOL Quarterly*, 31(3), 612-622. Hentet fra http://www.jstor.org/stable/3587845?seq=1#page_scan_tab_contents (lest 1.11.16).
- McMahill, C. (2001). Self-expression, gender, and community: A Japanese feminist English class. I A. Pavlenko, A. Blackledge og I. Piller (Red.). *Language, Power and Social Process [LPSP]: Multilingualism, Second Language Learning and Gender* (s. 308-344). Berlin/Boston: De Gruyter Mouton.
- Miller, J. B. (1992). Women and Power. I T. Wartenberg (Red.). *Rethinking Power*. Albany, New York: SUNY Press.

- Mæhlum, B. K. (2007). *Konfrontasjoner. Når språk møtes*. Oslo: Novus forlag.
- Neuman, W. L. (2000). *Social Research Methods. Qualitative and Quantitative Approaches*. Boston: Allyn and Bacon.
- Ni, Hui (2012). The Effects of Affective Factors in SLA and Pedagogical Implications. *Theory and Practice in Language Studies*, 2(7), 1508-1513. Hentet fra <http://www.academypublication.com/issues/past/tpls/vol02/07/25.pdf> (lest 24.11.16).
- Ng, R. (1981). Constituting ethnic phenomenon: An account from the perspective of immigrant women. *Canadian Ethnic Studies*, 13(1), 97-108.
- Ng, R. (1987). Immigrant women in Canada: A socially constructed category. *Resources for Feminist Research/Documentation sur la recherche féministe*, 16, 13-15.
- Norton, B. (1994). *Language Learning, Social Identity and Immigrant Women*. Paper presentert på TESOL årsmøte, Baltimore. Hentet fra <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED373582.pdf> (lest 01.05.16).
- Norton, B. (1995) Social identity, investment, and language learning. *TESOL Quarterly*, 29(1), 9–31.
- Norton, B. (2000). *Identity and Language Learning. Gender, Ethnicity and Educational Change*. England: Pearson Education Limited.
- Norton, B. (2001). Non-participation, imagined communities, and the language classroom. I M. Breen (Red.). *Learner contributions to language learning: New directions in research* (s. 159-171). Harlow, England: Pearson Education.
- Nunan, D. (1992). *Research methods in language learning*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Oksala, J. (2016). *Feminist Experiences: Foucauldian and Phenomenological Investigations*. Evanston, Illinois: Northwestern University Press.
- Pavlenko, A., A. Blackledge og I. Piller (Red.) (2001). *Language, Power and Social Process [LPSP]: Multilingualism, Second Language Learning and Gender*. Berlin/Boston: De Gruyter Mouton.
- Pavlenko, A. (2001). "How am I to become a Woman in an American vein?": Transformations of gender performance in second language learning. I A. Pavlenko, A. Blackledge og I. Piller (Red.). *Language, Power and Social Process [LPSP]*:

- Multilingualism, Second Language Learning and Gender* (s. 133-174). Berlin/Boston: De Gruyter Mouton.
- Pavlenko A. og I. Piller (2001a). Introduction: Multilingualism, second language learning, and gender. I A. Pavlenko, A. Blackledge og I. Piller (Red.). *Language, Power and Social Process [LPSP]: Multilingualism, Second Language Learning and Gender* (s. 1-16). Berlin/Boston: De Gruyter Mouton.
- Pavlenko A. og I. Piller (2001b). New directions in the study of multilingualism, second language learning, and gender. I A. Pavlenko, A. Blackledge og I. Piller (Red.). *Language, Power and Social Process [LPSP]: Multilingualism, Second Language Learning and Gender* (s. 17-52). Berlin/Boston: De Gruyter Mouton.
- Piller, I. (2001). Linguistic intermarriage: Language choice and negotiation of identity. I A. Pavlenko, A. Blackledge og I. Piller (Red.). *Language, Power and Social Process [LPSP]: Multilingualism, Second Language Learning and Gender* (s. 199-230). Berlin/Boston: De Gruyter Mouton.
- Postholm, M. B. (2010). *Kvalitativ metode: En innføring med fokus på fenomenologi, etnografi og kasusstudier*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Repstad, P. (2007). *Mellom nærhet og distanse. Kvalitative metoder i samfunnsfag*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Ripple, R. E. (1965). Affective Factors Influence Classroom Learning. *Educational Leadership*, 22, 476-480. Hentet fra http://ascd.com/ASCD/pdf/journals/ed_lead/el_196504_ripple.pdf (lest 24.11.16).
- Ryan, E. B., H. Giles og J. Sebastian (1982). An integrative perspective for the study of attitudes toward language variation. I E. B. Ryan og H. Giles (Red.). *Attitudes towards Language Variation. Social and Applied Contexts*. London: Edward Arnold.
- Røyneland, U. (2003). Språk- og dialektkontakt. I B. Mæhlum, G. Akselberg, U. Røyneland og H. Sandøy. *Språkmøte. Innføring i sosiolingvistikk*. Oslo: Cappelen akademisk.
- Sagdahl, M. (2015). Etikk. *Store norske leksikon*. Hentet fra <https://snl.no/etikk> (lest 10.8.16).
- Said, E. (2003 [1978]). *Orientalism*. London: Penguin Books.
- Sarachild, K. (1975). Consciousness-raising: a radical weapon. *Redstockings, Feminist Revolution*. New York: Random House.

- Savignon, S. (1991). Communicative language teaching: State of the art. *TESOL Quarterly*, 25, 261-278.
- Schlieben-Lange, B. (1977). The language situation in Southern France. *Linguistics*, 19, 101-108.
- Schniedewind, N. (1987). Teaching feminist process. *Women's Studies Quarterly* 15(3/4), 15– 31.
- Schreffin, D. (1996). Narrative as Self-Portrait: Sociolinguistic Constructions of Identity. *Language in Society*, 25(2), 167-203. Hentet fra <http://www.jstor.org/stable/4168695> (lest 01.11.16).
- Schumann, J. (1978). The acculturation model for second-language acquisition. I R. C. Gringas (Red.). *Second Language Acquisition and Foreign Language Teaching*. Washington, DC: Center for Applied Linguistics.
- Schumann, J. (1986). Research on the acculturation model for second language acquisition. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 7(5), 379–92.
- Seale, C. (1999). *The Quality of Qualitative Research*. London: Sage.
- Solé, Y. (1978). Sociocultural and sociopsychological factors in different language retentiveness by sex. *International Journal of the Sociology of Language*, 17, 29-44.
- Spolsky, B. (1989). *Conditions for Second Language Learning*. Oxford: Oxford University Press.
- Statistisk sentralbyrå (2014). Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre i Trondheim. Hentet fra https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/_attachment/182513?_ts=14715c81948 (lest 01.10.16).
- Statistisk sentralbyrå (2016). Nøkkeltall for innvandring og innvandrere. Hentet fra <http://www.ssb.no/innvandring-og-innvandrere/nokkeltall/innvandring-og-innvandrere> (lest 1.10.16).
- Søholt, S., A. Aasland, K. Onsanger og M. Vestby (2012). "Derfor blir vi her" – innvandrere i Distrikts-Norge (NIBR rapport 2012:5). Hentet fra <http://www.hioa.no/Om-HiOA/Senter-for-velferds-og-arbeidslivsforskning/NIBR/Publikasjoner/Publikasjoner-norsk/Derfor-blir-vi-her-innvandrere-i-Distrikts-Norge> (lest 12.12.15).
- Thagaard, T. (2009). *Systematikk og innlevelse: En innføring i kvalitativ metode*. Bergen: Fagbokforlaget.

- Tjora, A. (2012). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Trondheim Dialogsenter (2015, udatert). Om oss. Hentet fra <http://www.trondheimdialogsenter.no/languages/norsk/om%20oss.html> (lest 02.02.16).
- VOX (2016, 21.06). Godkjente tilbydere av norskopplæring. Hentet fra <http://www.vox.no/Norsk-og-samfunnskunnskap/Godkjente-tilbydere-av-norskopplaring/> (lest 01.10.16).
- Weedon, C. (1997). *Feminist Practice and Poststructuralist Theory*. London: Blackwell.
- Weiler, K. (1994). Freire and a feminist pedagogy of difference. I C. Lankshear og P. McLaren (Red.). *The Politics of Liberation: Paths from Freire* (s. 12-40). London: Routledge.
- Wenger, E. (1998). *Communities of Practice. Learning, Meaning and Identity*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Wenger, E., R. McDermott og W. Snyder (2002). *Cultivating communities of practice: A guide to managing knowledge*. Cambridge: Harvard Business School Press.
- Wenger-Trayner, E. og B. Wenger-Trayner (2015, udatert). Introduction to communities of practice. Hentet fra <http://wenger-trayner.com/introduction-to-communities-of-practice/> (lest 01.09.16).
- West, C. (1992). A matter of life and death. *October*, 61 (sommerutgave), 20–23.
- Women Conversation Club, Trondheim (udatert). Om Women Conversation Club, Trondheim [Facebookside]. Hentet fra https://www.facebook.com/pg/wcctrondheim/about/?ref=page_internal (lest 02.02.16).
- Young, I. M. (1990). *Justice and the Politics of Difference*. Princeton, New Jersey: Princeton University Press.
- Young, I. M. (1992). Five Faces of Oppression. I T. Wartenberg (Red). *Rethinking Power*. Albany, New York: SUNY Press.
- Øvregaard, Å. (2008, 27.01). Når dialekt blir maktspråk. *Aftenposten*. Hentet fra <http://www.aftenposten.no/meninger/kronikk/Nar-dialekt-blir-maktsprak-315543b.html>

Vedlegg 1: Intervjuguide

1. Relevant bakgrunnsinformasjon

- 1.1 Alder
- 1.2 Utdanning/yrke
- 1.3 Eventuelt: Hvor lenge har du vært yrkesaktiv i Trondheim?
- 1.4 Hvor lenge har du bodd i Trondheim?
- 1.5 Sivilstatus
- 1.6 Hvilket land kommer du opprinnelig fra?
- 1.7 Hva er grunnen til at du flyttet til Norge?
- 1.8 Hva er ditt morsmål?
- 1.9 Kan du snakke noen andre språk?
- 1.10 Er du med på noen fritidsaktiviteter?
- 1.11 Har du venner med samme språkbakgrunn som deg her i Trondheim?
- 1.12 Har du venner med norsk språkbakgrunn?
- 1.13 Hvordan trives du i Trondheim?

2. Spørsmål om språk

- 2.1 Hvordan synes du det er å lære seg norsk?
- 2.2 Hvordan har du lært deg norsk? Norskurs? Språkkafé? Av deg selv?
Hvis hun gikk eller går på norskurs eller lignende:
 - 2.2.1 Hvor lenge gikk du/har du gått på kurset?
 - 2.2.2 Hvordan foregikk opplæringen? Kan du fortelle om undervisningen/opplegget?
 - 2.2.3 Fikk du opplæring på bokmål eller nynorsk?
 - 2.2.4 Snakket lærerne dialekt eller ”bokmål”?
 - 2.2.5 Lærte du noe om dialekter på kurset?
 - 2.2.6 Opplevde du at det var en forskjell mellom den norsken du lærte i klasserommet og den norsken du møtte ute i samfunnet?
Hvis personen ikke har gått på kurs:
 - 2.2.7 Hvordan var det å lære norsk på denne måten? Hva synes du om det?
 - 2.2.8 Ser du på det som positivt eller negativt å ikke ha gått på norskurs?
- 2.3 Er norsk vanskelig? Hva er det vanskeligste med språket?
- 2.4 Er det viktig for deg å lære norsk? Hvorfor/hvorfor ikke?
- 2.5 Når bruker du norsk? Og når bruker du andre språk? Hvilke?
- 2.6 Skriver du bokmål eller nynorsk?
- 2.7 Har du møtt noen utfordringer i møtet med det *norske* språksamfunnet?
- 2.8 Har du møtt noen utfordringer i møtet med språksamfunnet Trondheim?
- 2.9 Har det faktum at Norge har to skriftspråk, samt ulike dialekter, gjort det vanskeligere å bli integrert inn i samfunnet?
- 2.10 Er dialekter en utfordring?
- 2.11 Hvordan er språkforholdene i hjemlandet ditt?
- 2.12 Har hjemlandet ditt dialekter? Er det andre regler for når man kan bruke dialekter enn i Norge? Klasseskiller?
- 2.13 Har norsken din endret seg siden du først lærte deg norsk?

3. Spørsmål om makt og identitet

- 3.1 Hvordan opplevde du det å komme til Norge? Trondheim?
- 3.2 Hvordan følte du at du ble tatt imot av Norge? Trønderne?
- 3.3 Hvordan var den første tiden din i Norge?

- 3.4 Hvordan har trønderne reagert på at du ikke har norsk som morsmål? Har du opplevd noen form for negative eller positive holdninger?
- 3.5 Tror du trønderne snakker annerledes til deg enn til andre trønderne?
- 3.6 Bekymrer du deg for at trønderne skal misforstå deg?
- 3.7 Har du mottatt noen tilbakemeldinger på bruken din av norsk språk? Hva?
- 3.8 Har dette gjort til at du har endret språket ditt på noen måte?
- 3.9 Har du noen følelser rundt det å bruke norsk, versus andre språk?
- 3.10 Hvor viktig er språket for deg og din identitet? (Prøv å få dem til å utdype)
- 3.11 Tror du det er vanskeligere å være en kvinne fra et annet land enn en mann?
- 3.12 Hva er din holdning til den utbredte dialektbruken i Norge?
- 3.13 Synes du det er en fordel eller en ulempe å være tospråklig? Hvorfor (-ikke)?
- 3.14 Hvordan vil du selv beskrive din norsk? Føler du selv at du behersker godt norsk?
- 3.15 Mener du selv at du snakker trøndersk? I hvilken grad? Bare innslag?
- 3.16 Hvis ja: Er dette et bevisst valg? Har det bare blitt sånn?
- 3.17 Hvis ja: Tror du dialekt-innslagene har noe å si for hvordan trønderne i Trondheim oppfatter deg?
- 3.18 Hvis nei: Tror du dette har noe å si for hvordan trønderne oppfatter deg?

4. Spørsmål om Språkkafé, Women Conversation Club

- 4.1 Hvilke tilbud benytter du deg av her i Trondheim hvor du kan øve på norsken din eller lære deg norsk?
- 4.2 Hvilke av disse tilbudene liker du best og minst? Hvorfor?
- 4.3 Kunne de gjort noe annerledes for at WCC/språkkafé kunne blitt bedre?
- 4.4 Hvorfor drar du på WCC? (evt. språkkafé)
- 4.5 Hvordan havnet du på WCC? (evt. språkkafé)
- 4.6 Hva betyr det for deg at det er norske personer der?
- 4.7 Gjør WCC/språkkafeen til at du føler deg mer integrert?
- 4.8 Snakker nordmennene på WCC/språkkafé dialekt eller bokmål?
- 4.9 Ønsker du å lære deg å snakke dialekt? Eller bokmål? Hvorfor?
- 4.10 Føler du et fellesskap mellom de kvinnelige deltakerne på WCC?
- 4.11 Hva har du fått ut av WCC? Språkkafeen?

5. Avsluttende spørsmål

- 5.1 Føler du deg hjemme i Trondheim?
- 5.2 Hvis ja: Tror du at språket har bidratt til at du føler det slik?
- 5.3 Hvis nei: tror du språket har vært med på å forhindre at du føler deg hjemme?
- 5.4 Er det noe du vil fortelle, som du ikke har fått mulighet til å si?

Vedlegg 2: Observasjonsspørsmål

1. Hvor mange er til stede i dag?
2. Hvilke land er de ulike deltakerne fra? Hvor mange nasjoner representerer de?
3. Hvordan åpnes møtet?
4. Hva er dagens tema? Hvilke andre tema tar de opp?
5. Hvordan struktureres møtet?
6. Snakker alle like mye? Hvordan blir det bestemt hvem som prater?
7. Hvor sterkt fremtrer lederne? Og de frivillige? Hva er deres roller?
8. Hvordan samtaler deltakerne om dagens tema? Skriv ned viktige hendelser i diskusjonen.
9. Ser jeg noen måter deltakerne, lederne eller de frivillige utfordrer maktrelasjoner i samfunnet? For eksempel patriarkalske maktrelasjoner?
10. Kan jeg observere noen identitetsforhandlinger?
11. Hvordan lærer deltakerne norsk her?
12. Hvordan kan de bruke WCC til å bli bedre integrert?
13. Hvordan deler de informasjon, erfaringer, kunnskap og følelser?
14. Blir noen uenige? Hvordan er stemningen i gruppen?
15. Hvilket inntrykk får jeg av at de er et fellesskap?
16. Hva fremstår som typisk feministisk?
17. Nevner de ordet feministisk, feminisme og så videre?
18. Hvordan fremstår deres holdninger til menn?
19. Hvordan fremstår deres holdninger til Norge?
20. Hvordan avsluttes møtet?

Vedlegg 3: Samtykkeskjema

Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjektet

”Språk og integrering blant immigranter i Trondheim”

Bakgrunn og formål

I min masteroppgave, som skrives ved institutt for språk og litteratur på NTNU, er formålet å undersøke hvordan innlæring av norsk, og bruk av språk generelt, er med på å integrere immigranter inn i det norske samfunnet. Andre faktorer som er med på integreringsprosessen er også relevante. Identitetsspørsmål, holdninger og refleksjoner rundt det å komme til et nytt land vil også vektlegges.

Du har blitt spurt om å delta fordi du opprinnelig kommer fra et annet land enn Norge, og fordi ditt morsmål ikke er norsk.

Hva innebærer deltakelse i studien?

Å delta i studien innebærer at du deltar på en samtale med meg om temaene nevnt ovenfor. Samtalen kan ta alt fra 30 til 120 minutter. Du trenger ikke svare på alle spørsmålene jeg stiller, og du er velkommen til å fortelle mer rundt spørsmålene. Samtalen vil bli tatt opp med lydopptaker, og er kun til hjelp for å huske hva som har blitt sagt. Jeg kommer også til å ta noen notater.

Hva skjer med informasjonen om deg?

Alle personopplysninger vil bli behandlet konfidensielt. Kun jeg, og eventuelt veilederne mine vil kunne høre på disse opptakene. Lydopptakene vil bli slettet når oppgaven leveres og er sensurert. Personopplysninger oppbevares i en notatbok separat fra øvrige data, og øvrige data om deg anonymiseres og oppbevares trygt med passordbeskyttelse slik at ingen har tilgang på dem. Du vil forbli anonym når oppgaven publiseres.

Du som deltaker vil kunne kjenne deg igjen i publikasjonen av masteroppgaven, men bakgrunnsopplysninger om deg vil bli anonymisert til den grad at andre ikke skal kunne identifisere deg. Prosjektet skal etter planen avsluttes i november 2016.

Frivillig deltakelse

Det er frivillig å delta i studien, og du kan når som helst trekke ditt samtykke uten å oppgi noen grunn. Dersom du trekker deg, vil alle opplysninger om deg bli anonymisert og slettet.

Dersom du ønsker å delta eller har spørsmål til studien, ta kontakt med Benedicte Kjenstadbakk på telefonnummer 93 48 11 62.

Navn på veileder: Brit Mæhlum

Veileders telefonnummer: 73 59 64 09

Studien er meldt til Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS.

Samtykke til deltakelse i studien

Jeg har mottatt informasjon om studien, og er villig til å delta

(Signert av prosjektdeltaker, dato)⁴⁴

⁴⁴ Jeg har ikke lagt ved samtykkeskjema for norske frivillige ved WCC. Dette er fordi at samtykkeskjemaene var veldig like. Det eneste som var ulikt, er informasjonen om hvorfor de ble invitert til å delta. På samtykkeskjemaet til de norske frivillige sto det ”Du har blitt spurt om å delta fordi du deltar som frivillig på Women Conversation Club”.

Vedlegg 4: Utdrag fra Women Conversation Club

Dialogsenteret i Trondheim, 04.03.16

- O1: Så kanskje vi kan opp- vi kan dele hva opplevels- opplev hvis vi hadd i eh-
- O2: -Nei kanskje ikke opplevelse kanskje i deres hjemland er det en stor greie? (.) Er det som eh- det staten i din hjemmelandet tar den i al- alvor (.) den type seksuell trakassering? Fordi kanskje seksuell trakassering eh- opplevelse er litt personlig så-
- O1: -Det er (.) det er men-
- D1: -Jeg ønsker gjerne snakke om eh seksuelle trakassering i Norge og i [annet land]...Eh for meg jeg vet ikke men jeg tenker kanskje at nordmenn (.) eh menn (.) ikke kvinner menn- jeg vet ikke hvordan de ser afrikanske kvinner- eh vi- det se ut til menn i Norge fordi (.) eh minst two ganger her i Norge kom menn til meg og tenke at jeg er prostitute
- F1: Åh prostituert (!)
- D1: Ja (.) og en gang var jeg eh (.) en feil sted eh (.) jeg jobbet som eh [yrke] [...] og måtte gå med bussen til [sted i Trondheim] og jeg kjenner stedet ikke så godt og så eh stig jeg i en feil buss og da eh etterpå snakket jeg med med buss- eh...
- Dx: ((Sjåføren))
- D1: Sjåfør og han sa hvor jeg skal stige ut og hvor jeg må gå til (.) og med alle var fremmed til meg og jeg var litt angst- redd ja (.) og da jeg stig ut og må gå til den andre holdeplass som jeg ikke kje- kjente- for da så jeg en buss som som som kom kom og jeg var veldig glad (.) jeg tenke- jeg var litt forvirret og jeg tenkte ”åh kanskje hvis jeg eh prøve å stoppe ham (!)” (.) jeg jeg tenkte ikke at det var ikke holdeplass men jeg så en buss og jeg tenke å kanskje det er min buss som jeg skulle ta tilbake (.) og så eh- eh-
- F1: -Stoppet
- D1: -Stoppet jeg ham- bussen- og det var eh in a corner-
- F1: -I et hjørne
- D1: Fjørne?
- F2: Hjørne
- D1: Hjørne, ja
- F1: Corner
- D1: Ja (.) og han stoppet- eh det var god at eh ingen bilen kom etterpå (.) men jeg tenkte ikke om det at the moment- i øyeblikket og eh jeg stige inn og sa ”tusen takk åh tusen takk (!) jeg stige inn i feil bussen og nå må gå tilbake og jeg kjenner ikke veien og bla bla bla bla”... Og han begynte å spørre meg eh forskjellige spø- eh-
- O1: Den bussfører?
- D1: Ja (.) jeg tenkte- (latter) jeg kommer inn og setter meg eh ned på seat-
- F2: -På setet-
- D1: -På setet og da en gang eh prøve jeg å se i bussen (.) og jeg så at det var ingen i bussen (.) ”ojj nei (!)” (latter) jeg har panikk og han begynte å spør meg mange spørsmål em... ”Er du gift?” (.) ”Ja” (.) eh og ”er du em happy-
- F2: -Lykkelig-
- D1: -Med mannen din? Hvor kommer mannen din fra? Er du veldig sikker at du eh eh lykkelig med han? For hvis du em du kan være venn vennen min” og jeg sa nei nei nei nei nei vi er lykkelig jeg er gift i mange år nå (.) og jeg var virkelig eh redd (!) fordi i landet mitt er det problematisk med menn de- det er vold (.) det ja- og så begynte jeg å ber inne meg (.) ”åh la meg komme (latter) sikker til jobb i dag” (.) og jeg ba han at jeg

- må stige ut i holdeplass og jeg spurte mange ganger når kommer vi til holdeplass når kommer vi til- og da jeg må stige ut (.) da sa han til meg- eh jeg sa "tusen takk jeg er veldig takknemlig" og han sa em "kan du gi meg en kuss?"
- F2: Kyss-
- Dx: -Oh my god
(Folk reagerer forbauset)
- D1: Ja (.) og jeg sa "nei nei kan jeg ikke dessverre kan jeg ikke men tusen takk" og jeg tok hånd hans og stig- stig-
- F2: -Steg av
- D1: Ja (.) men for meg var det (.) jeg var veldig skuffet (.) jeg tenkte "åh vi hører eh om Norge og vi hører ikke at nordmenn er indisciplined em ja (.) og jeg jeg tenkte "hva tenker menn av meg hvis de ser meg er det på grunn av jeg er afrikansk?" At de tenker alle afrikanske kvinner er prostitute (.) og jeg i [annet land] kom noen til meg og spurte om vi kan "do a quickie"-
- Dx: -Oh my god
- Dx: ((latter))
- D1: It's very crazy (!) I I mean it really upsets me- jeg forstår det ikke og jeg spurt mannen min mange ganger ser jeg ut som en prostitute og-
- Dx: ((Latter))
- D1: -Fordi jeg forstår ikke (.) jeg forstår ikke-
- O1: -Men det er rart-
- O3: -Men det er ikke deg som har et problem (.) det er ikke deg
- F1: Nei (.) nei... Det kan nok skje i Norge og ja
- Dx: Ikke du ikke du
- F2: Men det har skjedd- altså jeg jobbet i [en stor by] i et distrikt hvor de sirkulerte hvor horene sto utenfor (.) og så sirkulerte mennene dag og natt (.) vi så de i lunsjpausen (.) vi kikket ut og der holdt de på (.) de hadde barneseter bak i bilen og de brukte firmabiler (.) og så jobbet jeg overtid en gang og da ville jeg ikke gå i det strøket (.) så jeg bestilte drosje for å komme meg hjem (.) så gikk jeg ut for å ta drosjen- jeg sto og ventet litt og da var det et par biler som stoppet for å spørre om jeg ville være med... Jeg tro'kke det går på u-u-utseendet- jeg oppfatter meg selv som å se ganske uskyldig ut (latter) så jeg tror det bare at det var strøket (.) det var anledningen (.) de bare prøver seg (.) så det... Jeg tror ikke at man skal dømme alle ut fra en (.) og det er ikke norske menn (.) det er én norsk mann (.) jeg tror du må se det sånn
- D1: For meg var det to-
- F2: -Var det en [nasjonalitet] mann og?
- D1: Ja en- det var kanskje tre [nasjonalitet] menn de kommer til [sted i landet] politimyndighetene til utlendinger og de spurte de- så de prøve å se og snakke med afrikanske...
- F2: De fins overalt men eh...
- D2: Jeg jeg hørte også om en sak i i (uforståelig) her det var kol- kollega eh av min mann- også hun var fra [afrikansk land]- jobbe som renholder i hotell (.) og eh det var på ettermiddag og-
- Dx: -Kan du snakke høyere?
- D2: Jeg hørte en sak fra min mann som jobber i en hotell her (.) som eh eh min mann har en kollega fra [afrikansk land] også og hun har- hun var angripet-
- F1: -Angrepet-
- D2: -Angrepet som renholder i (uforståelig) men det var eh during a julebord så-
- F2: -Mange fulle-

- D2: -Ja så det var eh hun kjenner ikke-
- F1: -Kjente
- D2: Kjente (.) kjente ikke eh- det det kan skje i i vår sted så eh de de må gå til politi og snakke om det hun var veldig veldig redd [...] she didn't expect that
- F2: Men da visste de- var dem på rommet så de visste hvem det var?
- D2: Eh yeah (.) ja ja (.) eh fulle mann
- D3: Jeg har opplevelse fra Oslo- jeg vil prøve å snakke norsk men også engelsk- så jeg eh (.) kommet fra T-bane holdeplass til hjemme (.) det var eh kanskje åtte ni i natt eh-
- F1: -På kvelden?
- D3: Eh om kvelden- eh mann- ikke mann- eh hun var eh gutt-
- F1: -En gutt?
- D3: For meg hun vise-
- F1: -Han-
- D3: Unnskyld han vise kanskje tretten år (.) fjorten (.) men eh hun sier meg hun var seksten men- som hun spør meg kan jeg kan jeg kysse han jeg say nei jeg- kan du det ikke- men først hun spør meg om T-banestasjon (.) vi snakker om litt norsk vi snakker litt engelsk (.) etterpå hun-
- F1: -Han
- D3: Han (latter)
- F1: Han han han (latter) vanskelig det der
- D3: Han spør meg om kysse (.) etterpå hug
- O1: Klemme- klemte- prøvde å klemme deg?
- D3: Ja (.) så for meg det var morsom litt (.) det var innocent det var så jeg eh klem han- eh etterpå han was like walking (.) følge etter meg lang vei og så spørre meg kan jeg- can I touch him and yeah- så jeg tenker at det er kind of like game like the game between teenagers and I was just like- I I thought it so innocent and funny that I was speaking to him (.) but etterpå I I try to- I start to blame myself that I I I kind of like did it (.) and I let him to do it eh (.) but I I really don't know how to behave in these kind of moments (.) I haven't called the police etterpå immediately but I should do it (.) I did it the next day (.) so they told me that I should immediately find people around or go to a house (.) and call the police but it's very difficult when you are going with somebody who can be in- kind of dangerous (.) because we never know what is in the mind of the person- some one of my friend told me that I did very good because I was calm and I was talking with him and I didn't react very violently (.) but eh at the other hand the other friend told me that I should punch him and I should scream (!) and and I really don't know what to do (.) so so what can we do in this moment?
- D4: But I think it's also the fact that when you are in another country (.) more difficult because you in your country you know how to behave (.) because it happened to me in [land] (.) this same situation it happened to me in different places and so- the problem was for me that I didn't know- I was not expecting it (.) I could expect that in [hjemland] for a teenager (.) and know how to react but in another country you don't know what to do (.) you kind of freeze- you don't know exactly what to do so you get kind of lost-
- D3: -Yes (!)
- D4: You do things that you are not supposed to do (.) because you think in a country it's like that-
- D3: -Yes (!) because now it's so safe- we we think so but in Oslo it's not really so safe and I start to read about rapes and it happens (.) and very young men do that (.) like sixteen years old and I was so afraid and so surprised that it happened even in (.) eh (.) in the butikk- like narvesen in the night- it happened in Oslo (.) they like like took the girl and

- rape her (.) so it it's like- I I don't want to go into that 'cause it's very sad and very violent (.) but but it happens so I I think it's good to know how to behave and how to react...
- D1: Ja (.) ja
- F2: Jeg tror ikke vi skal være naive
- Dx: ((Ja))
- Dx: Det er veldig viktig
- F2: Og vi skal- jeg tror at hvis det skjer som du sier- lag litt bråk og ikke (.) ja
- F1: Scream (!) go away (!)
- F2: Bare punch him (!)
- Dx: ((Latter))
- F1: Bare skrik ut (!)
- O1: Jeg skal snakke litt om [mitt hjemland] eh (.) det er vanlig i [mitt hjemland] når jenter eller kvinner (.) damer går ut på jobb (.) eh (.) eller eh hjem fra skolen- det er vanlig for dem å oppleve sexual trakassering- jeg opplevde når jeg var eh studere (.) jeg huske at en gang når jeg tok buss- fordi det var buss var veldig fullt og eh (.) så jeg jeg stå i (.) eh hjørnet- det var en mann som var i bak og han prøvde å presse han på meg så (.) men jeg var bare tretten år gammel og jeg har aldri opplevd den (.) så jeg var i begynnelsen var litt som sjokkert så jeg eh jeg jeg visste ikke hvordan jeg reagerer- så sånn er det i [mitt hjemland] og disse mennesker som gjøre det (.) det det gjøre det med ung jenter (.) for det er viktig at ung jenter kan ikke s- eh de føler sjenert (.) og de vil ikke snakke (.) de vil ikke motsett så det very normalt i [mitt hjemland] å oppleve (.) men nå har tiden forandret fordi nå er det en mye oppmerksomhet om sexual trakassering (.) alle mødre snakker med dattera at det skjer (.) hva må du gjøre hvis (.) eh det skjer til til deg (.) så så når vi vi vi vi damer- når vi går ut i [hennes hjemland] vi er alltid forberedt (.) så vi vet det at det skjer mange ganger (.) så vi vet hva skal vi gjøre
- F2: Men hvordan forberedt?
- O1: Eh for eksempel vi- nå nå er jenter ikke så myk (.) så nå når det føler at det noen prøver å take advantage-
- D1: Hva betyr take advantage?
- F2: Utnytte
- D1: Exploit
- O1: Så det det snakker i høy stemme (.) og det er veldig god ting i [mitt hjemland] at hvis jenter motsett det er andre som eh-
- F2: -Motsetter seg-
- O1: -Motsetter seg- det andre som støtter henne for det er viktig at- det skjer i [mitt hjemland] så det er mange mann og andre damer som er (.) eh- som støtter henne så det veldig veldig eh god ting i [mitt hjemland] (.) men jeg må også si hver dag jenter damer (.) kvinner det opplever sexual trakassering du er i buss eller i toget eller i gata (.) så ja
- F2: Vi leser jo mye i norske aviser om voldtekter i [O1 sitt hjemland] (.) gruppevoldtekter
- O1: Ja... Ja
- F2: Av ganske små jenter
- O1: Ja så i [mitt hjemland] vi er alltid forsiktig når vi gå ut (.) og vi også vi prøve å ikke gå ut etter kanskje ni i kveld- hvis du går ut du må du må- eh eh du må bli med broren din eller faren din (.) men ikke alene (.) det er ikke trygg å gå ut alene
- F2: Det har jo vært aksjoner i Norge opp gjennom årene (.) blant annet dette med ta gata tilbake fordi eh norske jenter ble for mange år siden sagt "ikke kle deg sånn ikke gjør sånn ikke gjør det (.) hold deg hjemme" mens mens jentene mente at det var gutta som skulle ta seg sammen ikke sant (.) så så da ble aksjonen ta gata tilbake- for jentene mente

- at de skulle kunne gå ut (.) de skulle ikke holde seg hjemme etter klokka ni (.) de skulle kunne gå ut på lik linje med gutta (.) det var gutta som måtte oppføre seg... Em vi er nok ikke helt der ennå (.) det tar sin tid
- O2: Men men det er juridisk sak forskjell mellom seksuell trakassering og vold- voldtekt so you have to know fordi den vold- if you are touched (.) depending on how you are touched (.) then it qualifies as attempted rape which is much higher- much higher penalty-
- F1: -Not not high enough (.) not high enough
- O2: Yeah not high enough for på en- på en måte den seksuell trakasseringa- maybe because it's a new thing in Norway- så den ikke så høy (.) but you have- du må like safeguard your own rights (.) hvis det skjer for eksempel em- så vi må lese om eh okey (.) what actions qualify as sexual harassment (.) or what words qualify as sexual... The thing about sexual harassment- eh it's a very subjective thing (.) some women for example can say joke and then I feel like it's just a joke (.) because you have a higher threshold (.) with jokes or green jokes you know with sexual content (.) but some women are sensitive (.) like "you don't say that to me because I feel violated" (.) even by saying oh you know "you're sexy" or "your boobs are big" (.) something like that so it's- all den er som kanskje vanskelig for alle statene i hele verden å kvalifisere hva er sexual trakassering fordi det- fordi den som terskelen til hver eneste person (.) som this is below the belt- but some people like hm- yeah we can just- but in the end- til slutt det er bare din- like it's you (.) if you're violated you're violated uansett hva andre sier- "ah you're sensitive" (.) det går ikke (.) it's your own lookout (.) em but rape (.) it's very clear (.) then you have to- because if you don't do it (.) that perpetrator would rape another (.) den er sånn
- F2: Men det er veldig vanskelig å bevise seksuell eh (.) trakassering
- O2: Begge to ja (.) for ofte det skjer når du er alene med den (.) eh perpetrator ikke sant (.) så den vanskelig men eh men hvis du ikke sier noe (.) nothing would change (.) nothing would improve så ja eh det var andre personer som- i [land i Øst-Europa] er det stor ting (.) er den som alvorlig sak som i eh (.) det fleste land?
- D5: Jeg vet ikke... Jeg har ikke opplevelse...
- O2: Men er det som diskusjon (.) debatt i samfunnet om?
- D6: Skal bi mer (.) skal bi mer (.) ikke snakke om det (.) det er tabu så
- O1: Er det?
- D6: Ja nå det er mer og mer åpnet
- O2: For jeg har spurt specific om [land i Øst-Europa] og den andre (.) eh europeisk fordi den bevegelse med kvinnes rettighet har begynt i your countries (.) så kanskje det er også mer streng med (.) med trakassering og sånn? I [et annet land I Øst-Europa] er det- er det stor?
- D7: Jeg tror ikke vi kan (uforståelig) på staten som (uforståelig) så det bare (.) eh familiesak (.) så du kan gå med far eller bror eller (.) boyfriend (.) ja (.) så hvis du har datter bare så så du lære henne å gå ut med andre kvinner eller gutter- det er veldig viktig å ha en gutt eh i gruppa så det vi kan sikker litt mer (.) men staten gjøre ikke mye som kanskje ja-
- O2: -Som bare stand there
- D7: Noen ganger du kan ringe til politi og så den perpetrator- så den gutten som- hvis han har en veldig rik foreldre eller makt (.) som har makt (.) det kanskje det blir verre for jenta enn før så en kan ringte ikke til politi så noen ganger det bare really just some hjelpe deg eller friend venninne og familie som kan hjelpe og finne løsning (.) men ikke politiet

- O1: Men er det mange hendelser om sexual trakassering?
- D7: I [by i Øst-Europa] er det mange fordi vi har mer enn førti millioner mennesker så ja skjedde ofte på arbeid (.) på gata (.) så men vi også lære jenter som vi må bevege seg på riktig måte ikke sånn (.) vi har klær- som riktig klær (.) og snakke og som ikke attract mye attention [...]
- Dx: Det hører risiko
- O1: Hva sier du i norsk (.) to draw attention?
- F1: Å tiltrekke seg oppmerksomhet
(O2 skriver det på tavla)
[...]
- O3: I [europeisk land] kanskje som (uforståelig) til meg problemet er at mennene er som høflig med kvinner (.) ”du er pen bla bla bla” (.) men det blander seg veldig mye for man kan si en pen ting til deg men for eksempel det kommer an på hvilken miljø du er (.) jeg mener en ting du er ut og være på diskotek (.) for eksempel jeg har opplevd eh (.) harassment på arbeidsmiljø og det er ikke arti (.) for eksempel at du kommer og sier ”åh [informantens navn] du er så pen ut”- okei jeg sier ”du trenger ikke å si det du sier til han at han er så sexy i dag?” (latter) Og ”du er typisk kvinne feminist som liker ikke at jeg sier til deg fine ting?” (.) Selvfølgelig jeg liker fine ting men ikke på jobb... På jobb man jobber og hvorfor hvis jeg er en [yrkestittel] og vi er tre (.) to gutter og jeg er en jente (.) eh og to jenter hvorfor jente er alltid pen og pene og gutter er ”åh du er så professional (.) du er veldig god jobb som du gjør det og [informantens navn] (.) pen klær (!) forresten gikk det bra [med arbeidsoppgaven]?” ”Ja gikk det bra i dag”- men ja og jeg opplevde en gang eh (.) fra en sjef- jeg gjorde som en god jobb eh på kontor og jeg jobbe- jobbet overtid og da kom han til mitt som lite kontor og han satte bak- bake meg og han startet å snakke som det (.) så jeg var som hun sa (.) ganske redd (.) fordi når noen snakker og du kan ikke som bevege deg for bare som veldig lite sted og da kan jeg- er veldig som glad med meg eh (.) ”gratulerer vi må feire det kanskje” (.) og han begynte som det og startet å røre meg puppene mine mens eh dattera si som var ti år gammel var ute og ventet for pappa og jeg sa ”okei (.) du gå ut” (.) og han bare ”nei nei nei nei det var bare- jeg var bare snill (.) jeg er bare snill” jeg bare ”nei det er ikke å være snill” og æ si ”nei vi sees på mandag” (.) men da jeg var ferdig med jobb- jeg jobbet to timer mer og jeg kom ikke tilbake (.) jeg sendte melding til hele kontor at sjefen kunne forklare hvorfor jeg ikke kom tilbake men eh at jeg ville min lønn (.) og ja pappaen min ville dra til han
- Dx: ((latter))
- O3: Men eh jeg gjør ikke bra (.) for jeg var for ung (.) jeg var bare [i tjuårene] og jeg sa ingenting fordi jeg var så redd (.) fordi en ung jente sier sjefen er en som slem person kanskje jeg kunne ikke som få jobb i et annet sted og det var ikke bra for min del (.) jeg har alltid tenkt at kanskje neste jenta som han- eh som ble ansatt- eh opplevde det samme eh meg og- men han sendte meg som lønn og jeg har aldri ja (.) vite noe om han [...]
- det er kvinner som opplever ting som ikke er fine men du må ikke klage om det for han sier at du er så pen dine klær er- (.) men kvinner klager over det for de er ikke tatt som professional (.) de er tatt som et objekt og er ikke morsom (.) så på arbeidsmiljø er en ting som [europeisk land] ja er masse jobbing med (.) men det er bare min opplevelse i arbeidsmiljø (.) en personlig
- F1: Ikke bra
- D8: Jeg tror det er verste i religionland fordi eh reli- menn i religionland har mer makt og de tenker for eksempel- i islam menn har ikke rett til å sex med mange kvinner men de har noen ting som eh jeg vet ikke er på engelsk eller norsk [...]

- O2: Fordi det er kanskje også mer skam med den for begge to ikke sant for de som har gjort feil og for de som der det offer til det (.) så kanskje ja i den type samfunn du er kanskje- det er verre (.) ”hush hush sweep under the rug”
[...]
- O1: Men jeg tror at det er veldig viktig at du opplever situation som er sexual trakassering- det er veldig viktig for for kvinna å snakke høyt og reagere (.) fordi i fleste time- fleste ganger kan de ikke eh- vi vet ikke hvordan vi kan oppføre oss (.) så det er viktig at vi snakke høyt- stemmen er høy slik at en person han eh- he kan- he will know that nei
- F2: Han kan ikke gjøre det igjen
- O2: Ja
- D9: Men eh- men jeg tror at største hindringer derfor mann og kvinne er redd å si og klage (.) og klage er hvordan samfunnet reagerer- om samfunnet- fordi noen ganger for eksempel eh (.) em (.) hvis eh jeg opplever- har opplevd seksuell trakassering på arbeidsmiljø for eksempel (.) andre kollegaene mine kan begynne å baksnakke- baksnakking mot meg så det er eh (.) de embarrassed (.) og jeg kommer til å bli deprimert- mer deprimert på grunn av det
- O1: Men i [mitt hjemland] hvis det høre det alle som vil støtte henne ikke sant (.) hvis hvis jeg for eksempel hvis [navn] er min kollega og jeg hørte at hun opplevde i kontor (.) jeg vil jeg vil alltid støtte henne for jeg er også kvinne og jeg forstår hva (.) hva (.) ja så jeg- det er rart for meg hvis eh-
[...]
- O2: I have funny story (.) fordi jeg opplevd det men det er ikke ille og som- fordi jeg eh jeg bodde i [by] (.) som hovedstad største by i landet og vi har metro (.) og den metro kanskje in rush (.) rush periode- kanskje to millioner bruker den og jeg bor i [bydel] hvor du kommer og and and- eh I I think I wasn't a student (.) jeg begynn å jobb og jeg jobbe i den stor [arbeidssted] i den andre [bydel] som heter [stedsnavn] (.) så vi tok kanskje et halv time (.) men den rushperiode det utrolig mye folk i metro så det betyr at jeg står der og den flere forskjellig og vi nesten (.) like (.) exchange sweat and something
- Dx: ((latter))
- O2: Så (.) så eh jeg føler meg den- fordi jeg har begynt å jobbe når jeg var [ung] (.) så I was young (.) you're wearing a skirt ikke sant (.) sexy (latter) and then you look fresh (.) and then I felt oh it's to much I feel behind me ikke sant- because you can protect in front of you but you can not protect behind you (.) then I realized my mother has safety pin (latter) safety pin- now this is small but I have a safety pin like this because at the time vi har en baby med yngste søstra så every morning I ride it and I open it (.) and every time somebody go near me I ”tsh” (illustrerer stikking med sikkerhetsnål)
- Dx: ((latter))
- O2: And then I'm quiet and then (illustrerer stikking) (.) because nobody would react (.) yeah nobody would react because once they would react I say this ”ah can you please something because your penis is very near my butt” and then of course everybody would react (.) nobody likes somebody- even though you're in the worst part of the world nobody wants a woman (.) or a man for that matter to be victimized så I know if I would do it (.) nobody would react nobody would say ”ouch why did you do that?” Because then I would have to say ”because he's rubbing my penis inside my butt (!)”
- Dx: ((latter))
[...]
- Dx: I would just like to say one thing (.) because we're women and probably I or other will have ah (.) kids (.) also male kids (.) so it's good to talk about it (.) not only with the girls but also with the guys

F1: Ja viktig
O2: [...] The harassment (.) it's not- it's not really about sex remember (.) the sexual violations are ofte ikke om sex or pleasure (.) det om makt (.) because- I do so because I can (.) det er samme som... hva heter den? Bullying
Dx: Mobbing

Sammendrag

Denne sosiolingvistiske mastergradsavhandlingen undersøker hvordan kvinnelige migranters identitetsforhandlinger blir påvirket av maktstrukturer i det norske samfunnet, og videre hvordan dette påvirker kvinnenens investering i norsk som andrespråk. Videre tar avhandlingen for seg hvordan kvinnegruppen ”Women Conversation Club” fremstår som et feministisk praksisfellesskap, samt hvordan kvinnene bruker dette fellesskapet til å 1) forhandle frem mer positive identiteter, 2) ta et oppgjør med patriarkalske maktstrukturer i det norske samfunnet, og 3) investere i norsk språkinnlæring. Studien finner at kvinnelige migranter i Trondheim ofte opplever marginaliserende eller undertrykkende maktstrukturer i samfunnet, som fører til at de får negative subjektposisjoner. De negative subjektposisjonene, forhandlet frem gjennom språklig samhandling mellom immigrantkvinnene og samfunnet, fører til at kvinnene får et ambivalent forhold mellom å ville lære norsk, og praktisere norsk. Dette fører til at det oppleves som problematisk for kvinnene å få tilgang til sosiale nettverk, som videre forhindrer dem i retten til å tale. Denne studien argumenterer dermed for at negative identitetsforhandlinger medfører et hinder for investering i norsk, som får negative konsekvenser for integreringsprosessen. Women Conversation Club åpner opp for sosiale mekanismer som fungerer som en mot-diskurs til prosessene nevnt ovenfor. Deltakerne i WCC forhandler fram mer positive identiteter, blant annet ved å utfordre rådende patriarkalske maktreasjoner i samfunnet. Dette gjennomføres delvis ved å dele personlige fortellinger og følelser – og delvis ved at de får økt norskspråklig kompetanse. WCC blir en plattform for innlæring av norsk, hvor kvinnene får retten og muligheten til å tale – og derigjennom styrker sine sosiale posisjoner i det norske samfunnet.